

शास्त्रविष्णुनाथयोगनिष्ठ
श्रीमद् बुद्धिमान्मिररिविरचित
श्री आत्मेशक्तिप्रकाश ग्रंथ

માણસાનિવાસી ના વાડીલાલ ગણાવેલની દ્રવ્ય મદાપત્રી

५।२।२ प्रविष्ट इत्यादि

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળ
લા. વડોદરા મોહનલાલ હીમચંદ. મુ. પાદરા

प्रथमावृत्तिः
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
अमहाबाहो नमो भगवते वासुदेवाय
पद्मे हविर्नाम नवाने आभ्यु-
मुच्यन्ते ॥

નિવેદન.

શ્રી અધ્યાત્મ જ્ઞાન પ્રસારક મંડળ દ્વારા પ્રકટ થતી શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી સૂરિ ગ્રંથમાળાના ૮૪ મા મણકા તરીકે શ્રી આત્મ શક્તિપ્રકાશ ગ્રંથ પ્રકટ કરી આત્મતત્ત્વ જ્ઞાતાઓના કરકમળમાં આ ગ્રંથ આદર કરતાં અમને આનંદ થાય છે.

પ્રાતઃસ્મરણીય સદ્ગુરુ મહારાજ શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી સૂરિજી પોતે ઉત્તમ કોટિના જ્ઞાની આત્માર્થી પુરૂષ છે. તેમની આત્મજ્ઞાન રંગથી રંગાયલી લેખિનીથી ઓળખાયલો આત્મ જ્ઞાનની ચર્ચા કરનારો આત્મોપયોગી ગ્રંથરૂપી સૂર્ય આત્મજ્ઞાનીઓના હૃદયરૂપીકમળોને વિકસાવનાર થયો છે એમાં શંકા નથી. આત્માના સત્ય સ્વરૂપની, ધ્યાન સમાધિ તથા યોગની મહત્તાની, તથા આત્મા પરમાત્માની એકતાની ઉત્કૃષ્ટ ચર્ચાવાળો આ ગ્રંથ એ ગુરુ મહારાજના હૃદયની વાનગીજ છે અને આત્માર્થીજનો તેના વાચન તથા અભ્યાસથી પોતાના આત્માને વધુ ઉન્નવળ બનાવી આત્મ કલ્યાણ સાધી શકશે અને એ મહાન્ લાભ પ્રત્યેક આત્મ હિતેચ્છુઓ પાપો એ અભ્યથના છે.

ધત્યવાંદ.

જયપુર

આ એક ખ્યાવવામાં માણુમાંના એક વાડીલાલ
ચુલાલજી તરફથી તેમના મુપુત્ર જીવગમલાઈના ધર્મ-
પત્ની માણેક જહેનના અગણાય એ વાડીલાલ જગતલાલે
૩ ૨૫૧) આપ્યા છે તે બદલ તેમનો આભાર
જાનવામાં આવે છે

પાદરા	}	અ. ૦ શા. ૦ પ્ર. ૦ મંડળ
વસતપચમી ૧૯૮૧		વકીલ મોહનલાલ હિમચંદ.

શેઠ વાઢીલાલ ગલાલજીની પુત્રની પત્ની
 “ શ્રાવિકાબાઈ માણેકબાઈનું જીવનચરિત. ”

માણસાના પોરવાડ માર્ શેઠ આવક શા. વાઢીલાલ
 ગુલાલજીના પુત્ર શેઠ, જીવનલાલનાં પત્ની શ્રાવિકાબાઈ
 માણેકબેને માણસાના માર્ આવક શા. અમથાલાલ હીરાચંદને
 ત્યાં જન્મ લીધો હતો. વિ.સં ૧૯૪૨ લગલગમાં તેમનો
 શ્રાવિકા બેનકારના પેટે જન્મ થયો હતો. તેમનું પન્નર
 વર્ષની ઉમરે લગ્ન થયું હતું, વિ.સં. ૧૯૭૪ ના માગશર
 વદિ તેરસે તેમણે દેહનો ત્યાગ કર્યો હતો. તેઓ જૈનધર્મના
 પૂર્ણ શ્રદ્ધાળુ હતાં. “જૈનધર્મી સાધુ સાધ્વીની સેવા કરવામાં
 તનમન ધનથી આત્મભોગ આપતાં હતા, જૈનધર્મનાં પુસ્તકો
 છપાવવામાં તેમણે પોતાના જીવનકાળમા પણ સારી મદત
 કરી છે. તેમના ભાઈ માધવલાલ અમથાલાલ તથા તેમના
 ભત્રીજા પોપટલાલ વગેરે સગા બહાલાંને તે સારી રીતે આહતાં
 હતાં, અને પ્રસંગે તેમને સારી શિખામણો આપીને પોતાની

બેન તરીકેની ફર્જ બજાવતા હતા ગુરૂ મહારાજ આચાર્ય
 શ્રી બુદ્ધિસાગરજી સુગિ વગેરેની સેવા લક્ષિતમા તથા ઔષધ
 વગેરેથી ગુરૂભક્તિમા ધન વ્યય કરીને પોતાના ધનની
 સાર્વજનિકતા કરતા હતા તેમણે આચાર્ય ગુરૂ મહારાજ બુદ્ધિ-
 સાગર સુગિ ૥ અનેક ધર્મ વ્યાખ્યાનો સાલળ્યા હોવાથી
 તેમનું મત્સ્ય સમાધિ પૂર્વક થયું હતું, તેમણે સાધનીજી
 હરખશ્રીજી, સુમતિશ્રીજી લાભશ્રીજી, અમૃતશ્રીજી વગેરે
 સાધનીઓની સેવા લક્ષિતમા અગ્રગણ્ય લાગ લીધો હતો
 પ્રતિક્રમણ, મામાયિક, મન, પૂજા વગેરે ધર્મકાર્યોમા તેઓ
 શ્રાવિકા તરીકે ધાર્મિક જીવન ગાળતા હતા, તેણીએ વિ.મ
 ૧૯૬૨ માં અપાડ બુદ્ધિ આશ્રમે એક જગી નામે પુત્રીનો
 જન્મ આપ્યો છે તે જગીએ વ્યાવહારિક કેળવણી તથા
 ધાર્મિક કેળવણી લીધી છે અને તેણીનું લગ્ન વિ. ૧૯૭૯ના
 માગન માસમા માણસાના શ્રાવક ગેડ વાઢીનાત જગનલાલ
 માથે થયું છે બંનેનું જૈનધર્મ આગધન ક્રમમા અદ્વા-
 નક્ષિતવાળું જીવન છે એ પ્રમાણે તેમની પાઞ્ચ જગી

આવિકા પણ પોતાની માતાનું ધાર્મિક જીવન અનુસરીને ભવિષ્યમાં ઉત્તમ આવિકા થશે એમ ધ્યાનમાં આવે છે. શેઠ વારીલાલ જગનલાલે તેમની પત્નીની સલાહે આ પુસ્તક છપાવવામાં રૂપૈયા ૨૫૧) ની મદત કરી છે. માણેકબેને સાધુ સાધ્વીઓની સેવાલક્ષિમાં અમુક રકમ મરતી વખતે કાઢી છે. તેમાંથી સાધુ સાધ્વીઓની સેવા લક્ષિ કરવામાં આવે છે. પંડિતના પગાર તથા આવા પુસ્તકો છપાવવામાં પણ તેમાંથી મદત કરવામાં આવે છે. તેથી આવિકા માણેકબેને પોતાની પાછળ સાધુ સાધ્વીની સેવા લક્ષિની જેવી સારી વ્યવસ્થા કરી છે તેનું શિક્ષણ અન્યોને પણ લેવા જેવું છે.

“અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારક મંડળ.”

વિ.સં. ૧૯૮૧ માઘ સુદિ ૧૨.

પ્રસ્તાવના.

વિ મ ૧૯૬૨ માં ચૈત્રમાસમાં અમારા ગુરુ મહાગજ
શ્રી મુખમાગરજી મહારાજ સાહેબ માથે પેથાપુર જવાનું
થયું હતું, વિ મ ૧૯૬૨ ના વૈશાખમાસમાં અમારા ઉપ-
દેશવી પેથાપુરમાં જૈનપ્રાતિઃ કાન્દરન્ય ભરાઈ હતી અને
તે વખતે ગૌ લાલભાઈ દલપતભાઈ તથા ગુલાબચંદ દડો,
ગૌ જમનાદાસ ભગુભાઈ વગેરે આન્યા હતા પેથાપુરમાં
૧૯૬૨ માં અમે ગયા તે વખતે માધ્વીજી રત્નશ્રીજી ઘણા
માન હતા તેમણે ગુરુ મહાગજશ્રી ગવિમાગરજી મહાગજ
પામે દીક્ષા લીની હતી રત્નશ્રીજી ત્યાગી વૈગગી ઉત્તમ
આધિક સાધ્વી હતા તેમણે ચૈત્રસુદિમાં પેથાપુરમાં દેહો-
ત્તર્ગ કર્યો તેમની માથે હરખશ્રીજી માધ્વી હતા તે પછી
માધ્વીના અનેક ગુણોએ મુખ ઉત્તમ માધ્વી હતા તેમણે
અમનાવામાં વિ મ ૧૯૬૭ માં દેહોત્તર્ગ કર્યો પેથા-
પુરમાં શ્રી નેમિસાગરજી મહાગજે સત્યમાધુષર્મનો આદર્શ
જણાવ્યો અને ત્યાગી માગર આવકમધની ગ્યાપના થઈ
અને ગુરુ મહાગજશ્રી ગવિમાગરજી મહાગજે માગરમધની

પુષ્ટિ કરી અને જૈનધર્મનો વિશેષ રીતે ઉદ્ધોત કર્યો. અમારું પેથાપુરમા સાધુ અવસ્થામાં વિ. સં. ૧૯૬૧ માં પહેલું વહેલું, જવાનું થયું હતું. વિ. ૧૯૬૨ માં ખીજવાર જવાનું થયું અને ત્યાં માસ દરમિયાન કરીને આત્મશક્તિપ્રકાશ ગ્રંથ બનાવવામાં આવ્યો. તેમજ પેથાપુરમા ભજન પદો પણ જોડવામાં આવ્યાં છે. આત્મપ્રકાશ ગ્રંથમાં આત્માની ઉત્પત્તિના અને આત્માની શુદ્ધિના વિચારો જણાવવામાં આવ્યા છે, અને આત્માને કર્મનો સંબંધ જણાવવામાં આવ્યો છે આત્માનું કેવી રીતે ધ્યાન ધરવું તે પણ જણાવવામાં આવ્યું છે. કોઈ કોઈ ઠેકાણે હથેયોગ પ્રાણાયામની સાથે રાજયોગનું સ્વરૂપ જણાવવામાં આવ્યું છે. શુભાશુભ વિચારોમાથી કેવી રીતે મુક્ત થવું અને આત્માના શુદ્ધ વિચારો કેવી રીતે કરવા તે જણાવવામાં આવ્યું છે. આત્મા અનંત શક્તિમાન છે તેનું સ્વરૂપ સમજાવવામાં આવેલું છે, તથા પુણ્ય અને પાપનું તથા જીવેશ્યાઓનું સ્વરૂપ જણાવવામાં આવેલું છે.

પરમાત્મામાં પોતાનું ચિત્ત કેવી રીતે જોડવું તે પણ આ ગ્રંથમાં જણાવવામાં આવ્યું છે. તથા આત્મામા ઉપયોગરૂપ સૂરતા કેવી રીતે રાખવી તે પણ જણાવવામાં આવ્યું છે. તથા

શ્રીમદ્ આનંદનંજી મહાગજ કૃત ત્રીઠ પ્રભુના સ્તનનનુ
 પ્રસંગોપાત્ત વિવેચન કરી આત્માનુ અવગ્રહ જણાવનામા
 આવ્યુ છે, અને છેવટે આત્માજ્ઞાનના ચોગ્ય અધિકારી
 કોણુ છે તે પણ જણાવનામા આવેલુ છે જ્ઞાન તથા ક્રિયા
 થકી મોક્ષ થાય કે એમ જેને જણાવવામા આવેલુ છે
 પેથાપુરમા સ ૧૯૬૨ના વૈશાખ શુદ્ધિ, ૩ ત્રીજે અથ પૂર્ણ
 કર્યો એમ જણાવ્યુ છે સર્વ દર્શન વર્મવાળા લોકોને આ
 અથ હિપયોગી થઇ પડે એવો છે એકદં આ અથમા
 આત્માની પરમાત્મદશા ચનાની સત્ય યુક્તિ જણાવનામા
 આની છે અથમા દર્શાવ્યા પ્રમાણે સર્વ દેશના મનુષ્યો ને
 આત્મનુક્રિતનો પ્રદાગ કરના ઇચ્છે તો તે કરી શકે અને
 પરમાત્મપદ કરી શકે તેમા કાંઈ પણ મદદ નથી સ
 ૧૯૬૧ ની સાલમા તથા મ ૧૯૬૨ ની સાલમા અમે
 પેથાપુર ગયા ત્યારે ત્યાં સાબરમતીના કાંતરેમા આત્મધ્યાન
 ધરવાની અનુકૂળતા હોવાથી પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા,
 ધ્યાન અને મમાધિતો અભ્યાસ અવશક્તિ અનુમારે પૂર્ણ-
 સમા ચાલતો હતો અને તે સાથે વ્યાખ્યાનની પ્રવૃત્તિ પણ
 દરરોજ ચાલતી હતી, અને નિર્લેપરીતે લોક કલ્યાણ કર-
 વાની ભાવના પણ પ્રવૃત્તિમા મૂકાતી હતી, તેમજ આત્મશ-

ક્તિ પ્રકાશ વિગેરે ગ્રંથો લખવાની સ્મરણા તથા પ્રવૃત્તિ ચાલુ હતી. આત્મશક્તિ પ્રકાશમાં જૈનશાસ્ત્રોના વિરુદ્ધ કંઈ પણ લખાયું હોય તો ગીતાર્થ સૂરિયો વિગેરે ભૂલચૂકની શુદ્ધિ કરે, એવી પ્રાર્થના છે, તેમજ ભૂલ માટે શ્રી સંઘ પાસે માફી માગું છું. પેથાપુરમાં વિક્રમસંવત ૧૯૬૫ તથા ૧૯૬૯ તથા ૧૯૭૦ માં શેષકાળમાં જવાનું થયું હતું તથા ૧૯૬૪ જવાનું થયું હતું તેમજ વિક્રમ સં. ૧૯૭૧નું તથા સં. ૧૯૭૩ નું તથા સં. ૧૯૮૦ નું ચોમાસુ પેથાપુરમાં કર્યું. વિક્રમ સં. ૧૯૭૧ના ચોમાસા સુધીમાં સાગરગચ્છમાં બે તરૂં પડેલા રહ્યાં હતાં તે દૂર કર્યાં અને ઉપાશ્રય સંબંધી એક કમીટી નીમાઈ, તેની મારફત ઉપાશ્રયનો વહીવટ શરૂ થયો. શેઠ વર્ધમાનભાઈ તથા શેઠ જનાભાઈ જેઠાભાઈ તથા હકમચંદ સૂરચંદ તથા શેઠ લાલીપારેખ તથા ગોવરધન પારેખ વિગેરે શ્રી રવિસાગર મહારાજના વખતમાં ઉપાશ્રયમાં આગેવાન ભક્ત આવકો ગણાતા હતા. હાલમાં શેઠ નાલચંદ કૃતેચંદ, શા. કેશવલાલ મનસુખ, વકીલ નગીનદાસ તથા શા. માણેકચંદ કૃતેચંદ, શા. માણેકચંદ ગોવરધન, રણછોડભાઈ કારભારી, શા. ચીમનલાલ સાક-ળચંદ. ગાંધી દલસુખભાઈ રવચંદ, શા. મણીલાલ હીરાચંદ.

કારભારી હડીસ ગ તથા ચ્વડપચ દ હાવી ગેડ તથા ચુનીલાલ
 તથા સગ્કાર કેશવલાલભાઈ તથા ગેડ મણિલાલ બીખાભાઈ
 કોનાપુરવાળા તથા ગાધી દત્તમુખભાઈ તથા રોડ બીખાભાઈ
 દોલતગમ તથા શા મોતીલાલ પાનાચ દ, તથા રમણીલાલ
 ડાલાભાઈ તથા હીમતલાલ હડીસ ગ, લાલભાઈ માણેચ દ
 તથા શેર ફકીરભાઈ જનાલાલ તથા વૈદ્ય ચંદુલાલ મગન-
 લાલ તથા વાડીલાલ લજુભાઈ તથા પ્રભુદામ મોતીરામ
 તથા શા મોહનલાલ હાથી સકચ દ હડમચ દ વિગેરે
 સાગગગગના આવકો ઉપાશ્રયમા પધાગના માધુઓની
 તથા સાધ્નીઓની મારી મેરા ચાકરી કરે છે વિં મ
 ૧૯૮૦ મા અમોએ પેથાપુગમા ચોમાસુ કર્યુ ત્યારે ત્યાના
 આવકોએ સાધુઓની મેવાલકિતમા માગે ભાગ લીરો
 હતો તથા વિક્રમ સ ૧૯૭૩ ની માલમા સાગગગગ
 અને વિમળગગગના આવકોને પરચ્છ ઉપાશ્રય મબધી
 તકગ ચાલતી હતી તેનો નિવેડો પણ અને ગગગના આવકોએ
 આ માલમા અમાગ ઉપદેગથી પચ્છ મપીને હાલતો
 ડરી દીવો છે વિમળગગગના આવકો પૈની આગેવાન ગેર
 ચકચ દ બલાખીદામ, ગેડ મનસુખભાઈ ચ્વચ દ, વધીન
 ડાલાભાઈ હડમચ દ તથા વખીલ જેમગભાઈ તથા ગેડ

સ્વરૂપચંદ્ર પુનમચંદ્ર તથા શેઠ ચક્રાભાઈ તથા શેઠ મોહનલાલ તથા પારેખ અમથાલાલ વિગેરેએ માગરગચ્છ મંથની સાથે સંપ કરવામાં આગેવાની ભયે સારે ભાગ લીધો હતો અને તેથી પેથાપુરના બંને ગચ્છમાં ચાલતી તકરારનો અંત આવ્યો છે અને દેરાસરમાં બંને પક્ષના મેમ્બરો નિમાયા છે અને બંને પક્ષના શ્રાવકોએ દેરાસરનું તથા પાંજરાપોળનું કામ ચલાવવા માડ્યું છે. પેથાપુરમાં અમને ચોમાસામાં તથા શેષ-કાળમાં ઘણી નિવૃત્તિ મળી અને તેથી આત્મશક્તિ પ્રકાશ તથા ખીન્ન ગ્રંથો પણ ત્યાં લખાયા છે. આત્મશક્તિ પ્રકાશમાં જે કંઈ ભૂલચૂક હોય તે સંબંધી વિદ્વાનોની સૂચના આવશે તો તેની તૃતીયા આવૃત્તિમાં મુદ્રારો વધારો કરવામાં આવશે. આ પુસ્તકની પ્રથમાવૃત્તિ ખલાસ થઈ જતાં તેની ઘણી માગણી થવાથી દ્વિતીયાવૃત્તિ બહાર પાડવામાં આવી છે.

વિક્રમ સંવત્ ૧૯૮૧ પોષ સુદિ. ૧૩ વાર બુધ.

લેખક. બુદ્ધિસાગર

મુ. લોદરા.

શુદ્ધિપત્રકમ્.

અશુદ્ધિ. પૃષ્ઠ.	લીટી.	અશુદ્ધિ.	શુદ્ધિ.
૪	૧૯	શાન્ત	શક્તિમાન્
૫	૧૮	વ્યાહાગિ	વ્યાવહાગિ
૩૩	૮	અ	મહાઅ
૬૨	૧૯	પૃથ્વી	પૃથ્વી
૭૦	૪	શિક્ષા	શિક્ષા
૭૪	૩	ભાતૃભાન	ભ્રાતૃભાવ
૭૪	૧૫	"	"
૭૫	૧૩	ભાતૃભાન	ભ્રાતૃભાવ
૭૭	૧	"	"
૭૯	૧૦	"	"
૮૦	૫૮	"	"
૮૮	૬	અમિનિવિષ્ટા	અમિનિવિષ્ટા
૮૯	૧૯	ચૈતન્ય	ચૈતન્ય
૯૧	૧૬	અવયોનિ	અવયોનિ

૯૨	૧	અનાદિદ્વિ	અનાદિ
૯૫	૧૧	આતેદ્રિય	આત્રેન્દ્રિય
૯૬	૧	શક્તિશું	શક્તિશું
૯૯	૧૨	નિધાર	નિધાર
૧૧૧	૪	પણુ	૦
૧૧૧	૧૬	પોતાનું	પોતાનું
૧૧૮	૧૮	ભાવધર્મ	ભાવધર્મ
૧૨૦	૧	જદ્ય	સદ્ય
૧૨૩	૮	પૂર્વક	પૂર્વક
૧૨૪	૫	મિ	મિ
૧૨૫	૧૫	શ્રેષ્ઠતા	શ્રેષ્ઠતા

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારક મહાન તરફથી
શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરમૂર્તિજીઅન્યમાળામાં
પ્રગટ થયેલા અન્યો,

અર્થાંક	પૃષ્ઠ	કિંમત.
૧ ક લજનન મગ્ધ લાગ ૧ થો	૨૦૦	૦—૮—૦
૧ અધ્યાત્મ વ્યાખ્યાનમાળા	૨૦૬	૦—૪—૦
* ૨ લજનસંગ્રહ લાગ ૨ જો	૨૩૬	૦—૮—૦
* ૩ લજનસંગ્રહ લાગ ૨ જો	૨૧૫	૦—૮—૦
૪ મમાધિગતક્રમ	૬૧૨	૦—૮—૦
૫ અનુભવપરિચય	૨૪૮	૦—૮—૦
૬ આત્મપ્રદીપ	૩૧૬	૦—૮—૦
૭ લજનસંગ્રહ લાગ ૪ થો	૩૦૪	૦—૮—૦
૮ પગમાત્રમર્ગન,	૪૦૦	૦—૧૨—૦
~ ૧૦ તત્ત્વબિંદુ	૫૦૦	૦—૧૨—૦
* ૧૧ ગુણાનુગત (આવૃત્તિ ખીજી) ૨૪		૦—૧—૦
૧૨-૧૩ લજનસંગ્રહ લાગ ૫ થો		
તથા જ્ઞાનદીપિકા	૧૧૦	૦—૬—૦
૧૪ તીર્થયાત્રાનુ વિમાન (આ ખીજી) ૬૪		૦—૨—૦
૧૫ અધ્યાત્મલજનન મગ્ધ	૧૯૦	૦—૬—૦
~ ૧૬ ગુરુમોઘ	૧૭૪	૯—૪—૦
~ ૧૭ તત્ત્વજ્ઞાનદીપિકા	૧૨૪	૦—૬—૦

૧૮ ગદ્યલીસંગ્રહ ભા. ૧	૧૧૨	૦—૩—૦
૨૦ આવકધર્મસ્વરૂપ ભાગ ૧-૨		
(આવૃત્તિ ત્રીજી)	૪૦-૪૦—૧—૦	
૨૧ ભજનપદસંગ્રહ ભાગ ૬ હો.	૨૦૮	૦—૧૨—૦
૨૨ વચનામૃત.	૨૩૦	૦—૧૪—૦
૩૩ યોગદીપક.	૩૦૮	૦—૧૪—૦
૨૪ જૈન એતિહાસિક રાસમાળા.	૪૦૮	૧—૦—૦
૨૫ આનન્દધનપદ ભાવાર્થ	૮૦૮	૨—૦—૦
(૧૦૮) સંગ્રહ		
૨૬ અધ્યાત્મશાન્તિ (આ. બીજી)	૧૩૨	૦—૩—૦
૨૭ કાવ્યસંગ્રહ ભાગ ૭ મો.	૧૫૪	૦—૮—૦
૨૮ જૈનધર્મની પ્રાચીન અને અર્વાચીન સ્થિતિ.	૯૬	૦—૨—૦
૨૯ કુમારપાળ (હિંદી)	૨૮૭	૦—૬—૦
૩૦ થી ૪-૨૪ સુખસાગર ગુરુગીતા ૩૦૦		૦—૪—૦
૩૫ ષડ્દ્રવ્યવિચાર.	૨૪૦	૦—૪—૦
૩૬ વિજયપુરવૃત્તાંત.	૯૦	૦—૪—૦
૩૭ સાયરમતીકાવ્ય.	૧૬૬	૦—૬—૦
૩૮ પ્રતિજ્ઞાપાલન.	૧૧૦	૦—૫—૦

૮૯-૯ - ૯૧ જૈનગરુડમનપ્રમ'૧, મધ્યગતિ, જૈનગીતા	૩૦૮	૧-૦-૦
૧૦ જૈવાલુપ્રતિમા ચેષ્મમગ્રહ ભા ૧		૧-૦-૦
૯૩ મિત્રમૈત્રી		૦-૮-૦
૧૪ શિષ્યોપનિષદ	૪૮	૦-૨-૦
૪૫ જૈનોપનિષદ	૪૮	૦-૨-૦
૪૬-૪૭ ધાર્મિક ગદ્યમગ્રહ તથા મહુપગેશ ભાગ ૧ થી	૯૭૬	૩-૦-૦
૮૮ ભજનમગ્રહ ભા ૮	૯૭૬	૩-૦-૦
૪૯ શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર ભા ૧	૧૦૨૮	૨-૦-૦
૫૦ કર્મયોગ	૧૦૧૮	૩-૦-૦
૫૧ આત્મતત્ત્વદર્શન	૧૦૨	૦-૧૦-૦
૫૨ ભાગવતમહાગણિપાઠ નાન્ય	૧૬૮	૦-૧૦-૦
૫૩ શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર ભા ૨	૧૦૦૦	૩-૮-૦
૫૪ ગદ્યવી મગ્રહ ભા ૨	૧૩૦	૦-૪-૦
૫૫ કર્મપ્રકૃતિગીતભાષાવાચક	૮૦૦	૨-૦-૦
૫૬ ગુરુગીત ગુરુલીમગ્રહ	૧૬૦	૦-૧૨-૦
૫૭-૫૮ આગમસાગર અર્થે અધ્યાત્મગીતા	૪૭૦	૦-૬-૦
૫૯ દેવચંદ્રન મુનિ ગ્વતન મગ્રહ	૧૭૫	૦-૪-૦

૬૦ પૂજ્યસંગ્રહ ભા. ૧ લો.	૪૧૬	૧—૦—૦
૬૧ ભજનપદસંગ્રહ ભા. ૯	૫૮૦	૧—૮—૦
૬૨ ભજનપદસંગ્રહ ભા. ૧૦	૨૦૦	૧—૦—૦
૬૩ પત્રસદુપદેશ ભા. ૨	૫૭૫	૧—૮—૦
૬૪ ધાતુપ્રતિમાલેખ સંગ્રહ ભા. ૨	૨૪૭	૧—૦—૦
૬૫ જૈનદષ્ટિએ ઇશાવાસ્થોપનિપદ ભાવાર્થવિવેચન.	૩૬૦	૧—૦—૦
૬૬ પૂજ્યસંગ્રહ દ્વિતીયાવૃત્તિ નથા અન્યપૂજ્યો સહિત ભા. ૨	૬૦૦	૨—૦—૦
૬૭ સ્નાત્રપૂજ્ય.		૦—૨—૦
૬૮ શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી અને તેમનું જીવનચરિત્ર.	૩૨	૦—૪—૦
સંસ્કૃત ગ્રન્થો.		
૬૯ શુદ્ધોપયોગ	૧૫૬	૦—૧૨—૦
૭૦ દયાગ્રન્થ.		
૭૧ શ્રેણિક મુખોદ.		
૭૨ કૃષ્ણગીતા.		
૭૩ સંઘકર્તવ્યગ્રન્થ	૧૬૮	૦—૧૨—૦
૭૪ પ્રજ્ઞસમાજકર્તવ્યગ્રન્થ		
૭૫ શોકવિનાશક		

૭૧ ચેત્તમોધગ્રન્થ		
૭૭ મુર્ગનામુખોધ		
૭૮ લાલાતજપતરાય અને જૈનધર્મ ૧૦૮	૦—૪—૦	
૭૯ ચિન્તામણિ ૧૨૦	૦—૪—૦	
૮૦-૮૧ જૈનધર્મ અને શ્રીમ્નિધર્મનો મુકામનો તથા જૈનશ્રીમ્નિ મવાઃ ૨૨૦	૧—૦—૦	
૮૨ મત્યસ્વરૂપ ૨૦૦	૦-૧૨—૦	
૮૩ ધ્યાનવિચાર ૬૬		
૮૫ આત્મશક્તિપ્રકાશ ૧૬૦	૦—૪—૦	
૮૬ માવત્સર્ગિક રામાપના ૮૦	૦—૩—૦	
૮૭ આત્મદર્શન (મણીચદ્રજ્ઞ કૃત મજાપોનુ વિવેચન ૨૧) ૧૫૦	૦—૪—૦	
૮૮ જૈનધાર્મિક શકામમાધાન ૫૫	૦—૨—૦	
૮૯ કન્માવિક્રયનિગેધ તથા બાનનનિગેધ ૨૨૦	૦—૮—૦	
૯૦ આત્મશિક્ષાભાવનાપ્રકાશ ૧૧૫	૦—૭—૦	

થોડા માત્રમાં બહાર પડના અન્ધો,

૧ આત્મપ્રકાશ

૨ તત્ત્વવિચાર

૩ જૈન શ્વેત્જામત્ત ગ્રંથનામાવલિ

૪ શ્રી દેવચદ્રજ્ઞ નિર્વાણુ રામ અને જીવાચારિત્ર

પ્રામોદું વિજયપુર વૃત્તાત.
૬. ઉ૦ યશોવિજયજી નિર્ગંધ.

સંસ્કૃત ગ્રન્થો.

- ૭ અધ્યાત્મગીતા.
૮ આત્મસમાધિ શતક.
૯ આત્મસ્વરૂપ
૧૦ જીવનપ્રબોધ
૧૧ પરમાત્મ દર્શન

૧૨ લજ્જન સંગ્રહ ભા. ૧૧ મો

૩. આ નીશાનીવાળા ગ્રન્થો શીલક નથી.

પુસ્તકો મળવાનાં કેટલાણાં:—

- ૧ વકીલ મોહનલાલ હીમચંદ પાદરા. (ગુજરાતી).
- ૨ આત્મારામ ખેમચંદ સાણંદ (જીલ્લે અમદાવાદ).
- ૩ ભાંખરીઆ મોહનલાલ નગીનદાસ ૧૯૨-૯૪,
બજારગેટ કોટ—મુંબઈ.
- ૪ શેઠ નગીનદાસ રાયચંદ ભાંખરીઆ મહેસાણા.
- ૫ શેઠ ચંદુલાલ ગોકળદાસ, વિજયપુર જૈનજ્ઞાનમંદિર.
- ૬ બુકસેલર મેઘજી હીરજી પાયધુની—મુંબઈ.
- ૭ શા. રતિલાલ કેશવલાલ, મુ. પ્રાંતીજ.
- ૮ શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર મંડળ, મુ. પેથાપુર,
સાગરગચ્છ ઉપાશ્રય.

શ્રી આત્મશક્તિપ્રકાશપ્રેમ

અર્હમસુ
મગલમ્

નત્વા જિનાધીશ પાર્શ્વ, પાર્શ્વયક્ષેણ પૂજિતમ્ ॥

આત્મશક્તિ પ્રકાશોડય, ગ્રન્થો વિતન્યતેમયા ॥

અસરપથી અભિન અનતગુણાધીશ સદ્ગુરુ પર-
માત્માને ઉપયોગ પૂર્વક માગત્ય પ્રમગમા સદ્ભગવન્તુ
હુ, નમુ હુ, અતુ હુ, સ્મરુ હુ

જગતના પ્રેમી બધુઓ તમને એક વસ્તુ જે તમામ
દેહમાં વિદ્યમાન છે તેની પ્રાપ્તિ થઈ નથી ત્યાં સુધી તમે
સત્યશાંતિ આનંદ મેળવી શક્યાના નથી

જેની વિદ્યમાનતાએ તમે દાલી ચાલી ગંડા છો
હરો છો, ખાઓ છો, પીવો છો, તે અમૂલ્ય વસ્તુ પ્રતિ
જરા પણ લક્ષ તમે દીધુ કે ? અને તેના પ્રતિ જરા પણ
પ્રેમ કીધો છે ?

સર્વ જગતના હોવાને તે અમૂલ્ય અચિત્ત ચિત્તિ-

શક્તિમાનની ઓળખ કરાવવા, પ્રેમ કરાવવા, આમંત્રણ
કરું છું તે પ્રેમ લાવથી સ્વીકારશે.

તમે ચિંતાતુર છો: શા માટે વૃથા દુઃખના વિચા-
રોમા મનને પ્રેરો છો? આ આત્મધર્મમાં જોડાઓ.
ખરેખર અદ્ય સમયમા વિદ્યુતના પ્રકાશની પેઠે ચિંતા-
નષ્ટ થશે.

તમે સંસારના દુઃખથી પીડા પામો છો: હાય હાય
કરો છો. જે કોઈ મળે છે તેની આગળ પોતાનાં દુઃખનાં
રૂઢાં રૂવો છો: અને ગરીબ ગાય જેવું દીન મુખ કરી
નાખો છો; શા માટે એ સર્વ કરો છો? તમે આત્મધર્મમાં
જોડાઓ. આત્માને ઓળખો. તેની નજીક જાઓ. ખરેખર
તેનાથી તમને અપૂર્વ શાન્તિ મળશે.

રાજા કે રાંક, રોગી કે ભોગી, બાલક કે વૃદ્ધ, સ્ત્રી વા
પુરુષ: શત્રુ વા મિત્ર, પૂજક વા નિંદક, સ્વજાતીય વા
વિજાતીય; જે કોઈ જીવો પોતાનું કલ્યાણ ઇચ્છે છે તે
સર્વ આત્મધર્મમાં જોડાઓ, અને આત્મ બગીચાની નજીક
આવતાં તમે સર્વ સમાન સુખી, સમાન ધર્મી, સમાન
શક્તિમાન, અને એક બીજાના ઉપર પ્રેમ દ્રષ્ટિથી જોનાર
દેખાશે. નક્કી સત્ય કહું છું.

પ્રેમી બધુઓ ! તમારી વૃત્તિ જે જે પદાર્થોમા લાગી
 ે તે સર્વથી જેથી લેધ જરા આત્મશક્તિ તરફ આ-
 નંદ અર્થે વૃત્તિ વાળો, નફી તમે જે રૂપે છો, ત્યાં તમે
 આની જગો.

દુખનો નાશ કરના અર્થે તથા સુખને પ્રાપ્ત કરના
 અર્થે પ્રત્યેક મનુષ્યને આત્મ શ્રદ્ધા કેળવવાની ધણી અમ-
 ત્ય છે રૂઢ મનુષ્યની રચનાનું દુખ, તેને ધન અર્પણે
 ટાળના તમે પ્રયત્ન કરો છો તો તે દુખ ટળે છે ખરૂં
 પણ તે થોડા કાળ પર્યંતજ ભૂખ્યાને ભોજન આપી તમે
 તૃપ્ત કરો છો તો તેની ક્ષુધાનું દુખ ટળે છે ખરૂં પણ તે
 એક દંડનું કે એક ફિસનુંજ, આત્મ શ્રદ્ધાથી રહિત અતે
 દુખથી પીડિત રહેનાનો આમ હોનાથી ધનદાન, અન્ન-
 દાન, નિગેરે પદાર્થોનું દાન અક્ષય સુખને મારે નથી પ-
 રતું દરેક મનુષ્યોના નિરંતરના સર્વ પ્રકારના દુખને ટાળ-
 નાગી આત્મશ્રદ્ધાને પ્રગટાવનાર જે કામ છે, તેનું દાનજ
 સર્વોત્તમ દાન છે એવું દાન અર્પનાર પગમગૂંઝતે પુન
 પુન નમસ્કાર થાઓ.

અમુક કામ તમે નહિ કરી શકો, એવું દારીયા
 ભાગી નાખનાર વચન કોઈની આગળ બધુઓ નફો નહીં,

આત્મ શ્રદ્ધા પ્રગટાવવી એ મોટામાં મોટું દાન છે. તો આત્મજ્ઞાન શ્રદ્ધાનો નાશ કરવો એ મોટામાં મોટું પાપ છે, જ્યાં જન્મો, જેની સાથે જેમો જેની સાથે વાત કરો, ત્યાં આત્મશ્રદ્ધાની પ્રગટતાનાં વચન વહો. જેની સાથે સંબંધ થાય તેને આત્મશ્રદ્ધા પ્રગટે એમ વાણી વ્યાપાર ચલાવો. નક્કી તમે જગતનો ઉદ્ધાર એવી રીતે કરશો.

આત્મસ્વરૂપની શોધ બહાર કરવાની નથી. પણ પોતાનામાં કરવાની છે. પણ મનુષ્યોનો મોટો ભાગ દેહમાં પોતે આત્માને શોધે છે ક્યારે ? દિવસના ચોવીસ કલાક-માથી દશ બાર કલાક તો વ્યવહારમાં ગાળે છે, અને વળી કેટલાક કલાક નિદ્રામાં ગાળે છે. કેટલોક સમય ઈધર તી-ધરનાં ગાંધાં ઠોકવામાં કાઢે છે. અલ્પ સમય પણ આત્મિક વિચારમાં જતો હોય તો ધન લાગ્ય ! અહો કેવી ભૂલ થઈ છે. પ્રેમી બંધુઓ હવે તેથી વર્તણૂક રાખશો નહીં.

જો તીર્થંકરોનાં સૂત્રો ખરાં છે તો પછી મનુષ્યોએ સુખને શોધવા આત્માને છોડીને બીજાં ઠેકાણે શા માટે ફાંફા મારવાં જોઈએ ? મનુષ્યમાં આત્મા જો ન હોય તો તે શું સંપાદન કરવા શક્તિમાન થઈ શકે ? સુખ પ્રાપ્ત

ઝરના માટે આત્માની રક્તિયોને જાગૃત કરવા શિનાય મનુ-
ષ્યનું અન્ય નું કર્તવ્ય છે, જે સતશાસ્ત્રો અને સત પુરુ-
ષોપર નિશ્વાસ છે તો આત્મજ્ઞાનના ઉપાયો મેલે તો તું
તે તેનું ખર્ચ કરતો નથી ?

આમ જરૂર તો હું મહા નિદ્ધાન ચાઉં, અમુક જગ્યા જરૂર
તો અમુક લાગવગમા ફાની જાઉં, અમુક પામે જાઉં તો
અમુક નમ્મુ લેઈ આવું, અને ફલાણે ઠેકાણે જાઉં તો
ફલાણે ઘર સિદ્ધ કરી આવું, એવી પર્યાગદગ્ધર ધૃષ્ટિઓ
તમારા અતઃકચ્છમા ઉદય થાય છે નહિ વાર ? અને ત-
મારી ધૃત્યાનુમાર ઘણું પ્રમગે પ્રયત્ન કરી જોતા છતાં પણ
અનતના અનતશક્તિના મૂળમા તમેએ પ્રવેશ કર્યો
નથી, અને અતૃપ્તિ અને અસાતિની અગ્નિની મહાત્ના-
લાઓ પ્રતિક્ષણે ચિતારૂપ વાયુવી લજ્જા માગ્ની તમારૂં
હૃદય બાળે છે, તેનો અનુભવ તમે નથી જોયો વાર ? તેમ છતાં
અતઃકચ્છ મુખ છે એ લાન બૂલી તમે ક્યા દોટો નથી
માગતા ? આ તું જણાવે છે કે તમને આત્મજ્ઞાન નથી

આત્મસ્વરૂપ પ્રતિ નજીવું આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું,
અને આત્મસ્વરૂપમા રમવું, એ વિના વ્યાદાગિર ના પાગ-
માયિક મુખનો ઉદય નથી

પણ આત્મસ્વરૂપ પ્રતિ વળવું શી રીતે ? આત્મ-
જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું શી રીતે ? તેના કંઈ ઉપાયો કહેશો ?
આત્મજ્ઞાન સુખનું નિધાન છે એવું સાંલળી સાંલળીને
હમારા કાન બહેર મારી ગયા છે. સઘળા મહાત્માઓ કહે
છે કે આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરો ‘પ્રાપ્ત કરો’ એમ લાખા હાથ
કરી કરીને કહે છે. પ્રત્યેક ગ્રન્થોમાં પણ તેમ લખાયું છે,
પણ આત્માનું જ્ઞાન અમારા જેવાએ શી રીતે લેવું તેનો
કોઈ પણ ઉપાય બતાવે છે ?

ઉપાયમાં કહેવું પડશે કે—મનની શાંત અક્રિય
અવસ્થા કરવી.

શ્લોક

चित्तमेव हि संसारो, रागादिक्લेशवासितम् ॥
तथैवतૈર્વિનિર્મુક્તં, भवांत इति कथ्यते ॥ ૧ ॥

અક્રિય થાઓ. તમો પોતેજ પરમાત્મા છો એમ
સ્વાનુભવથી જાણશો.

મનની અક્રિય અવસ્થા કરવા માટે સાધનમાત્રનો
ઉપયોગ છે. તમને સર્વ પ્રકારે અર્થાત્ શરીરથી મનથી
અક્રિય શાંત થતાં સ્થિર થતાં આવડ્યું એટલે રાજાઓના

રાગત કેમ થયું તે કળા તમે સિદ્ધ કરી એમ નક્કી જાણવું
આ કળા સિદ્ધ કરવામાં સર્વ મુશ્કેલીઓ જોવાની છે

તમને આ કળા સિદ્ધ કરવાની માયી આતુરતા છે ?
તેનો તમારા અતઃકચ્છમાં વિશ્વાસ છે ? તે સબધી પ્રયત્ન
કરવાને તમે કેટલેટક થયા છો ?

તમારા આત્મચરણનો તમારે અનુલન કરવો છે ?
તમને નિત્ય મતાપ આપતા અતૃપ્તિ અને અમતોષનો
તમારે તિગ્રહ કરવો છે ? અન્યજનોની પગત્રતા ભયને
અનત્ર સ્વાત્માલથી થવાની તમારી ધૃઢ છે ? પ્રયત્ન
માટે જે મમયનો ભોગ આપવો પડે તે આપના હિત્તાદ
મજ્જુન ધરાવો છો ? અઘૈર્યપણુ છોડીને કળની આરાએ
ઘૈર્ય ધરવાની પ્રતિના તમે કરો છો ? કાવચી પ્રયત્ન
કરીશુ એના ફરીદીના વાયદા છોડી દેહ આજીવીજ પ્રયત્ન
કરવાને તમે માનધાન થયા છો ? ને હા તો લગપૂર્વક
ત્રવણ કરો

પ્રાતઃકાળે નિત્ય તમે હિના હો તે કરના અર્ધો કનાક
વા કનાક વહેના હો તમારી નિત્યક્રિયાઓ રાતથી રો
પડી આત્મચરણનું અર્ધો કવાક ના કવાક મગોધન કર-
વાના નિશ્ચયથી એકાત મ્યાનમાં પ્રવેગો તમાગ આત્મિક

પ્રયત્નમાં તમને કોઈ વિક્ષેપ પાડે નહીં તેમ પ્રથમથી સગવડ કરી રાખો. કોઈ ગમે તેવા અગત્યના કામ માટે મળવા આવે તો પણ તેને મળશે નહિ.

જે સ્થાનમાં તમે બેસો તે સ્થાન સ્વચ્છ હવાવાળું રાખજો, અન્યજનોના શબ્દો સંભળાય નહીં તેવી સગવડ કરજો. દશાંગધૂપ વિગેરે કરજો, પશ્ચાત્ બીજાનું ગરમ વાપરજો, હૃદયમાં ઉત્સાહની જાગૃતિ કરી સદ્ગુણનું કેટલીક વખત મુધી સ્મરણ કરી પંચાંગનમસ્કાર મનોદ્વારા કરજો. હવે તમે તમારા આત્માપ્રતિ વૃત્તિ દોરજો, આત્મસ્વરૂપનો અનુભવ સર્વથા પ્રકારે અક્રિય થવાથી થાયછે, અને સર્વથા પ્રકારે શરીર, ઇન્દ્રિયો અને મનને ક્રિયારહિત સ્થિર કરવાં. સ્થિર થતાં મનમાં વિચારો જુદા જુદા સપાસપ પ્રવેશ કરશે તેને આત્મપ્રતિ લક્ષ દેઈ વારજો. જ્યારે તમે શરીરને કોઈ પણ ક્રિયા કરવા દેતા નથી. પણ તેને એકજ સ્થિતિમાં લાંબો સમય પડી રહેવા દોછો, ત્યારે ઇન્દ્રિયો તથા મન આપોઆપ અર્ધ ક્રિયારહિત થઈ જાયછે. એ તમે જાણતાજ હશે. આથી શરીરને અક્રિય કરવા માટે પદ્માસન વા સિદ્ધાસન કે એવું બીજું કોઈ આસન, યોગનું તમને અનુકૂળ લાગે તે કરજો. શરીર અવયવોને

બહુ નગ ન ગખગો પપુ મિદ્ધા ટટાઝ બેમના હતા
 ગરીબના મર્વ ગાત્રને સિથિન કન્ને કાગ્નુ કે સરીગની
 શિથિન અવગ્યામા સરીગને વિશ્વાનિ મળે છે, આસન
 વાળીને પૂર્વાભિમુખ વા ઉત્તરાભિમુખ બેનન્ને સરીગની
 ક્રિયામાનથી ગદિન થને એક પળ અવધવને હવાનગો
 નરિ નેનની દ્રષ્ટિને બે બૂની મધ્યમા ગ્યાપન્ને

એટલે ઉચા નેન ન નય તો મદન ઉચી જપ્રનિ
 દ્રષ્ટિ ગ્યાપન્ને, પત્રી આખના પસકાગ માગ્યા હોટી કેન્ને,
 સરીગો કેવળ ક્રિયા ગદિન કન્વાનુ છે, માટે એ બામનને
 પુન પુન યા' કમનસામા આવે છે ઉધન ખારી, નગા-
 સા ખાવા, મો ઉપર માખી આવે તો તેને હાથવને ઉગ-
 વી, એ વિગેરે ગરીબની ક્રિયાઓ ઘોટી ઘોટી પળ માનની
 ગટે છે ત્યા મુખી સગી ક્રિયા વગનું થતુ નથી, અં
 પગિજાને શાન અક્રિય અવગ્યા આપજે માધવાની છે તે
 સધાની નથી, માટે એક નાની અગ્રથી પાનુ દયાવના ના
 વધાન રહેન્ને ઘોટીવાઝ એક દ્રષ્ટિએ જૂમધ્યમા નેદ્ર-દા
 પત્રી નેનને મ્મ જ્ઞાન્ય એગે પાગિથી નેનને બધ ક ને
 અં એ સ્વ નિપુનીમા મિદ્ધ મિલ્થી ગખગો કોપ પળ
 ગમ્નુની યાની આવે નદી નેા કમો વગી મિલ વગવા

ડગાવશો નહી, ત્રિપુટીમાં એક સરખાં ત્રણ કલાક સુધી
 દૃષ્ટિ સ્થિર થતાં પ્રથમ અનેક રંગના ભૂત પ્રતિભાસશે,
 વળી આગળ વધતાં અનેક રંગના ગોળા દેખાશે. પણ
 તેમાં ચિત્ત જોવા પ્રેરશો નહી હો. ચિત્ત તો પોતાના લક્ષમાં
 ને લક્ષમાં રાખશો. ત્રિપુટીના મધ્ય ભાગમાં ઝમઝમ થતું
 તમને દેખાશે. આસપાસની નસો આકર્ષાશે, પ્રાણ ઉપર
 ચડવા પ્રયત્ન કરશે. નાસિકામાંથી શ્વાસોશ્વાસ ધીરે ધીરે
 વહેશે. પ્રાણવાયુ કેટલીક વખત તો એમ લાગશે કે જાણે
 બહાર નીકળતોજ નથી. જેમ જેમ ત્રિપુટીમાં લક્ષ સ્થિર
 રહેશે તેમ તેમ સુખનો અનુભવ થશે. તમે જાણે નવા
 સ્વરૂપમાં આવ્યા છો એવું જણાશે, ઉત્સાહને વધારશો.
 ત્રણ કલાક સુધીની લક્ષવૃત્તિ ત્રિપુટીમાં રહે એ કંઈ એક
 દિવસમાં બનવાનું નથી. ફેરીનો ગોટલો વાળ્યો એટલે તુરત
 ને તુરત સાખીઆ ખાવાં એવી બુદ્ધિ જો તમારી વર્તતી
 હોય તો આ માર્ગના તમે અધિકારી નથી. પ્રતિદિન અ-
 ભ્યાસ કરતા કરતા તમે મિનિટ બે મિનિટ વધવાના. ટી-
 ટોડીના સાહસની પેઠે તમે સાહસ મૂકશો નહીં. તમારી
 આગળ એ ત્રાટકનું માહાત્મ્ય અને તેનો અનુભવ હાલ
 હું જાણુતા છતાં પણ મૂકવાનો નથી. કારણ કે મારે

અતઃપાત્મા તે અરૂપ લક્ષી દેસાની ના કહે છે એ રૂપની વાતો તો ગ્રિધ્યની યોગ્યના પ્રમાણે દેસાય છે અને યોગ્યના થઈ જે, તેને દવે દેગણ બાપથી કેટલા માધન પ્રાપ્ત કરાવવા લેઈએ તે ગુરના દાયમા વાન છે ગુરિના ચોતાની મેજે જે માદમ ઉધાવે છે તે ખરૂં તત્ત્વનું ગદ્ય પામી નમના નથી અને ઉપરા બધા થાય કે, દવે આ વાન અદ્વીથી ગદ્ય દેઈ તમને દવે તમને કરા લાયક નત્ત્વિયા નવાવુ છુ પવોમ્નગીયા અમધ્યમા ગ્રિધ્ય દ્રષ્ટિ ગળી તમે પ્યા । ગ્રિધ્ય અથ પ્રપત્ત કરી નામિકાદાન જ્ઞાન દેસાની દેસ પાત્મા નાનિકાદાન આમોઆન અનાર મુનાર પુરૂષ આજ્ઞા નથા બગો પ્રાપ્ત કરે છે, અને મુખસાટે નિન્ત આમ દેવા મકથારી નિર્મળનારે ન બ થયુ પડે છે અને અને વ્યાપિયોનો ઉત્પત્તિ પ્રાપ્ત પામે છે

પ્રાણાયામનો નામ્યામ કરનારોએ નામસાટે આનની દિવા કરાની છે અને બીજાઓ નથી એમ નથી નાને માટે આ નિયમ છે આપાનમનુષ્ય પ્રાણાયામનો અભ્યાસ કરતો દેવ અગર નથી તોપણ આસીમે દેગક નાનિકા વાટે આ ર દેસાની નજર છે અનન્દ નનુ પો ૬ ન્યાં તેમને નીચે નદાન પદોન છે ત્યાં નુખ પદોન

કરીને હાંફવા મંડી જાય છે. જૈરા તો શરીરનો થાક લાગતાં મુખથી હાંફવા મંડી જાય છે, અને તેથી નિર્જલ થવાનો સમય આવે છે. નિર્જલ રોગી મનુષ્યો તો ઉડતાં ખેસતાં જરા ચાલતાં શ્વાસ લેવા મૂકવામાં નાકને બદલે મુખનોજ ઉપયોગ કરે છે. દમના વ્યાધિથી પીડાતા મનુષ્યો નાસિ-કાથી શ્વાસ લેવો બીલકુલ ભૂલી ગયા હોય છે, અને શ્વાસ ચટતાં મોટા અવાજ સાથે મુખથી વાયુને ગ્રહણ કરે છે. તથા મૂકે છે. આ પ્રમાણે એકલા રોગીઓમાંજ નહીં પણ નીરોગી મનુષ્યોમાં અવગોઠવામાં આવે તો નાનાં મોટાં સર્વ નાકવાટે વાયુ ગ્રહણ કરવાને તથા મૂકવાને બદલે મુખવાટે આ ક્રિયા કરે છે. તેથી કેટલી હાનિ થઈ છે અને થશે. તેથી તે લોકો અજ્ઞાન રહે છે. તેમને સમજણ આપવામાં આવે તો વ્યાધિનો કેટલેક અંશે નાશ થાય છે, હવે સામાન્ય શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા આ પ્રમાણે કરવાથી જ્યારે લાલ થાય છે. સારે પ્રાણાયામની ક્રિયાથી તો અત્યંત લાલ થાય છે તે અત્ર કથવું પડે છે. શ્રી હેમચંદ્ર આચાર્યે આપણા બહુ લાલ અર્થે યોગશાસ્ત્ર ગ્રંથ બતાવ્યો છે. તેમાં યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિ. એ આઠ અં-

ગનુ સારી રીતે અનુભવથી વર્ણન કર્યું છે પ્રાણાયામની ક્રિયામાં તેઓ મહા સમર્થ હતા એકનીમ પાટા મૂકારી એકવીમમી પાટ ઉપર બેની નીચેની ભર્વ પાટા કાઢી ન ખાવી, આદ્યારમાં અંધગૂહી લોકોને ઉપદેશ પણ પ્રાણનો નિરોધ કરી આપતા હતા એ સુ સૂચવે છે ? તેઓ પ્રાણાયામ અનેક પ્રકારનો જાણતા હતા, અને દરેક નાડીઓના પ્રાણને સ્તબ્ધ કરવાની સૂક્ષ્મ કળાઓ ઠઠ માહમથી તેમણે પ્રાપ્ત કરી હતી શ્રીચિદાનંદ વા ધર્મગ્યદશ્ય મહારાજ પણ આત્મશક્તિ તરફ વળતા પ્રાણાયામની આરી ક્રિયા કરી શકતા હતા, અને તે યોગિરાજની પની પામ્યા છે તેમણે ચિદાનંદ સ્વરોદય નામનો ગ્રંથ બનાવ્યો છે તેની અદ્ય સ્વગ સબધી પોતાના અનુભવ પ્રમાણે સારા ખ્યાન આપ્યું છે અને તેમાના લેખ સર્વ તે પ્રમાણે અનુભવથી ખરા પડે છે, થોડા મૈત્રી જૈનોમાથી આધ્યાત્મિક વિદ્યા નષ્ટ થઇ અને થતી જાય છે જૈનોમા કોઇ તે સબધી કોઇ પ્રયત્ન કરે છે તો કેટલાક મૂર્ખાંનદો એમ કહે છે કે આવું તો આપણામા નહોતું પણ તે જાણતા નથી કે કેવલ જ્ઞાનીની દ્રષ્ટિમા કયી બાબત અજાણી છે ? સુ પ્રાણાયામ કરવાની ક્રિયા જૈનોમા નથી એમ કોઈ કહેશે ના

શી રીતે કહી શકાય. હજારો પુરાવા મોજુદ છે. પ્રતિષ્ઠા વખતે વા મંત્રના જપ વખતે અમુક પદ્માસન વા સિદ્ધાસન કરવું. એ પણ જૈનના ગ્રંથથીજ સિદ્ધ થાય છે. આત્મ-જ્ઞાન મેળવવાને માટે શરીર સ્વાસ્થ્યતાની પણ જરૂર છે અને તે શરીર સ્વાસ્થ્યતા માટે પ્રાણાયામ આદિની પણ જરૂર છે. એવું સમજીને શ્રી હેમચંદ્ર આચાર્યજીએ આપણા ઉપર મોટો ઉપકાર કર્યો છે. માટે તેમની આજ્ઞા મરતકે ચડાવવી. હવે મૂળ પોષ્ટ ઉપર આવી તેનું વિવેચન કરીએ.

આપણે જે હવા શ્વાસમાં લેઈએ છીએ તે હવામાં રહેલા કચરાને ગાળી નાખનાર ગરણી આપણાં નસકોરાં છે.

જ્યારે નાસિકાવતી આપણે શ્વાસ લેઈએ છીએ. ત્યારે હવામાં રહેલાં ધુળનાં રજકણો કે એવો ખીજો કોઈજ મળ નસકોરાંમાં ખળી રહે છે તે અંદર જવા પામતો નથી. પણ જ્યારે મુખવાટે શ્વાસ લેવામાં આવે ત્યારે હવામાં રહેલા કચરાને ફેફસામાં જતો અટકાવનાર કોઈપણ રચના મુખમાં નથી, આથી મુખવાટે શ્વાસોશ્વાસ લેવામાં રોગના લોગ થઈ શકાય છે, વળી ઠંડીના દીવસોમાં જ્યારે નાસિકાથી શ્વાસ લેવામાં આવે છે. ત્યારે હવા ગરમ થઈને ફે-

દ્રસામા જાય છે, પણ મુખનાટે શ્વાસ વેનામા આવે છે ત્યારે હડીને હડી હવા અદ્ધ જાય છે, અને એનું પગિ-
ણામ એ આવે છે કે ઘણી હડી હનાથી ફેફસા ઉપર ટોપ
પ્રસંગે સોજો ચડે છે રાત્રે પહોળું મોં મુકી મુનારને
સનારે જ્યારે તે જાગે તે ત્યારે કહમા તથા મુખમા ગોપનો
અનુલન થાય છે આ સર્વ વ્યાધિના બીજકો શરીરમા
રોપાયના ચિનહો છે

નાસિકાના બે છિદ્રોમા પુષ્કળ વાળની રચના થઈ
હોય છે આ વાળ હવામા ગ્રહેલા ધુળના ગળડોને, રો-
ગજનક જતુઓને તથા એવા બીજાનજ કચગને ફેફસામા
જતો અટકાવે છે, આ ગ્રહાઈ ગ્રહેતો કચગે જ્યારે આપણે
વાયુ બહાર કાઢીએ ત્રીએ ત્યારે તે બહાર નીકળી જાય
છે વળી ઉપરના ભાગમા નાસિકાને આર્દ્ર રાખનાર ચીકણો
રસ રહે છે, તે રસ પણ ધુળ વચરાને અદ્ધ પ્રવેશના
અટકાવે છે મુખમા આમાનું વ્યુજ નથી, અને તેથી
શ્વાસોશ્વાસ લેતા રોગના ઠાણો ફેર ફેફસામા પ્રવેશી જાય
છે, ફસગતની વખતે મનુષ્ય મુખથી હાફે તો દગ્ધત જેવું
નથી અન્યથા હાનિકર છે

હનાને શુદ્ધ થનાનું જે નાસિકાપત્ર તે હાન ચઢને

હવા શ્વાસ નલીકામાં પ્રવેશ કરતી નથી. ત્યાં સુધી તે ફેફસામાં પ્રવેશ કરવાને કદી યોગ્ય થતી નથી. કોઈ પ્રસંગે નાસિકાયંત્રને ગળુકાર્યા વિના કચરો આગળ જાય છે ત્યારે આંતરની શક્તિ છીક લાવીને ફેફસાંનું રક્ષણ કરે છે, અને એક ધક્કા મારીને મળને બહાર કાઢી નાંખે છે.

આપણા નિત્યના પીવાના જળમા અને જળની વરાળ કરીને તે વરાળ બનાવેલા પાણીમાં જેટલો ભેદ પડે છે. તેટલોજ ભેદ બહારની હવામાં અને નાસિકાદ્વારા શુદ્ધ થઈને ફેફસાંની અંદર ગયેલી હવામાં છે, એક સ્વચ્છ હવા છે. બીજી અસ્વચ્છ હવા છે, મુખથી શ્વાસ લેનાર અશુદ્ધ હવા ગ્રહણ કરે છે. અને નાસિકાથી શ્વાસ લેનાર શુદ્ધ હવા ગ્રહણ કરે છે. કેટલાક લોકો નાસિકાના છિદ્રદ્વારા જળ પીવે છે. અભ્યાસ વધતા એક ઝારી જળથી ભરી તેનું નાળતું નાકના છિદ્રમાં મૂકી આખી ઝારી સુખ પૂર્વક પી શકાય છે. આથી ચક્ષુના તથા મસ્તકના વિવિધ વ્યાધિઓ નાશ પામે છે.

સમજો કે હવે નાસિકાદ્વારા શ્વાસોશ્વાસ લેવાનો કેટલો જીવનનો સુધારો છે? ત્યારે હવે પ્રાણાયામ કરવાથી આખા શરીરના આંતરડામાં ફેફસામાં કેટલો બધો ફેરફાર

યદ્ય જનન પોષાય છે તે યોગીઓ સારી રીતે જાણી શકે ?

બ્રાણાયામ શી રીતે કરવા.

ઈડા એટલે ડાબી નામિકાથી પ્રથમ વાયુ ઉદરમાં પૂરતો, અને જ્યાં મુધી ગભરામણ થાય નહીં ત્યાં મુધી રહેવા દેઈ પશ્ચાત્ પીંગળા એટલે જમણી નાડીથી ધીમે ધીમે વાયુ બાહિર કાઢતો પાછો પીંગળાનાડીથી વાયુપૂરી કુલક કરતો અને રેચક કરી ઈડા નાડીથી વાયુ હળવે હળવે બહાર કાઢતો પાછો ઈડાથી વાયુ પૂરી કુલક કરી પીંગળાથી રેચક કરી બહાર કાઢતો પાછો પીંગળાથી વાયુ ઉદરમાં પૂરી કુલક કરી ઈડાથી રેચક કરી વાયુ બહાર કાઢતો એ અનુક્રમે ત્રીસ બ્રાણાયામ કરવાનો વાગ્ય-૩૦ બ્રાણાયામ કરનાનો મહાત્મો રાખતો પૂરક કરતા પ્રત્યેક સમયે ઐશ્વર્યમૂનો માનસિક ઉચ્ચાર કરતો અને કુલક વખતે પ્રત્યેક કાળે (દરેક કુલકકાળે) હું આત્મસ્વરૂપમય છું એમ માનસિક નામ અમરણ કર્યો કરતો અને રેચક એટલે વાયુ બહાર કાઢતી વખતે સર્વ અશાંતિને દૂર કરી છું આ પ્રમાણે માનસિક નામ પ્રત્યેક રેચકમાં કરતો આસન પદાસન કે સિદ્ધાસને દૈનંદ રા-

ખજો. આમ સંધ્યા સવાર મધ્યાહ્ન અને રાત્રે આ અનુ-
ક્રમ પ્રમાણે વીશ વીશ પ્રાણાયામ કરજો. જે ત્રણ મહીનાની
સતત ક્રિયાથી તમારા જીવનમાં ઉચ્ચ ફેરફાર માલુમ પડશે.
ખાવાનો ખોરાક સંપત્તિ પ્રમાણે હીક રાખજો. તેમાં પણ
દૂધ ઘીનો મહાવરો રાખજો. મળસાફ ઉતરે એટલું અન્ન
જોવાનું છે. આ પ્રમાણે ક્રમ બાર મહીના સુધી પ્રથમ શ્રદ્ધ-
સ્થાવાસમાં હોયતો ચલાવો.

તમારી આ ક્રિયાની શરૂઆતમાં સૂચના કે તમે
સર્વજીવો ઉપર પ્રેમભાવના રાખતાં શીખજો. જગત્માં
કોઈ હાથી હોય, ડીડી હોય, મંકોડી હોય કે નાનો સરખો
છોડવો હોય તો પણ તેના ઉપર નિરંતર પ્રેમભાવ રા-
ખવો જોઈએ. શત્રુ અને મિત્ર સર્વનું હિત ધૃષ્ટિ, પણ
અહિતતો, કોઈનું નજ ધૃષ્ટિ અને સ્મરણમાં રાખો કે—
તમારા અંતઃકરણના દોષથી તમે શત્રુનું ભલું ધૃષ્ટિ
નથી. શત્રુનું ભલું શા માટે ધૃષ્ટિ નથી, જો તમારું મન
દોષીલું રહે છે, અને તે દોષીલા મનથી તમે દોષ રહિત
શી રીતે થઈ શકશો. સર્વ દોષ, મનના કાઠી નાંખો. જ્યાં
સુધી તમારું મન દોષી છે ત્યાં સુધી તમે પ્રેમસ્થાન શી
રીતે બની શકો, સર્વ જીવના ઉપર શુદ્ધ પ્રેમ વર્ષાવો ! ત્યારે

શુદ્ધ પ્રેમના ભોગી બનો એ પ્રેમ દયામય છે તેથી તે શુદ્ધ છે આની ભાવના આવ્યા વિના મન નિર્મલ બનવાનું નથી અને નિર્મલ મન વિના હિચ્ચ શ્રેષ્ઠિ પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી સંજ્ઞનો, આ પ્રેમ સ્વાર્થ બુદ્ધિનો નથી માટે તે અહર્નિશ સેવવું તમે પ્રયત્ન લગ્ન કરો છો પ્રશ્નની ઉપાસના કરો છો પણ તમારું મનનિર્મલ થયા વિના તે પ્રશ્ન લગ્ન ઉપાસનાથી જે મુખો પ્રાપ્ત થાય છે તે મેળવી શક્યા નથી તમારું અતઃકચ્છ જેમ જેમ ભૂત માત્ર ઉપર દયાવાળું અને પ્રેમની લાગણીનાળું થતું જશે એટલે તમે તેમ તેમ શરીરની અદર રહેલા આત્મારૂપી પરમેશ્વરની અધિક સમીપતા આવના જશે અને તેમ તેમ તમે સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કરનારી એકામતાને સત્વ સિદ્ધ કરતા જશો

સર્વ સકટ માત્રથી તમારું રક્ષણ કરનાર કોઈ અ-
 મોઘ શસ્ત્ર તમારે જોઈએ છીએ ? તમારા અતઃકચ્છના
 સર્વ મળને કાઢી નાખનાર બળનાન દારની તમારે ઇચ્છા
 છે ? જ્યાં જ્યાં ત્યાં તમને વિજય મળે એવી કોઈ દૈવી
 જાદી છુટી તમારે જોઈએ છે ? હા તે એજ છે કે ભૂતમાત્ર
 ઉપર અમર્યાદ પ્રેમ ચલાવો અને તમને અનુભવ થશે કે
 મેં અપૂર્વ વસ્તુ પ્રાપ્ત કરી છે

અશ્રદ્ધાવાનને તે અનુભવ ક્યોવિના સમજાય તેમ નથી. ઉપરનો ક્રમ ઉન્નતિ પ્રાપ્ત કરાવે છે અને મતિને વિશુદ્ધ કરી તેને આધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો વિશેષ પ્રકાશ પ્રદર્શ કરવા યોગ્ય કરે છે. પદ્માસન વા સિદ્ધાસન બાંધી પૂર્વાભિમુખ બેસવું. નેત્ર બંધ કરવા-પછે એમ ભાવના કરીને કે હું શરીરમાં રહ્યો છતાં અનંત શક્તિમાન છું. અનંત સુખમય છું. અનંત આનંદમય છું. તમને જેવી રીતે કાવે તેવી રીતે માનસિક બળ ઉપરના વાક્યોનો ઘણી ઘણી મુઠી કરીને. વચ્ચમાં અન્ય વસ્તુઓનું સ્મરણ થઇ આવે તેને તમે વારીને. વા કદાપિ અન્યપદાર્થોનું સ્મરણ વિશેષ ભેરથી થતું હોય તો-મુખેથી બોલતા બોલતા બળ કરીને અને નીચે પ્રમાણે-આત્માની સ્તુતિમાં લીન થાને.

સ્મરવો ઇકજ આત્મા, આનંદનો મંડાર ॥

આત્મ તે પરમાત્મા, દેહે વ્યાપ્યો ધાર ॥ ૧ ॥

આશા તૃષ્ણા શું કરું? શીદને કરવો શોક ॥

ભિન્નજ તેથી આત્મા, નહિ મારામાં રોગ ॥ ૨ ॥

અલક્ષ સ્વરૂપી હું સદા, મારામાં બહુ સુખ ॥

મનના ધર્મે વેરફેર, હોવે વિવિધ દુઃખ ॥ ૩ ॥

સુખમય આત્મ હું સદા, જયજય આત્મદેવ ॥

અનંતશક્તિ સ્વામી તું, તુંહિ દેવાધિ દેવ ॥ ૪ ॥

એમ ત્રણના આગળ કે વિગેષના મુખેથી ઉચ્ચાર
 કરી તેનો અર્થ ચિત્તરત્ને તમાગી વૃત્તિમા દેશ્વર થયો
 અને તમે જાણે અતરંગમા નહીનગાતિ અનુભવના હશે
 એમ દેખારો

ઉપરના વચનના ભાવમા જોડશે કાળ મહાપરહિત
 શાત રહેનાય તેટલો કાળ રહેવું પડી વૃત્તિની વ્યગ્રતા થતા
 પ્રાણાયામ પાત્ર માત્ર મિનિટ કરતા તે પડી નિઃકંપા-
 વચ્ચામા યથાગતિ પ્રવેશ કરવો જે નિઃકંપ અવસ્થા
 પૂર્વે સિદ્ધ થની અત્યંત ઘડી. ભામતી હતી તે હવે આ
 પ્રકારે નિત્યભાવના કરતા કંઈક અગમા સધાની હોય એમ
 અનુભવ થશે

અનત જન્મોવી પોતાને બહિર્ગત્મભાવ જાને દૃઢ
 થયો છે એવા માધકને મામ વા બે માસના અભ્યાસથી
 બહિર્ગત્મભાવનું સિમ્બોલ થઈ અતરાત્મભાવ અખંડ
 ભાવન હો એ બનવું અનક્ય છે અનત ભવના અધ્યાનથી
 ટૂંક થઈ ગએના બહિર્ગત્મભાવના સમ્બંધે અતરાત્મ-
 ભાવની ભાવના કરતા ઘણા પણ તેના હૃદયમા ગદી ગદીને
 ગુરુ છે વ્યવહાર કાળમા સાનાગિક કાર્ય કરતા હૃદયમા
 પડેના વિવિધ-ભાવ જોખના સમ્બંધે દુર્બલ થતા છતા

પણ નિર્મૂળ થયેલા ન હોવાથી પુનઃ પુનઃ તેનો નિરોધ કરતાં પણ તે જાગ્રત થાય છે. હું દુર્બળ છું, ગરીબ છું, મારું શું થશે? મારા પુત્રાનું શું થશે, નિભાવ શી રીતે બની રહેશે? અમુક પ્રકારે સાવધાન નહિ રહું તો અમુક મારું કાટલું ધરી નાખશે, આવા આવા અનેક વિચારો સંયમ સાધવા પ્રવૃત્ત થએલાં સાધકના અંતઃકરણમાં વિક્ષેપ કરવાને માટે લાગ જોઈ બેસી રહ્યા હોય છે, સાધક પોતાના સ્વરૂપમાંથી આડો જાય છે કે તુરત તેના અંતઃકરણમાં સપાસપ તે વિચારો પ્રવેશ કરી સાધકને બાધક બનાવી દે છે. શ્રી વીરબ્રહ્મા પુત્રસાધક આમ બનતું જોઈ લેશ પણ ગભરાશો નહિ. આમ બનવું એ અનાદિ કાળથી અશુદ્ધ ભાવના જોરે થયા કરે છે. તમનેજ આજે આવો અનુભવ થાય છે એમ કંઈ નથી પણ પ્રત્યેક સંયમ સાધનાર પુરૂષને પ્રથમ આવોજ અનુભવ થાય છે. આથી તમારે નિરાશ કે આળસુ બનવાનું કંઈ કારણ નથી. તમે વીરબ્રહ્મા ઉદ્ધોગ ઉપર ધ્યાન આપો. તેમણે કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા સાડાપ્રાર વર્ષ પર્વત ધ્યાનાવસ્થા ગાળી હતી, વાઙ્મેયો આંખો કે તુરત કંઈ કરી પાકવાની નથી, નિશાળમાં બેઠા કે તુરત કંઈ એમ. એ ની પદવી મેળવાતી નથી, સરો-

વગ પશુ ટીપે ટીપે ભરાય છે, તમને પ્રથમ નિગાળમા
 બેસીને પેનવડે એકડો કાઢતા કેટલી મહેનત પડતી હતી
 તેને ઠેકાણે હાલ તમે કેટલી જ્ઞાનની ઉચ્ચ સ્થિતિ મેળવી
 છે એ શુ જૂલી ગયા ? માટે ધૈર્ય ધરો, અભ્યાસ કરો,
 અભ્યાસ અને વૈરાગ્યવડેજ આ મનમા ઉત્તા વિદ્યેષોનો
 જય કરવા ઉદ્દેશી થવું ઘટે છે અભ્યાસ અને તેની પ્રવૃત્તિ
 કરનાર વૈરાગ્યવડે મનનો જય કરવો, લેશ પણ કદીન નથી
 શુ તમારા હૃદયમા પાછો અહિંસાત્મભાવ (સસારભાવ)
 સ્પર્ધો છે ? નિકારોનો હૃદયમા પ્રવેશ થયેલો અનુભવાય છે ?
 ચિંતા અને ભયવડે પાછા તમે વ્યાકુળ થયા છો ? કંઈ
 હરકત નથી પુનઃ સાંધાન આઓ, નેત્ર મીચો, અને
 પુનઃ આત્મભાવના કરો તમે જાણોજ છો કે એકના
 એકજ વિચારને પુનઃ પુનઃ મગજમા મનન કર્યાથી તે વિચાર-
 ના સસ્કાર દૃઢ થતા જાય છે અને તે વિચારથી ક્ષિત્ર
 પ્રકારના વિચારોના નાશકાર દુર્બળ થતા જઈ પરિણામે
 નિર્મળ થઈ જાય છે આથી પરમાત્મમુખની ઈચ્છાના
 વિચારોને પુનઃ પુનઃ મનમા સ્ફુરવા કરના અને વિરોધી
 વિચાર સ્ફુરે કે તેના પ્રતિ અલક્ષ કરી આપણો ઇચ્છેલો
 અનુદાન વિચાર અગ્રગવવો, અને તેમા વૃત્તિને જોડી, મ-

નથી તેમાં વૃત્તિ ન જોડાય તો આપણો પરમાત્મ વિચાર
 મોટેથી બોલવો. એકવાર, દશવાર, સોવાર, હજારવાર બોલવો.
 વાં સોડહું એટલે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર ગુણમય
 શરીરમાં રહેલો આત્મા તેજ હું પરાત્મા છું. અન્ય
 હું નથી એમ સોડહું પદનો ઈકાર પૂર્વક મુખથી જાપ
 કરવો, અને અર્થ ચિંતવતા જવું. એટલે ચિત્તવૃત્તિ અન્યત્ર
 જતી અટકશે, તમારું મન વિચારના કુદડા મારતું તમને
 લાગે તો સોડહુંનો મોટા સ્વરથી જાપ ચલાવવો. મનકું
 કદિ આમતેમ કુદે તો છો કુદે. તમારે તેના સામુ ન જોતાં
 જાપની મેલદ્રેન પુરપાટ છોડી મૂકવી. પ્રિય અંધુ ! આવો
 આગ્રહ થોડા માસ જરી રાખશો તો પછી ચિત્તવૃત્તિના
 માથામાં ગજ ઘાલ્યા છે કે તે તમારે તાબે નહીં થાય ? પ્રિય
 લાઘ સાધનોમાં દોષ નથી પણ દલ્લા પ્રમાણે ઉઘોગ કરવામાં
 દોષ છે. સાધનો કે મુગુરુઓનો આજે દુષ્કાળ નથી પણ
 ઉઘોગ કરનારાઓનોજ દુષ્કાળ છે કરવાનું શું છે તે કોને ખબર
 નથી. સર્વે કાઈ થોડું થોડું સંમગ્ન શકે છે પણ બધાને સો
 મણ રૂની તળાઈમાં સૂતાં સૂતાં ચઉદરાજ લોકના અધિપતિ
 બનવું છે. તે શી રીતે બની શકે ? દશ કે વીશ દિવસ પ્રય-
 ત્ન કરતાં વિધ્નો જાણ્યાં કે તુરત અભ્યાસ છોડી દોછો.

અને વાતો કરતા કરતા ક્ષાન્તિ બને-તેમ ધારે છે તે ની રીતે બને ? ભાષ્યો પ્રયત્ન કરે પ્રયત્ન કરે

સાધધાન થાઓ, તમારે તો પ્રયત્નનેજ ચિતામણિ રત્ન જાણી નકામી વાતો તથા આળસને છોડી પ્રયત્નનેજ ગત્રીદ્વિમ વ્યા કરવો, જેઓ પ્રયત્ન કરવાના નિશ્ચયો સેવે છે અને પ્રયત્ન કરે છે તેમને સાધ્યસિદ્ધિ થાય છે પ્રિય ભાઈ ! વાતના વડા થવાનાજ નથી તમારી નકામી આશાના ગંગાને ગી પરપોટા દેહીના પેટની પેડે કાઢી ગયા પિના ગહેવાના નથી, એ નિશ્ચય માન્યે કરવાનું હોય તે અમલમા મૂકો, જે કરવાનું હોય તે વર્તમાનકાળમાજ કરો કાગળ કે વર્તમાનકાળનોજ પ્રયત્ન વિજયની વરમાળા તમાગ કહમા આરોપનાર છે

જો તમે વિધિપૂર્વક એટલે એકાગ્રચિત્તથી આ ક્રિયા કરો તો તમારા શરીરમા અમખ્યપ્રેરણા આત્મા વ્યાપી ગહેતો છે તેનો અનુભવ થશે, થોડા દિવસમા અનુભવ નહિ થાય તો દેહલાક દિવસના અભ્યાસ પછી પણ અવરય થશે તમને અપૂર્વ શાન્તિ તથા સુખનું ભાન થશે, તે શાન્તિ અને સુખ આત્માનુભવીજીવોજ પામી શકે છે

તમે આત્મ તરફ લક્ષ રાખી જનસંગને અધિક ન
સેવજો, કહ્યું છે કે:—

હોવત મન તન ચપલતા, જનકે સંગ નિમિત્ત;
જન સંગી હોવે નહિ, તાતે મુનિ જગમિત્ત ॥ ૧ ॥

સહવિવેકી વાચકો, આ શિક્ષા ધ્યાનમાં રાખી આ-
ત્મધ્યાનમાં પરાયણ થજો, તમે એકાંત જગ્યામાં સ્થિર થઈ
તમારા આત્મસ્વરૂપના વિચારમાં તત્પર રહેજો, અને
જંગલમાં વા શૂન્ય નિર્જનપ્રદેશમાં વિધિપૂર્વક ખેતી દશ
દિશામાં ભટકતા મનને તમારા લક્ષ્યસ્થાનમાં જ બંધ કરજો,
એટલે પોતાનાથી બે હાથને છોડે કોઈ પદાર્થ મૂકી વિકલ્પ
સંકલ્પ ક્યાંવિના સ્થિર ચક્ષુથી જોઈ રહેજો, અને સ્થિર
ચિત્ત એક કલાક પર્યંત રહે ત્યાંસુધી અભ્યાસ કરજો, અને
જ્યારે બાહ્યપ્રદેશમાં ચિત્ત એક ઠેકાણે બંધાઈ જાય છે.
એમ નક્કી થયું કે પછી તમે નાભિ, નાસાગ્ર, જીભનો અગ્ર
ભાગ, બ્રૂમધ્ય ભાગ, ઉપર ચિત્તવૃત્તિ એકાગ્ર કરવા ત્યાં
લક્ષ રાખજો.

ઉતાવળ કરશો નહિ. હળવે હળવે તમે તે કાર્યમાં
પ્રવર્તજો. ધૈર્યથી નાભિ નાસાગ્રના ધ્યાનના પ્રત્યેક ક્રમને
રૂઢી રીતે સાધજો, જે સાધકો પાયાને પાકો કરે છે, અને તેને

પાકો કરવામા જતા સમયથી આકુળ વ્યાકુળ થતા નથી તેઓ સુદ્ધ ચિત્તભાવને અદ્વ સમયમા લુએ છે, તેથી ધૈર્ય અને સ્થૈર્યથી સુદ્ધ પાયો નાખજો તરીર ખાલ પ્રેશમા એકાગ્રતા પૂર્વકે સ્થિર થતા તેને આતર લક્ષ્યસ્થળોમા સ્થાપજો, પણ યાદ રાખજો કે ખાલપ્રેશોમા ચિત્તવૃત્તિ સ્થિર બરાબર જ્યા સુધી ન થઇ હોય ત્યાસુધી તેને સ્થિર કરના પ્રયત્ન જરી રાખજો, અને એક કલાક ઉપર બગબર ખાલ પ્રેશોમા ચિત્તવૃત્તિ સ્થિર થઈ એટલે આતંગ્રાટકે સ્થળોમા ચિત્તવૃત્તિ સ્થાપજો અતુકમ યાદ રાખજો, ખાલસ્થળોમા કોઇ પણ પદાર્થ ઉપર ચિત્તવૃત્તિ સ્થાપવી હોય ત્યારે જે ચમુને મટકાયા નિના સ્થિર આખથી જોયા કરવુ ચક્ષુમાથી જવ આવે તો તે સુખી નાખવુ, અને પાછુ જોયા કરવુ એમ ચમુને તકલીફ ના પડે ત્યા સુધી જોયા કરવુ, તેમ કરતા કરતા એક કલાક સ્થિર આખ ગ્રહે અને ચિત્ત પણ સ્થિર થઇ જવ ત્યાસુધી અભ્યાસ વધારવો, આની રીતે ખાલ પ્રેશોમાની સાથે ખાલગ્રાટક જેણે મિદ્ધ કયો છે, તેને ગુરુગમ મળતા અને કેટલીક ક્રિયા સિખના મેન્મેરીઝમ જતલી આનડે છે અને તે પ્રયોગમા તે ફાવી રહે છે વા તમે મવારના પહોરમા સાન્દરે ફરવા નજો ત્યારે આકાશ તરફ

દૃષ્ટિ સ્થાપી ચિત્તવૃત્તિ સ્થિર કરજો, સવારના પહોરમાં બા-
હ્યપ્રદેશમાં ત્રાટક કરો. તો પશ્ચિમ દિશાના આકાશ તરફ
દૃષ્ટિ સ્થિર રાખી એકાગ્રમત કરજો અને સાજરે પૂર્વદિશાના
આકાશ તરફ દૃષ્ટિ રાખી ત્રાટક કરજો. ત્રાટક એક કલાક
લગભગ થતાં પીળા કાળા લાલ રંગી ઘેરંગી ગોળાઓ
દેખાશે, પણ તેમાં જોવા તરફ લક્ષ દેશો નહિ અને
આગળ વધજો, ઉત્સાહ વધારજો, હું સર્વ કરીશ એવી
દિમ્ભત રાખજો.

બાહ્ય ત્રાટક આકાશમાં કરતાં ન કાવે તો પ્રભુની
મૂર્તિ સામું એકી નજરથી દેખી સ્થિર ચિત્તવૃત્તિ રાખજો.
પ્રભુની એટલે તીર્થંકરની મૂર્તિના સામું જોઇ ત્રાટક કરવાથી
અનેક ગુણ ઉત્પન્ન થાય છે, પણ યાદ રાખવું કે જ્યાં કોઇ
હોય નહીં ત્યાં આ પ્રમાણે મૂર્તિના સામું જોઇ પ્રભુ સ્વ-
રૂપ મૂર્તિને ધારી એકી નજરે હાલ્યા ચાલ્યા વિના જોઇ
રહેવું. પ્રભુની એટલે તીર્થંકરની કોઇ પણ નાની વા મોટી
જીભીના ઉપર પણ વૃત્તિ સ્થિર થવા ત્રાટક કરવો, અને
‘પરમાત્માના ગુણોનું સ્મરણ કરવું’ ત્યારે શું તમે મૂર્તિને
પણ માનનારા છો? હા. અવશ્યજ. પરમાત્મા તીર્થંકરના
સ્વરૂપનો બોધ થવા મૂર્તિપૂજન એક દ્વાર છે. અને તેથી તે

દોષ ૩૫ નવી પણ ગુણ ૩૫ છે જેઓ મૂર્તિપૂજનનું ખડન
 કરે છે તેઓ આત્મોન્નતિના નિષ્પણ્ણ વત્તાના નીચેના
 પગથીયાને તોડી નાખી અર્પ સામર્થ્યનાગા મનુષ્યોને નિષ્પ
 ઉપર આવવાના મલવોનો નાશ કરી નાખે છે આશ્ચર્ય
 જેનું એ છે કે-મૂર્તિપૂજનનું ખડન કરનારા પોતે જ
 નિગદાગ પગમાત્માનું ધ્યાન ચિંતન કરી શકવા સમર્થ
 હોના નથી, જો તેઓ પ્રમાણિકપણે પોતાનું અતઃક્રમ
 તપાસી જુએ તો તેમને અષ્ટ બાન થયા વિના ગહે તેમ
 નથી, કે તેમની વૃત્તિ ધ્યાન કારે નિગદાગ પગમાત્માના અ-
 ૩૫ સાથે લગાગ પણ મનઃક્રમના થયેલી હોતી નથી તેઓ
 ધ્યાન કરે છે ત્યારે તેઓના અતઃક્રમમા જે મનઃક્રમ
 વિકાસ પના તોફાનો ચાલના હોય છે તેજ દર્શારી આપે
 છે કે-ધ્યાનના ક્રમથી ધ્યાનનો ક્રમ મિલ્લ ક્યોવિના એક-
 દમ નિગદાગનું ધ્યાન કરવાનો કુદરે માનવાથી તેઓની
 તેવી દુર્ગા થાય છે તે જાણાય છે ત્રાટક વા ધ્યાનકારે
 તેઓની વૃત્તિમા જનતના દનને અને લાખો ચિત્રો એક
 પત્રી એક ઉના દોષ છે માટે ક્રમના અનુમારે પ્રયત્ન
 કરી પ્રતિમા આજિ માનના તે જાદુ સાડુ ડડાપનું લેણું
 કામ છે જેઓ જાલ નાગક માધના ખરી નિષ્ઠાથી પ્રયત્ન-

શીલ થાય છે તેમને સમજાયું છે કે-આરંભમાં બાલત્રાટક-
માં મૂર્તિનું આલંબન લેવાથી ચિત્તવૃત્તિની સ્થિરતા
સુલભ રીતે અને અદ્ય વખતમાં સધાય છે. તેમ અન્ય
રીતે થતું નથી.

પાશ્ર્વાત્ય પ્રજામાં પણ ચિત્ત વૃત્તિની સ્થિરતા સાધે
પ્રતિમા (મૂર્તિ)ની અગત્યતા સમજવા લાગી છે. વોલ્ટર
ડિવો નામનો એક અંગ્રેજ વિદ્વાન ઇશુના લંકોતોને બોધ
દેતો કહે છે કે-ઇશુનું પરમ મનોહર રમ્ય ચિત્ર વૃત્તિની
એકાગ્રતા સાધવામાં પ્રબળ સાહાય્યરૂપ થાય છે. મૂર્તિનું
સૌન્દર્ય કલ્પના શક્તિનું આકર્ષણ કરે છે. મૂર્તિ એ એકા-
ગ્રતાને માટે તથા પ્રભુના ગુણોના સ્મરણ માટે મહામોહનું
સાધન છે. શું આ વિદ્વાનના સ્વાનુભવ ઉપરથી મૂર્તિ
પૂજનની ઉપયોગિતા તમને સ્પષ્ટ નથી થતી? પૂર્વે કહ્યું તેમ
વસ્તુતઃ નિરાકારનું તો ધ્યાન કે ચિંતન થતું જ નથી.
જ્યાં ધ્યાન કે ચિંતન થાય છે ત્યાં કોઈ પણ પ્રકારની
કલ્પના હોય છે, અને આ કલ્પના નિરાકાર નથી પણ
સૂક્ષ્મ આકારવાળી હોય છે, એટલે કે તેમાં આકાર સહિત
ચિંતવન ભળેલું હોયજ છે. એ અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના અભ્યા-
સકે સારી રીતે જાણે છે. પ્રિયભાઈ સમજો કે પરમાત્મા

તીર્થંકર પ્રભુ પ્રથમ અરિહત તરીકે હતા ત્યારે સાકાર
હતા અને પશ્ચાત્ શરીરને છોડી મુક્તિ પદ પામ્યા હવે
વિચારો કે નિરાકારનું તો પ્રથમ જ્ઞાન નથી તે નિરાકાર
અવસ્થા કેવી રીતે ચિત્તનું ? તેનું જ્ઞાન નથી અને સાકાર
પ્રભુ પરમાત્મા તીર્થંકરની મૂર્તિ વા પ્રતિમાનું ધ્યાન પૂજન
ન કરવું તે કદાચહી નિરક્ષરનું લક્ષણ છે, માટે સત્ય યો-
ગિયોના પથને અનુસરી ક્રમે ક્રમે પરમાત્મપદના શિખરે
ચઢી શકાય છે વળી જેમને યથાર્થ યોગતત્ત્વવિત્ સદ્ગુરુ
પ્રાપ્ત હોય તો તેમની જામીનું આલંબન અહીં ધ્યાન કરવું
ત્રાટકે કરવો અને વૃત્તિ સ્થિર કરવી ભક્તિ અને શ્રદ્ધા
સહિત તમે પ્રતિમા વા ગુરૂની જામી ઉપર ત્રાટકે કરવો
અને સયમ માધગો તો અગમ્ય પરમાત્મ અવસ્થા યોધના
પાત્ર થઈ જશે આ પ્રકારે બાહ્ય પ્રયત્નોમા ત્રાટકે કરી તમે
અન્તરમા એટલે નાભિ નાસામ ત્રિપુગી વિગેરે સ્થાનમા ત્રાટકે
કરને, તમારી વૃત્તિ તે તે અતરૂના સ્થળે સ્થાપને, અને
ગમે તેવા વિલેપના કાગળો ઉભા થાય તો પણ વૃત્તિને શરી-
રની બહાર ફરતા દેતા નહિ, જેમ ફૂલના દુર્ગંધી (દિગંધી) ફૂલની
બહાર જવાનું નથી અને કુસામાને કુસામાજ તેને ગમણું
કરવું પડે છે તેમ તમારી વૃત્તિને લક્ષ્યના આતમધ્યાનમાજ

રમણ કરાવળે. એવો સર્વ પ્રકારના સમર્થ પ્રયાસથી અ-
ભ્યાસ પાડળે, અને આ પ્રમાણે શરીરના કોઈ પણ આંતર
પ્રદેશમાં એકજ અથ્ર ઉપર તમારી વૃત્તિને ત્રણ દલાક સ્થિર
રહેવાનો અભ્યાસ સિદ્ધ થતાં આગળ શું કરવું તે તમને
ચોગ્યતા પ્રમાણે મુખેમુખ દહેવામાં આવશે. કારણ કે તે
ઉપરનો અભ્યાસ બીજી ભૂમિકાનો છે. તેના લાયક હોવને
તે ભૂમિકામાં પ્રવેશ કરાવવામાં આવે છે, ચોગ્યતા થયા
વિના દ્વિતીય ભૂમિકામાં પ્રવેશ કરાવવામાં આવતો નથી.
કારણ કે અયોગ્ય ને પરીક્ષા કર્યા વિના તત્ત્વ આપવાથી
ગુરને બહુ લેખમ વેકવું પડે છે અને શિષ્યને વિદ્યા મફલ
થતી નથી. પુસ્તકો તો એક દિશિ દેખાડનાર છે પણ ત-
ત્ત્વજ્ઞાનનાં ખરાં રહસ્યો તો ગુરુગમતાથીજ પ્રાપ્ત કરી
શકાય છે.

આ પ્રમાણે તત્ત્વ સાધકો ! તમે ત્રણ દલાક આંતર
ત્રાટક સિદ્ધ કરો. એટલે તમે મહાશક્તિ સંપાદન કરી છે
એમ સમજળે. તમે આ અભ્યાસ કરતાં આત્મશ્રદ્ધા
રાખળે. ગમે તેવા નાસ્તિકના પ્રસંગમાં આવો તો પણ
તમારું સાધ્ય જિંદુ ચૂકશે નહીં, તમોને આ બાબતનું જ્ઞાન
આપ્યું. બીજાં પણ આત્મજ્ઞાનનાં પુસ્તકો વાંચ્યાં પણ

સમજે કે જ્ઞાનની સાર્થકતા આચારમાં મૂકવાવડેજ છે
કદમ મગજમાં ભરી મૂકવાથી નથી એમ તો પુસ્તકાલ-
યોમાં જ્ઞાન ભરી મૂક્યું છે, ત્યાં જાગલોમાં તે ભરી મૂક્યું
છે પુસ્તક પોતાનામાં ભરેલા જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી પોતાનું
હિત સાધી શકતું નથી, અને તમે પણ તમારા મગજમાં
ભરેલા જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી તમારું હિત સાધી શકતા નથી,
તેથી તમે જીન જીના પણ જડપુસ્તક જેવા થઈ રહ્યા છો.
આત્મશ્રદ્ધા વિના તમારો દિલમાં સદસ્ય સસયો પ્રગટે
છે બહેન આચારમાં ઉતાર્યા વિના મહાસાગરના જળ
જેવું અમર્યાદ હોય તો પણ તે નકામું છે દાગ લાત
લાડુ કેમ બનાવના તેનો વિધિપાક રાત્રમાંથી ગોખીને મુખે
ગળનાવતું પેટ ભગતું નથી પરંતુ જાણેના વિધિને આચારમાં
મૂકવાવીજ પેટ ભગાય છે જેમ આત્મશ્રદ્ધા અધિક તેમ
અધિક વિનય અને અધિક અનુભવજ્ઞાન પ્રાપ્ત થતું જાય છે

હું સર્વ કરવાને સમર્થ છું એ પ્રકારની આત્મ-
શ્રદ્ધા પ્રત્યેક ક્ષણે જાગત ગળીને તમે તમારા કાર્યમાં
પ્રવૃત્તિ કરો તમે તમારા અભ્યાસમાં ખતથી ઉદ્ધમ
કરો ઉદ્ધમથી મારું કાર્ય મિદ્ધ થાય છે આપણે મનુષ્યનો
અનંતા પામ્યા છીએ તે પણ શુભ ઉદ્ધમથી પામ્યા

છીએ અને દેવલોકમાં જઈશું તે પણ શુભ ઉદ્યમથીજ સમજવું. પુણ્ય અને પાપ પણ શુભ વા અશુભ ઉદ્યોગનાજ ફળ છે.

ઉદ્યમેન હિ સિધ્યંતિ કાર્યાણિ—ઉદ્યમથીજ સર્વ કાર્યો સિદ્ધ થાય છે, તમે ઉદ્યમ સેવતાં સેવતાં વચ્ચમાં ચાકી જઈને કાર્ય પડતું મૂકશો તો તેમાં તમારા પ્રયત્નનો જ દોષ છે. માટે હું કરીશ કરીશ ને કરીશ એ પ્રકારની આત્મશ્રદ્ધા ગ્રહી જાણેલું કટિ કસીને આચારમાં મૂકા. તરવાનું ન જાણનાર મનુષ્ય નદીમાં કે તળાવમાં પ્રવેશતાં ડરે છે, ત્યારે તેના મિત્રો જેમ તેને બળાત્કારથી નદીમાં ધસડી જઈ પછી અંદર છોડી દે છે અને હાથ હલાવવાની તેને ફરજ પાડી ક્રમે ક્રમે તરતાં શિખવે છે. તેમ આત્મસ્વરૂપની શક્તિ સંપાદન કરતાં ડરતી તમારી વૃત્તિને બળાત્કારથી તેમા ધસડી જાઓ અને આત્મશ્રદ્ધા પ્રકટાવી લેને ક્રિયા કરવાની ફરજ પાડો. આ કાર્યમાં જો તમને ત્રીતિ હશે પણ અશ્રદ્ધાથી એટલે તે મારાથી કેમ થાય તેમ જાણી અટક્યા હશે ? આવા ત્રણ ચાર પ્રયત્નથી તમને તમારા સામર્થ્યમાં વિશ્વાસ પ્રગટશે—અને વિશ્વાસ પ્રગટતાં અધિક વેગથી ક્રિયા થતાં તમે સત્વર વિજયને પ્રાપ્ત કરશો.

સત્ય સાધકો ' સત્ય તમારા શરીરમા છુપાયેલુ છે તે આત્મામાજ છે તેની અદર અનત શક્તિ ભરેલી છે તેની અવગણના કરી અન્યત્ર ક્યા આત્માને શોધો છો. કહ્યો ચિંતામણિ રત્ન છતાં અત્યંત દૂર પ્રેર્યોમા ચિંતામણિ શોધો છો. પ્રિય તત્ત્વસાધક ' તમે ધરથી બહાર ગયા હો અને એનામા તમને ખમર મળે કે તમારે ઘેર તમારા દેશના રાજા તમને મળના આવ્યા છે આ વાત તમે સાત્તણી કે તુલત ધસમશ્યા હાકતા હાકતા આવી ધગમા ભુલ્યો છો, માર્ગમા તમને કોઈ મોકે તો તેના ઉપર તમે ખીનઈ જાઓ છો, અને ગૃહમા પ્રવેશતાજ તમે ડાકેરો માગતા આમ તેમ ભુલ્યો છો. પ્રથમ ખડમા ન મળના રાજા ક્યા છે ક્યા છે, એમ પૂછો છો? એવા અનેક ગાન્યો પણ જેની તુનામા ન આવે એવા અસંખ્ય પ્રદેશી, અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતચારિત્ર, અનંત વીર્યના આમી દેખાતા તમારા શરીરમા ખીનજમાન છે જેનાથી તમે જાણો છો, પ્રયત્ન કરો છો, એવો આત્માજ પોતે પરમાત્મા શરીરમા વ્યાપી ગયેલો છે નર તીર્યકગે દહે છે કે તેના તરફ લક્ષ આપો એમ દહે છે તોપણ તમે તે તરફ લક્ષ આપના નથી, અને તે વાનો સત્ય માનતા

નથી. અને માનોછો તોપણ તે આત્મરૂપપરમેશ્વરને
 જોવા અદ્ય પણ પ્રયત્ન કરતા નથી. અને પ્રયત્ન કરે
 છો તોપણ વચ્ચમાંથી નિરાશ થઈ મૂકી દેછો. તમે તમારા
 શરીરમાં ધ્યાનદૃષ્ટિથી જોશો તો આપોઆપ અનુભવજ્ઞાને
 આત્મા જણાશે. તમને પરમેશ્વર તમારી પાસે છતાં તમારા
 હૃદયમાં છતાં મનુષ્યગતિમાં જણાવવાનો સંભવ છતાં
 તમને જોવાની ગરજ નથી. જોવાની નવરાશ નથી. તો
 તમારા આત્માને તમે દેખી શકવાના નથી. અને તમે તે
 આત્મામાં રહેલું અનન્ત સુખ ભોગવી શકવાના નથી.
 નક્કી એ ખરી વાત માનજો. ગંગા નદી ઉત્તરમાં છે ગંગા
 ગંગા એમ કરે છો અને દક્ષિણ દિશા તરફ ધસ્યા જાઓ
 છો. તો શી રીતે ગંગા નદી દેખશો. ભાઈ સમજો, સમજો.
 તમારી ભૂલ તમારી મેળે સમજી દૂર કરો. અન્ય કોઈ
 કહેવા આવશે નહિ. ખાવા પીવાની, હરવા કરવાની મિત્રા-
 દિને હળવા મળવાની, વ્યવહારનાં અસંખ્ય કામે કરવાની
 તમને નવરાશ મળે છે, નાટકો, ચેટકો જોવાની અને રમત
 ગમત કરવાની તમને નવરાશ મળે છે, અને હૃદયમાં
 આત્મરૂપ પરમાત્માને શોધવાની, જોળવાની તમને નવ-
 રાશ મળતી નથી. બહુ સાફ બહાર દ્રવ્ય કરો. મોજશોખ

કલ્યાણનો લાંડાર છે. સમય શક્તિનો મહોદધિ છે. દૈવત્ય જ્ઞાનનો નિધિ છે. સુખ, ઐશ્વર્ય, કલ્યાણને તો તમે રાત્રી દિવસ ઇચ્છો છો એ પ્રાપ્ત કરવા તો તમે રાત્રી દિવસ મરી મટો છો. એ પ્રાપ્ત કરવા માટે રાત્રી કે દિવસ તમે જોતા નથી. તડકો કે ટાક, ભૂખ કે તરસ તમે જોતા નથી, અને તે સુખ કલ્યાણ મેળવવા જન્મથી તે મરણ પર્યંત અપાર પ્રયત્ન કરો છો. ગમે તેવા ભયંકર સ્થળમાં કે દેશાંતર જવું હોય તો સુખનેમાટે તમે જાઓ છો, મરણનો ભય પણ ગણતા નથી, તેના કરતાં જેમાં સત્ય અનન્ત સુખ રહેલું છે એવા આત્મરૂપ પરમાત્માના સામું તો કદિ પણ જોતા નથી, તે પરમાત્માનું જ્ઞાન પણ સદ્ગુરૂ પાસેથી સાંભળતા નથી. અને સદ્ગુરૂ જો તમને તે આત્મરૂપ પ્રભુનું સ્વરૂપ સમજાવે છે તોપણ તમને તે તરફ પ્રીતિ થતી નથી, આ સર્વ શું બતાવે છે? કે તમે તે પરમાત્માના સુખનો અનુભવ જાણ્યો નથી. અને તે તરફ લક્ષ્ય આપ્યું નથી.

ખરેખર સુખ અંતરમાં છે, બાહ્ય પદાર્થમાં સુખ નથી, શાંતિ ખરેખર આત્મામાં જ છે, બાહ્ય નથી, જ્ઞાન

પ્રકારના પ્રયત્નોમાં શ્રેષ્ઠ પ્રયત્ન છે. એ સિદ્ધાંત સત્ય ભાસતો હોય તો એ સિદ્ધાંત સ્વીકારો. અન્યથાથી સ્વીકારતા નહીં. પરંતુ ન્યાયપુરઃસર વિચાર કરીને તે સિદ્ધાંત સ્વીકારો. યથાર્થ સ્વીકારવાની તથા યથાર્થ અધ્યાત્મીજ પ્રથમ આવશ્યકતા છે. તમે સંકલ્પ વિકલ્પ દૂર કરો. વિચાર ઝોછા કરો તો આ આત્મપ્રતિ અભિમુખતા સાધો. આત્મધ્યાન અને રૌદ્રધ્યાનના સંકલ્પ વિકલ્પથીજ અનેક પ્રકારના શરીરની રચના થાય છે. પરભાવસંકલ્પ વિકલ્પ એજ ગતિ આગતિનો હેતુ છે. કીડીયારાંની પેડે તમારા મનમાં ખરાબ વિચાર ઉભરાવા દો નહિ. કાંઈ પણ વસ્તુ સંબંધી ચિંતાના વિચારો કરો નહિ. ચિંતાના વિચાર એ ઉઘેહી સમાન છે. જેમ ઉઘેહિ જેને ઘળગી તેનો નાશ કરે છે તેમ ચિંતાના વિચારો જેને લાગ્યા તેનો નાશ કરે છે. માટે તમે ખરાબ વિચારને મનમાં રહેવાની જગા આપો નહીં. જે તે મનમંદિરમાં ખરાબ વિચારોએ પ્રવેશ કર્યો તો આખા મનમંદિરને ખરાબ કરી નાંખવાના, અને તેથી મનમંદિરમાં આત્મરૂપી પરમેશ્વર ખીરાજમાન થશે નહીં. એ ખરાબ વિચારોથી મનમંદિર અપવિત્ર થઈ જશે. નક્કી આ વાત ખરી સમજજો હો.

પદ્મલેશ્યા, અને શુક્લલેશ્યા છ લેશ્યા તરીકે શ્રી સર્વજ્ઞ તીર્થંકર ભગવાન્ કથે છે, અને તે વિચારથીજ પુણ્ય-પાપ બંધાયું છે, અને બંધાય છે. પ્રિય સાધકો, સમજો કે,—**પ્રસન્નચંદ્રરાજર્ષિ** કે જે દીક્ષા અંગીકાર કરી વીરપ્રભુના સમયમાં કાઉસગ્ગ ધ્યાને રહ્યા હતા. પ્રસંગવશાત્ અન્યજનના શબ્દ શ્રવણથી તેમના મનમાં ખરાબ વિચાર આવ્યો. અને જેમ જેમ તે અન્ય પ્રાણીઓને નાશ કરવાના પાપી વિચાર કરવા માંડ્યા કે, તુરતજ તેઓ પ્રથમ નરક આદિ સાતે નરકનાં દુષ્ટતાં ઉપાર્જન કરવા લાગ્યા. આ પ્રસંગે વીરપ્રભુને શ્રેણિક રાજાએ પુછ્યું કે—**પ્રસન્નચંદ્ર** મરે તો ક્યાં જાય? ત્યારે શ્રી વીરપ્રભુએ પહલી નરક, બીજી નરક, ત્રીજી નરક સાતમી નરક બતાવી, પ્રસન્નચંદ્ર રાજાએ પણ લડાઈના વિચારમાંથી સારા વિચારોની ભાવનામાં ચડ્યા એટલે તેમને **નરકગતિ** યોગ્ય બાંધેલાં કર્મનાં દુષ્ટતાં વિખેરી નાંખ્યા, અને અંતે ઉત્તમશુક્લ ધ્યાનમાં ચઢી ધાતીકર્મ ક્ષય કરી કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી મોક્ષપદ પામ્યા. સજ્જનો હવે વિચારો કે, વિચારમાં કેટલું બળ છે? અચિંત્ય શક્તિ વિચારમાં રહી છે. માટે તમે ખરાબ વિચાર કરશો નહીં. આ ભવમાં અનિવાર્ય દુઃખ રોગ તમે

તેમ અત્ર સમજવું કે, પાપના વિચારો સેવશો તો પાપી
 બનેા તેમાં અન્યતો શો દોષ ? પુણ્યના વિચારો સેવો તો
 પુણ્યશાળી બનેા, નરકગતિ યોગ્ય લેશ્યાના વિચારો સેવો
 તો નરકમાં જન્મો તેમાં બીજનતો શો દોષ.—તમારી મેજેજ
 પોતે વિચારો સેવ્યા છે માટે તેના અનુસારે ક્રૂણ ભોગવ-
 વાંજ પડશે. તેમાં શું આશ્ચર્ય ? જ્ઞાનનું આચ્છાદન કરે
 તેને જ્ઞાનાવરણીયકર્મ કહે છે. જ્ઞાન છે તે દીપક સમાન
 છે, જ્ઞાન પંચ પ્રકારે છે, મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવ-
 ધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવળજ્ઞાન, એ જ્ઞાનનું
 આચ્છાદન, જ્ઞાનીની નિંદા કરવાથી થાય છે. જ્ઞાનીના
 ઉપર કલંક ચડાવવાથી જ્ઞાનાવરણીયકર્મ બંધાય છે, આ-
 ત્મજ્ઞાન આપ્યું હોય એવા ગુરૂ મહારાજના ઉપર દ્વેષ
 કરવાથી, વા તેમનો અવિનય કરવાથી, તેમના ઉપર ક્રોધ
 કરવાથી, તેમની બદબોધ કરવાથી જ્ઞાનાવરણીયકર્મ બંધાય
 છે, વા તેવા આત્મજ્ઞાની ગુરૂ પાસેથી જ્ઞાન લેઈ બીજનની
 પાસે હું લણ્યો છું એમ કહેવાથી જ્ઞાનાવરણીયકર્મ બંધાય
 છે. અને લણેલું જ્ઞાન ક્રૂણીભૂત થતું નથી, જ્ઞાનીની નિંદા
 કરનાર, ઉત્સૂત્ર લાષણુ કરનાર, જ્ઞાનીનો અવિનય કરનાર,
 મનુષ્ય જ્ઞાનાવરણીયકર્મ સંપુર્ણ કરે છે, વળી જ્ઞાનીને

તો મતિજ્ઞાન શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનના પ્રકારે વિશેષ પ્રકાશ પણ જ્ઞાનનો થાય. ખીલકુલ ઘડાનો નાશ કરવામાં આવે તો સ્વચ્છ નિરાવરણ દીવાનો પ્રકાશ પડે તેમ પાંચે પ્રકારનાં આવરણોનો ખીલકુલ ક્ષય કરી નાંખ્યો હોય, અથવા તેનો ક્ષય કરવા ઉદ્ધમ કરીએ તો જ્ઞાનના આવરણ રહિત નિવારણ કેવલજ્ઞાન આત્મામાં પ્રગટ કરી શકીએ. તમારે સંપૂર્ણ કેવલજ્ઞાન જોઈતું હોય તો જ્ઞાનાવરણોને દૂર કરવા પ્રયત્ન સેવ્યા કરો. તમેએ જ્યાં સુધી તમારે કાર્ય સિદ્ધ કર્યું નથી ત્યાં સુધી ગુરૂ આજ્ઞાએ આ સર્વ પ્રયત્ન સેવ્યા કરજો. નક્કી તમે વિજયના ડંકા વગાડશો. સુગુરૂભગવાનની આજ્ઞા પ્રમાણે અને તેમની સ્તુતિદ્વારા આ કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરવાથી તમારામાં ગુરૂની કૃપાથી અપૂર્વશક્તિ પ્રગટશે. હવે મૂળ વિષય ઉપર આપણે વિચાર સંબંધીની શક્તિ તપાસીએ છીએ. હવે તમે સમજ્યા હશે કે તમે જ્યારથી સમજણ થયા તે પહેલાં કેવા વિચારો સેવ્યા કરતા હતા. આજ સુધી તેવા ખરાબ વિચારો સેવ્યા તેનું ફળ શું તમને નહીં મળે; ત્યારે હવે શું કરવું પશ્ચાતાપ કરો. અરિહંત, સિદ્ધ, ગુરૂ, આત્માની સાક્ષીએ માફ માગો

થવાનો નથી. હજી પણ શું તમે તેવા ખરાબ વિચારો કરતાં નહીં અટકો? અલગત જાણ્યા પછી નહિ કરવામાં આવે તો મૂર્ખતા કહેવાય; તમને દુઃખ સંકટ ખરાબ લાગે છે. અને તે દુઃખમાંથી મુક્ત થવા વારંવાર ઇચ્છા કરો છો. ભાઈ તે દુઃખમાંથી મુક્ત થવું હોય તો ઉપરના ખરાબ વિચારો દૂર કરો. તેને મનમાં આવવા દેશો નહિ, તમે દરરોજ મસાના દરદથી પીડા પામો છો, અને ખૂસો પાડો છો. દવાને માટે વારંવાર પૂચ્છ્યા કરો છો. ત્યારે વૈદ્યે દવા આપી ખાઈ ખાટું મરચું લાગવાની લલામણ કરી. તમે દવા ખાઓ છો. અને ઉપર મૂકે મૂકી મરચા ખાઓ છો. શું તમને થએલું મસાતું દરદ મટવાનું? શી રીતે મટે? ઉલટું વધવાનું અને વિશેષ દુઃખી થવાના એમ નક્કી સંમજાને, તેમ તમે આજ સુધી ખરાબ વિચારો સેવી દુઃખી થયા છો, અને હજી ખરાબ વિચારો સેવો છો તેથી લવિષ્યકાળમાં હજારવાર દુઃખી થશો અને ખરાબ યોનિમાં અવતાર ગ્રહણ કરવા પડશે. અને ત્યાં આત્મશક્તિ ખીલવવાના કારણો નહીં મળે તે યાદ રાખજો, મનુષ્યગતિમાંજ આત્મા, પરમાત્મપદ પ્રગટાવી શકે છે. અન્યગતિમાં મોક્ષપદ મેળવાતું નથી. માટે પ્રિય ભાઈ ખરાબ વિચારોને તમે આજથી દેશવટો આપોને આપો.

હવે તમને મમનને કે આત્માનુ ઐશ્વર્ય પ્રગટ
 ન થતા દેવામાં તમે દેવા આડા પથગણો નાખ્યા છે ?
 તે હવે તમને સ્પષ્ટ થશે, કોઈ મનુષ્યે જગ અગ્રિયમચન
 કર્યું કે વાઘની પેડે તમે તાકુંડા રંગે છો, અને મામા પાચ
 પચામ ગાળોના ગોળા ગોડા છો, તેમા કોની હાનિ
 થઈ, એ તમાગ લલમા આવે છે ? મૈત્રના ઉપર દ્વેષ
 રંગાવી તથા મૈત્રના ઉપર અજ્ઞાપના સિચાગવી ખરી
 રીતે જોના કોનુ બગડે કે, તે દરે તમને સ્પષ્ટ જણાય
 છે, પાચ દર જણા ભેગા વઈ નડામા વાતોના તણકા
 માગી આડાઅવળા મનમા આવે તેવા કુવિચારો રંગે છો,
 તેમા કોનુ બગડે ? મમનને કે તેમા તમારું બગડે
 છે, માન વિનાના ગપાટા કોટવાવી દગધડા વિનાનુ અગ-
 નમગડ લમનાથી તમા ન બગડે છે, અને તમેજ નુખી
 થાઓ છો, એમ નહી મમનને, લીમડાનુ ઝા- વારી
 લીમોળાનું પામવાના, આપાની આત્મા ગખગો નહીં આ
 વ્યન આગમી જેવુ તમને સ્પષ્ટ લામ્યા વિના ગટેને નહીં

અને એજ ઉપરથી સિચાગતા માનુષ પડગે કે જામત
 અવન્યાના નહીં ૬ વિચાર કવવાની કેટલી બધી
 આવશ્યકતા છે, વિચાર મા નિગ્ન નિ

રહેવાથી કેવા લાભ થવાનો સંભવ છે ? સારા ગુણોને ધારણ કરવાથી સર્વમાં આત્મબુદ્ધિ ધારણ કરવાથી અને કોઈ જીવના અંતઃકરણને નહિ દુઃખવાથી, ધ્યાનનો ઉપદેશ દેવાથી, અભયદાન સુપાત્રદાનનું અર્પણ કરવાથી, ક્ષમા નિર્લોભતા બ્રહ્મચર્ય વિવેક કૃષ્ણાદિને સેવી નિરંતર મનની સ્વસ્થતા રક્ષવાથી કેવા દૈવી સુખો મળવાનો તમને સંભવ છે ? એ સર્વ તમને હવે સ્પષ્ટ સમજાશે. અરિહંત સિદ્ધ આચાર્ય ઉપાધ્યાય અને સાધુ એ પંચપરમેષ્ઠીમય નવકાર મંત્ર જપવાથી અને તે પ્રત્યેકના ગુણો સંભારી સંભારી મનન કર્યાથી મળે તે યાદ રાખજો, મનુષ્યગતિમાંજ આત્મા પરમાત્મપદ પ્રગટાવી શકે છે, અન્યગતિમાં મોક્ષપદ મેળવાતું નથી, માટે પ્રિયલાઠ!! ખરાબ વિચારોને તમે આજથી દેશવટો આપો, આપોને આપો.

જે જે મનુષ્યો દુઃખી જણાય છે. તે તેમના પૂર્વ-ભવ-જન્મના અશુભ વિચારોના અશુભ આચારોના પરિણામથી છે. જે જે મનુષ્યો સુખી જણાય છે, અને શાતા વેદનીયનાં ફળ નિરોગતા ઇચ્છાનુકુળપદાર્થોની પ્રાપ્તિ, હિંતમ વૈભવ, સુસ્થાન, વિગેરે ભોગવે છે, તે તેમના પૂર્વ જન્મોમાં કરેલા શુભ વિચારોના તથા શુભ આચારોનાં

પરિણામ જે શુભવિચાર પુણ્યના દર્શીયાનો આત્માની સાથે સમ્બંધ કરી તેના યોગે સર્વ ગુણ પદાર્થને દ્રવ્ય-જગતમા પ્રત્યક્ષપણે આપણી સાથે સમ્બંધ કરાવી દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, જ્ઞાન યોગે તેના સારા ફળ શાના રૂપે દેખાડે છે, અને તે આપણે અનુભવીએ છીએ શુભ વિચારથી જે પુણ્ય બધાય છે તે પુણ્યના બે ભેદ છે ૧ દ્રવ્ય પુણ્ય બીજું ભાવ પુણ્ય, આત્માની સાથે પૌદ્ગલિક ગુણ ઈશીયા બધાય છે તેને દ્રવ્ય પુણ્ય કહે છે અને તે પૌદ્ગલિક ગુણ ઈશીયા જે બવાયેલા છે તે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ, યોગે ઉદયમા આનીને ગુણ ફળ દેખાડે છે તેને ભાવ પુણ્ય કહે છે પાપના પણ બે ભેદ છે ૧ દ્રવ્ય પાપ ૨ ભાવ પાપ ૧ આત્માના પ્રેરણાની સહ પૌદ્ગલિક અશુભ ઈશીયા, મન વચન કાયાના અનુભવ યોગે ગગ દેવે કરી બધાય છે, તથા સત્તામા ગેરના અશુભ કર્મકલિકને દ્રવ્ય પાપ કહે છે, અને તે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ, યોગે ઉદયમા આની અશાતા વેદનીય ૩૫ અનુભવ ફળ દેખાડે છે તેને ભાવપાપ કહે છે ૨જી પુણ્ય અને પાપની ચતુર્લિંગી ઉત્પત્તિ થાય છે તે નોંધે

છે. ૧ પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય. ૨ પુણ્યાનુબંધી પાપ. ૩ પાપાનુબંધી પુણ્ય. ૪ પાપાનુબંધી પાપ.

૧. પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય—જે પુણ્યનાં દળીયાં ભોગવતાં તે પુણ્યના યોગે શુભ મનવચન ને કાયાના યોગે કરી આત્મા પાછું પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે, તેને પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય કહે છે. જેમ કુમારપાળરાજ, ધન્ના શાલીભદ્ર, સીતા સતી, સંપ્રતિરાજ, વગેરેનાં દૃષ્ટાંતો જાણવાં. તેમ હાલ પણ જે મોટા ગૃહસ્થ, ખાનદાન, નગરશેઠના ગૃહસ્થ પુત્ર વિગેરે પૂર્વજન્મ પુણ્યયોગે શાતા ભોગવે છે, અને જે શુદ્ધ ધર્મની શ્રદ્ધા પામી પાછા શુભ કાર્ય કરે છે, તેઓ પુણ્ય બાંધે છે. મારે તે પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય જાણવું. જેઓ દીક્ષા અંગીકાર કરે છે તેમને પણ પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય શુભયોગે બંધાય છે. અને શાસ્ત્રમાં પણ કહ્યું છે કે—મહાપુણ્યની સામગ્રીએ મનુષ્ય જન્મની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેમાં પણ મહા પુણ્યવંત હોય તે સત્યધર્મ અવણ કરી શકે છે, અને તેમાં પણ મહાપુણ્ય હોય તો સત્ય ધર્મની શ્રદ્ધા થાય છે, અને તેના કરતાં પણ મહાપુણ્ય જેને હોય તે વિરતિપણું અંગીકાર કરે છે અને સર્વ કરતાં અનાંતિ પુણ્યની રાશિ ભેગી થઈ હોય તો આરિત્ર ગ્રહણ કરવું

ઉદ્યમા આવે છે અને તેના ઠગા પણ અનતિ પુણ્ય-
રાશિની મામઝી મપ્રાપ થઈ હોય તો ભાવચારિત્ર
ઉદ્યમા આવે છે પુણ્યાનુષધી પુણ્ય યોગે જીવ ઉદ્ય-
મવાને અનુક્રમે પામી મમલ્લિ-પીમેનાપતિની માહાયે
દર્મકપદ્મત્રી જીવી પરમાત્મપદ સપ્રાપ્ત કરી પચમ
ગતિને પ્રાપ્ત કરે છે

૨ —પુણ્યાનુષધી પાપ—જ્ય ક્ષેત્ર લગ્ન ભાર
યોગે પાપોદય વેળા પણ તથાપ્રવર્તની મામઝી યોગે
શુદ્ધધર્મનું જ્ઞાનુ કર્તો તથા શ્રદ્ધા કર્તો, શુભ મન,
ચચન, કાપાના યોગ લગ્ન શુભ ગગ દેવના યોગે પુણ્યના
જીવીયા મદલ કરે છે તે પુણ્યાનુષધી પાપ કરે છે
એકને કોઈ જીવ દાન ગરીબ નિર્ધન દોષ અન્નને અને
કાતને વે નોય છે, તેવો પણ કોઈ નરુ ને પામી અલ્પ
ધર્મો ઉપેક્ષ શ્રદ્ધા કરી જ્ય જ્ય થયો તો એવુ ચિત્તને
કે પૂર્વ ભવમા અશુભ વિચાર કેવ લેશવાતા યોગે અનુભ
કર્મ પાપ કેવ ઉપાલ્ભ્યું છે ને અનુભ કર્મ આ ગતિમા
ઉદ્ય આનુ છે તેના વિપાક બોલવા પડે છે તેમા
દુષ્કર્મ નહીં જ્યા મુઝી અનુભ કરના ઉદ્યો કાગ
પૂર્ણ થયો નથી ત્યા નુઝી દુષ્કર્મ બોલવુ પડે તેમા

છૂટકો થવાનો નથી, રાજા હો રંક હો કીટક હો ઇંદ્ર હો,
 નર હો વા નારી હો પણ જોને અશુભકર્મ જેવા પ્રકારનું
 બાંધ્યું છે તેને તેવા પ્રકારનો ઉદય દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ
 યોગે થતાં તે ભોગવવુંજ પડે છે, કોઇ જીવે એવું કર્મ
 ઉપાર્જન કર્યું હોય છે કે તે માતાના પેટમાંને પેટમાંજ
 મરી જાય છે, વળી કોઇ જીવે એવું કર્મ કર્યું હોય છે કે
 તે માતાના પેટમાંથી બહાર નીકળતાં આડો આવે છે. સારે
 માતા મરી જાય એવી થાય છે અને વળી ઘણા ઉપાયો
 કરતાં તે નહિ નીકળી શકે તો તેને કાપીને પણ બહાર
 કાઢવામાં આવે છે, કોઇ જીવ અંધ જન્મે છે, કોઇ જીવ
 બહેરા જન્મે છે, તે સર્વ, કર્મનો વિપાક છે, કરેલા કર્મનો
 ફલ થતો નથી, અશુભ કર્મનો ઉદય થતાં રામચંદ્રજીને
 વનવાસ જવું પડ્યું, અને વળી સીતાને માથે કલંકનું આળ
 ચડ્યું તે પણ અશુભ કર્મના ઉદયથી જાણવું. મુંજરાજને
 અશુભ કર્મનો ઉદય થતાં ઘેર ઘેર ભીક્ષા માગવી પડી, વળી શુભ
 કર્મનો ઉદય થતાં રંક તે પણ રાજા બની જાય છે, વળી
 શુભ કર્મનો ઉદય થતાં નિર્ધન હોય છતાં તેને એવી બુદ્ધિ
 થાય કે ત્રાસો આપણે પત્થરની ખાણ ખોદીએ, અને તે પત્થરની

ખાણુ ખોડતા એકદમ ગત દાથમા આની જાય અને તે વેચી
 ડોડાધિપતિ બને, એ મર્ન જનવુ ગરુષ છે, એમ નિર્ધન પણ
 ચિતવતો સામાયિક, પૌપધ, પ્રતિકમણ, સદશુર વૈયા-
 વૃત્ય, અલયદાન, સુપાત્રદાન મનવી પણ ગુલ મિચાર
 વતો લાવનાલાવતો મિચરે છે, તે પ્રમાણે નર્તે છે, તેને
 પુણ્યાનુબધી પાપ દેનાય છે, દાલ દુખ ભોગવતો
 હોય, ગરીબ નિર્ધન હોય પણ તે ધર્મ કરે, તેથી પુણ્ય
 બાધે છે અને ખીન લગમા પુણ્યના ફળ ભોગવશે, ઇતિ
 દ્વિતીયભગમ્.

૩. પાપાનુબધી પુણ્ય—જે હવે દાન પુણ્યના
 ઉપે ગત્યરૂદ્ધિ ભોગવે છે મોટા મોટા વેપાર કરી કોટો
 રૂપૈયા પેના કરી મોટા જગના નાટીઓ બાધે છે, અંગે ગા-
 દીમા બેઠી ધમધમ ગાદી ચલાવે છે, અને તાનમા માનમા
 તાડીદાડના પ્યાના મદમદાવે છે દનરે હવેના જન્મ-
 ની માગી નાખે છે વળી માનને પીનારી દળગે મણ
 તેન કરી વેચી ન્યાધિપતિ બની એવ આગમ ભોગવે જે
 લાખો જકગ, ગાયોના નનવગેના ગળા રેલી તેડુ મામ,
 ચામડી વેચી પૈમાન જની હવન ગાળે છે, પુણ્યપાપ
 ને ગણતો નથી હવદિમાના, મોગીના વ્યાપા થી તારવ

ગ્રહસ્થ બની સાર સાર ખાય છે. વ્યભિચાર સેવે છે, ફૂડ કપટ કરે છે. એક બીજાને લડાવે છે. તે જીવ, તથા પ્રકારનું પુણ્ય ભોગવતા હાલ તો તેવા ઘણા માણસ પડે છે. સારે તેવા પાપીને સુખ એંશ આરામ લક્ષ્મી ભોગવતા દેખી કોઈ અજ્ઞાતી કહે કે, જુઓ ભાઈ, ધર્મીના ઘેર ધાડ, અને પાપીના ઘેર કુશળ. મોટા મોટા સાહેબ લોકો વા અમુક લોકો પાપ કરે છે માટે તે સુખી થાય છે અને તેના અવળા નાંખેલા પાસા પણ સવળા પડે છે. માટે ભાઈ આ કાળ તો પાપ કરવાનો છે. જુઓને પાપી પુરૂષો જ સુખી દેખાય છે. એમ જે ટુંક સમજણથી બોલે તેને કહેવું કે, હે પ્રિયભાઈ, તેવા પ્રકારના જીવો હાલ તો પુણ્ય ભોગવે છે પણ તે પુણ્યથી અત્યંત પાપ બંધાય છે, અને તે પાપ પરભવમાં તે જીવો ભોગવતા મહા રૈરવ દુઃખ પામશે. સાં પોપાખાઈનું રાજ્ય નથી કે જેથી ગપજપ ચાલ્યું જાય. તેવા પ્રકારના લોકો મોટી પદવી ભોગવતા હોય, વા મહાસત્તા ધારી હોય તો પણ ધર્મસાધક પ્રિય સજ્જનોએ તેવાઓને દેખી મન ચંચલ કરવું નહીં અને અધર્મીઓને સુખ ભોગવતા દેખી ધર્મકૃત્ય મૂકી દેવા નહીં, મનમાં એમ વિચારવું કે, સારાં કૃત્ય, સારા વિચાર અને

નઠારા કૃત્ય અને નઠારા વિચારનું ક્ષણ બેઠા વિના ગહેરાનું
 નથી અને તે ક્ષણ ભોગનું પડે વળી વિચારનું કે ક્રોધ
 દમાડ બકરીને માટે માટે જોરાદ ખવગાવે છે એ તેથી
 તે મસ્તાન બની ગઈ છે પણ સમજવું કે તેનું મસ્તાન
 પણ થોડા નિસનું છે, થોડા નિમમા દમાઈ, ગજુ કે રીનાખને
 નક્કી સમજાવે તેમ ક્રોધ અધર્મ પાપી યોગી જનને કહ્યો હોય
 અને સુખ ભોગનનો હોય પણ સમજવું કે પુણ્યનો ઉદય મદના
 અને વળી મદના બકરીના જેવા હાલ થયા વિના ગહેરાના
 નથી એમ નક્કી સમજાવે અને સમજાવે હવેમા ઉતાવળે એના
 પાપી શ્રવે સુખ ભોગની પાપ કરી નગદમા ના નિર્ણયની
 ગતિમા જાગે ત્યા ભમકું દુષ્ટો ભોગના પડે રાત્રમા
 આવા પ્રકારના પુણ્યને પાપાનુભવી પુણ્ય કરે છે, એ
 પાપાનુભવી પુણ્યના ભોખા દુષ્ટની શ્રવે, વા અભય
 શ્રવે હોય છે માટે તેના શ્રવેના કૃત્યને વખાણના નહી,
 અને તેના શ્રવેના કૃત્યો વખાણના વિચારથી આત્મા
 અનુભવમ્ મુખાર્જન કરી આવના જન્મમા દુષ્ટો ભોખા
 બને છે માટે તેનું આચરણ થઈ ગયું હોય તો પશ્ચાત્તાપ
 કરવો સદ્ગુરુ પાને આલોચના વેળે એ રીત ભગ

ઉપર ઘણું વિવેચન કરવા યોગ્ય છે. પણ અત્ર પ્રસંગોપાત્ત દુઃકમાં દિગ્દર્શન કર્યું છે. ઇતિ તૃતીયલંગ.

૪. પાપાનુષધી પાપ—જે પાપના ઉદયથી અ-
શાતા વેદનીય ભોગવતા છતાં પાછું તેથી પાપ બાંધ-
વામાં આવે તેને પાપાનુષધી પાપ કહે છે, જેમકે ખરાબ
નીચકુળ અવતાર તેમાં પણ ખાવાનું પીવાનું મળે નહીં
એવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય, ને વાઘરી ધીવર ચંડાળ વિગેરે
કુળ વા એવાં પાપ ભોગવવાની અન્ય જાતિયો અને તેમાં
પાપનો પાછો બંધ કરવામાં આવે—એવા જૂઠા બોલવાના
ધંધા, હિંસા કરવાના જ ધંધા, ચોરી કરવાના ધંધા, મહા
આરંભ કરવાના ધંધા, પ્રાણીઓને કાપી નાખવાના ધંધા,
બાલ હલ્યા, સ્ત્રી હલ્યા, સાધુ હલ્યા: વિગેરે હલ્યાઓ કરવી.
તે સર્વ પાપાનુષધી પાપ જાણવું. એ પાપાનુષધી-
પાપ કરી જીવો, નરક અને તિર્યંચ આદિ ગતિમા અવતરે
છે, અને ત્યાં વિવિધ પ્રકારના દુખો ભોગવે છે, તાદ,
તડકો, ભૂખ, તૃષ્ણા વિગેરે અનેક પ્રકારનાં દુખ પીડાઓ
ભોગવવી પડે છે.

આ પ્રમાણે પુણ્ય અને પાપ પણ વિચારે રૂપ
લેશ્યાનું જ કુળ છે. કલ્યાણની ઇચ્છાવાળાએ શુદ્ધ વિચા-

એ હૃદયમાં નિશ્ચય કરવો આ દેકાણે મમજવું કે, શુદ્ધ વિચાર એ આત્માના અવરૂપબદ્ધી વિચાર બાણવો શુદ્ધ વિચાર એ આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ શક્તિ છે, ઈર્મરૂપ બળતો અસિ ઝોવના શુદ્ધ વિચાર મેવના બળની વૃદ્ધિ મમાન છે, આત્મસ્વરૂપના સર્વદાળ બાણ રાખવો એ શુદ્ધ વિચારનો અર્થ છે, અને એ- સર્વોત્તમભક્તિ છે, શુદ્ધ વિચારથી આત્મસ્વરૂપમાં અખંડ અનુમધાન કરવું, એ- ભક્તિની પરાકાષ્ઠા છે, અત્યંત પ્રેમે આત્મારૂપ પરમાત્મસ્વરૂપને વા-વાગ મરવું, આત્મસ્વરૂપના સમજોને અત કરણમાં ત્રીન પ્રેમથી મુગના આત્મધર્મના વિચારથી વિગતીય વિચારને નિમા પ્રગટના ન દેના, આત્માના શુદ્ધ ધર્મમાં તન્મય થઈ જવું, એ- ભક્તિનું ઉચ્ચ ગિયર છે, આની માધ્યમ્ય અનન્ય ભક્તિ જ શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપને પ્રગટાવે છે, અને નર્વન પ- આપે છે

વિદ્યા અને જ્ઞાન ક્યાવી ઉત્પન્ન થાય છે? નાત્રો મત્રો મયો ક્યાવી નીકળ્યા? જાનીઓએ રાત્રો અો અને પ્રકાશની તત્ત્વ વિદ્યાઓના વિચારો પ્રગટ કયા મૂળ-માર્ગી કયા? તે નમે જાણો છો? ૫ તમો કહું છું કે—તે

સર્વનું મૂળ આત્મા આત્માને આત્માજ છે, આત્મા
 વિના અન્ય કોઈ વસ્તુ નથી. આત્મામાંથીજ કેવલજ્ઞાન
 કેવલદર્શન અને અનન્તવીર્ય ઉત્પન્ન થાય છે, અઠ્ઠા-
 વીશ લગ્નિધ્યો પણ આત્મામાંથીજ પ્રગટે છે, અનેક પ્રકાર-
 ના ચમત્કાર પણ આત્મામાંથીજ પ્રગટે છે, મેરૂ પર્વ-
 તને ધ્રુજાવે, ધરણીને હલાવે, તારામંડળને અધઃપતન કરાવે
 એવા પ્રકારનું સામર્થ્ય પણ આત્મામાંજ છે, તમે સાંભ-
 લ્યું વા વાંચ્યું છે કે ચોવીસમા તીર્થંકર શ્રી વીરપ્રભુને ઇંદ્ર
 મહારાજ મેરૂ પર્વત ઉપર સ્નાત્ર મહોત્સવ કરાવવા લેધ
 ગયા, હાં અનેક કળશે કરી પ્રભુને સ્નાન કરાવતાં ઇન્દ્રના
 મનમાં વિચાર આવ્યો કે શ્રી વીર પરમાત્મા નાના બાલ છે
 તે આટલા બધા કળશોનું જળ શી રીતે સહન કરશે? એમ
 ઇન્દ્રના મનમાં સંશય થતાં તે વિચાર શ્રી વીરપ્રભુએ અવ-
 ધિજ્ઞાનથી જાણી લીધો અને જમણા પગના અંગુઠાવડે
 મેરૂ પર્વતને હલાવ્યો, તેથી મેરૂ પર્વત હાલ્યો. શિખર પડવા
 જેવાં થઈ ગયાં. આ ઉત્પાત કોણે ક્યોં તે ઇન્દ્રે અવધિ
 જ્ઞાનથી જાણી શ્રી વીરપ્રભુને ખમાવ્યા તેમની સ્તવના કરી.
 આ દૃષ્ટાંત જેવાં તો લાખો દ્રષ્ટાંતો છે, અને તે અનન્ત-
 શક્તિ આત્મામાંજ રહી છે, તેને પ્રગટાવવા પ્રયત્ન કરવો.

દેવ તીર્થકર મહાગજ્ઞ એ ત્રણસાની છતાં પણ કેવળ આદિ-
 પ્રગટાવના પ્રયત્ન કર્યો છે તે શુ આપણે માલબુધ નથી
 એવ અસ ખાળક જેને એકડો પણ લખતા બગબર આન-
 ડનો નથી અને વાકોચુકો એકડો લખે છે તે વિદ્યાશક્તિ
 માટે પ્રયત્ન કરતો એમ એ ની પદની લેણે તેના હજારો
 દાખતા શુ આપણે નજરે નથી જોતા ? આત્મામાં અન-
 તશક્તિનો ખગ્ગનો ભગ્પૂર ભરેલો છે, પણ તેને ખીલવ્યા
 વિના પ્રગટ થતો નથી અમુક ધરના ખુણામાં એક મોના
 મહોરનો ચઝ દાટયો છે પણ જોડ્યાવિના તે પ્રગટ થતો
 નથી તેમ આત્મશક્તિ પણ ઉપરના હેતુઓથી ખીલ-
 વ્યાવિના પ્રગટ થતી નથી આત્મશક્તિની ઉપામના કરે,
 મર્શશયને લગ્ગે, જગત્ થાઓ જગત્ થાઓ ! આત્મા-
 લિમુખ થાઓ આત્મસ્વરૂપની લાનના કરે ! આત્મ-
 સ્વરૂપમય થાઓ

પ્રિય—સાધકો ? તમે નિરતર અગણમા ગમે કે,
 પા અથવા અડધો હલાક આત્મા કે જે પરમાત્મા છે
 તેની લાવના કરી અથવા સ્તનન કે વ્યાધ્યાય કર્યા બાદ
 વ્યવહારમાં આજો દિવસ પોતાની નજરમાં આવે તેવું આ-
 ચરણ આચરવું, ઢામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, નિંદા અને દ્વેષના

વિચારેને પુનઃપુનઃ પુષ્ટ કરવા અને ત્રેવીસે કલાક બહિ-
 રાત્રમાનાં જ લક્ષણો જ હૃદયમાં સ્પુરાવવાં તથા પોષવા
 તેથી અસંખ્યાત ઉત્સર્પિણી કે અવસર્પિણીકાલ વહી જાય
 તો પણ શુદ્ધપરમાત્માસ્વરૂપ પ્રગટવાનું નથી. ભલે સા-
 ક્ષાત્ તીર્થંકર ભગવાન્ પોતે ગુરૂ મળે તો પણ તમે પોતે
 શુદ્ધ ઉપદેશનો સ્વીકાર કરીને તે ઉપદેશને આચરણમાં
 ખરા પ્રેમભાવથી નહીં ઉતારો ત્યાંસુધી તમારા મનમાં ભલે
 તમે રાહ જાઓ કે અમે તત્ત્વ પામ્યા, કૃતાર્થ થયા, પણ
 તમે કૃતાર્થ થયા નથીજ. જરા અંતરમાં જુઓ તો ખરા,
 તમારામાં મોહનાં કેટલાં વિકારો ભર્યા છે, અને એ તમને
 ગુપ્ત રીતે કેવી પીડા આપે છે. તમે તે રાગ દ્વેષાદિને પુનઃ
 પુનઃ સેવન કરો છો, તેનાથી નિવર્ત્યાં વિના તમે આત્માની
 તરફ વળવાના નથી, તમે રાગ દ્વેષતરફ દૃષ્ટિ આપ્યા વિના
 આત્મભગવાન્નું સ્મરણ કરો. હું નિરાકાર અરૂપી શાશ્વત
 અનંતજ્ઞાન દર્શનનો અધિષ્ઠાતા છું. માફે સ્વરૂપ અલક્ષ્ય છે,
 નામ રૂપથી હું ન્યારો છું. એવી ભાવના ક્ષણે ક્ષણે હરઘડીએ
 કરતા રહો, તમારી સુરતા આત્મભગવાન્માં ખાતા પીતાં.
 બેલતાં ચાલતાં નહાતાં ઘોતાં રાખ્યા કરો. આત્માને વિષે
 કેવી રીતે સુરતા રાખવી તે નીચેના પરથી માલમ પડશે.

પદ

પેસે જિનચરણે ચિત્ત લાઓરે મના, પેસે અરિહતકે ગુણ
ગાઓરે મના—પેસે૦

ઉદર ભરનકે કારણેરે, ગૌઆ ઘનમે જાય,
ચારો ઘરે ચિહુદિશે ફિરે, ઘાકી સુરત ઘાછરૂ
આમાહિરે, ૧

ચાર પાંચ સાહેલીયા રે, દિલમિલ પાળી જાય,
તાલી દીયે લલલલ હસે, ઘાકી સુરત ગગરીયામાયરે ૨
નદુઘા નાંચે ચોકમા રે, લોક કરે લલ સોર,
ઘાસ પ્રહી ઘરતે ઘડે, ઘાકો ચિત્ત ન ચલે કહુ ઠોર, ૩
જુઝારી મનમેં જુઝારે, કામીકે મન કામ,
આનંદઘન પ્રભુ ચું કહે, તુમ લીયો પ્રભુકા નામરે, ૪

ભાવાર્થ —સત્તમા સૈદામા થએના જૈન મહામુ-
નીશ્વર મહાયોગીન્દ્ર-શ્રી આનંદનંદ મહારાજ વહે છે કે
હે પ્રિય સાધકા "આની રીતે પ્રભુજનેશ્વરના ચરણમળમા
ચિત્ત રથાપો અર્થાત્ મુગ્ધતા માધો-આ ઠેમણે આપિભાવે
એટલે પ્રગટ કરી છે આત્મિકવૃદ્ધિ તે જોને એવા તીર્થજ
ભગવાન તેને તે જીન કહીએ, અને વળી તિરોભાવે એટલે
પૃથ્વીપણે નાન દર્શન ચાગ્રિની પ્રગટતા થઈ નથી એવો

જે સંસાર અવસ્થામાં પોતાનો આત્મા તેને તિરોલાવે જિન કહેવો. એટલે આત્મા તે જિન છે. પણ કર્મીવ-વરણથી આત્માની રૂઢિ આચ્છાદિત થઈ છે—પણ તે આત્મા જ અરિહંત છે. આત્માજ સિદ્ધ છે, આત્માજ આચાર્ય છે. આત્માજ ઉપાધ્યાય છે. આત્માજ સાધુ છે, જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રમય પણ આત્માજ છે. તેમ જિન પણ આ દેહમાં રહેલો આત્માજ સત્તાએ જાણવો. માટે આત્માને પરમાત્મા પ્રભુ પરમેશ્વર એવા નામોથી લજવામાં આવે છે. પરતીર્થંકર કે જે નિર્મલ આત્મસ્વરૂપી છે, તેવા જિન તે બેમાંથી જેને જ્યાં સુરતા લાગી શકતી હોય તેનું અવલંબન કરી ઉત્તતિ ક્રમમાં જોડાવું. હવે આનંદધનજી મહારાજ પ્રભુના ચરણકમળમાં ચિત્ત લગાડવાનું કહેતા છતાં દ્રષ્ટાંત આપી અંતરાત્માને ઉત્સાહિત કરે છે.

જેમકે—પેટને ભરવા માટે વાછરડાવાળી ગાયો વગડામાં ચરવા જાય છે અને તે ગાયો વગડામાં ચારે દિશાએ ફરતી જ્યાં સાથી ઘાસ ચરે છે, દોડે છે. પણ તે ગાયોની અન્ત-ચિત્તવૃત્તિની સુરતાતો ઘાસખાતાં—ચાલતાં પાણી પીતાં પોતાના વાછરડામાંજ લાગી રહી છે. માત્ર વાછરડું શું કરતું

હરો તે મારા વિના જૂઓ પાડતુ હજો તે બ્રૂખ્યુ થયુ હજો
 તે મને સલાતુ હજો એ વાજડાને કેમ હજો એમ ચિંત-
 વતી ગાય પોનાની મુગ્ધતા વાજડામા અન્ય કાર્યો કરતા
 છતાં પણ ગમે છે તેમ આનંદનશ મહારાજ ઠહે છે કે,
 હે લન્ય ત્રેય સાધકો—તમે પણ વ્યવહારના, વેપારના, કુટું-
 નના, નોકરીના, રાજ્યના, નિગાળના, ખેતીના, મીલના
 નિગેરે હરેડ ઢાંચો કરતા છતાં પણ તમારી મુરતા તમારા
 શરીરમા જિનસ્વરૂપ આત્મામા રાખો એટલે અનેક
 પ્રકારના વ્યવહારના કાર્યો કરના છતાં પણ અન્તરૂથી તે
 સર્વકાર્યની ન્યાગ ગરી તમે આત્મામા પુનઃ પુનઃ
 મુરતા સાધો તો તમારો આત્મારૂપ પરમેશ્વર પ્રસન્ન
 થાય, અને સમયે સમયે અનંતમુખના વિલામી બનેા
 વળી આનંદનશ મહારાજ આત્માની સાથે કેની રીતે
 મુરતા માધની તેના ઉપર દૃષ્ટાત આપી જણાવે છે કે
 ચારપાય સાહેલીયાંરે—ચાર પાય સગ્ગે સરખી ઉમરની
 જુનાન સાહેલીઓ માથે ગાગરીઓ મૂકી સાથે પાણી ભરવા
 જાય છે, અને પાણી ભરીને હસતી હસતી પગપર તાળીઓ
 દેતી ચાલે છે, પગી વાતો કગતી ચાલે છે, પણ તેની મુરતાતો
 વાતો કરતા, ચાલતા, હસતા, તાળી દેતા ગાગરમાજ લાગી

રહી છે. રખેને મારી ગાગર પડી જાય એમ ખબર રાખતી
 રહે છે. અને તેમાજ સુરતા રાખે છે. તેમ તમે પણ હે
 ભવ્ય જીવો ! ! એવી રીતે આત્મસ્વરૂપમાં સુરતા
 સાધો ! અન્તર્મા અનંત ગુણ અનંત શક્તિથી શોભાયમાન
 આત્મામા દરેક કામકાજ કરતા સુરતા રાખો, હાસ્ય,
 વિકથા, નિદા, વિગેરે કુકર્મ કરનારાઓના સંબંધમાં તમે
 આવો તો પણ અંતરાત્મા ભગવાનમાં સુરતા સાંધી
 કુકર્મથી અલગ રહેજો, આત્મ ભગવાનની ઉપાસનામાંજ
 અંતરથી સુરતા રાખજો આવી સુરતા વિના આત્મ-
 ભગવાન શી રીતે પ્રસન્ન થાય ? તમે હાથે કરીને
 આત્મરૂપીસૂર્યના જ્ઞાન પ્રકાશપર રાગદ્વેષ રૂપ વાયુ યોગે
 શુભાશુભ કર્મરૂપ વાદળાં લાવો છો, તેમા તમારો વાક
 છે, અન્યનો વાક નથી. તમારો આત્મા તેમ કર્યાથી
 પ્રકાશ ન આપે તેમાં તમેજ કારણીભૂત છો, તમારી
 મેજેજ તમે પગકિપર કુવાડી મારી છે. તમારી મેજેજ તમે
 ઠાંસી ઠાંસીને ગળા મુંઘી ભરી અછાતુ ઉત્પન્ન કર્યું છે. તમારી
 મેજેજ ખજાના અગ્નિમાં કુદકો મારી પડ્યા છો. તમારી
 મેજેજ તમે મર્પના મુખમાં હાથ ઘાલી જીવવાનું ધાર્યું છે.
 તમારી મેજેજ તાલપુટ વિષ ભક્ષણ કર્યું છે. શું તેનો હવે

ઉપાય નથી? શુ તે મળ અગ્ર અમારૂં પ્રાપ્ત કરી નીચું
 નહિ, ઉત્તરમા કે તમે જો આની તમારા આત્માની માથે
 મુરતા લગાડો તો અદ્યસમયમા આત્મ પ્રભુને પ્રમત્ત
 જગો આત્મા નિર્મળ થયો છતો અનંત શક્તિ આપને એ
 શક્તિ સંપાદાળ અખડપણે મહેને અને તમો તેવી પરમ
 આનંદના ભોજતા બનગો માટે આત્મ પ્રભુની સાથે એની
 મુરતા લગાડો નહીં તમો કલ્યાણમય બનગો, નાણું
 મળશે પણ ટાણું નહીં મળે મનુષ્યભવના આયુ-
 ધ્યની એક ક્ષણ પણ અમૂલ્ય છે તેને નવામી ગાળગો
 નહીં પુન પુન આવો સમય મળનાનો નથી નહીં
 એતો તો યાદશી મતિ તાદશી ગતિ જેવી મતિ તેની
 ગતી મમજી લેતો, કેાઇ આકાશમાવી ઉતરીને તમને કેાઇ
 કહેવા આનનાનું નથી, ખરા બપોરે સુ દેખી નવાય તેમ
 નથી, છતાં મુક બાવ દેખે નહીં તેમા સૂચનો ગો દોષ ?
 કેાઇ નહિ સમુદ્ર પામના છતાં કાણો ઘડો ભગાય નહિ,
 તેમા સમુદ્રનો ગો દોષ, વધ નહિ ધડાનો જ દોષ ગણાય
 નથી કહ્યું છે કે —

ગાદા.

પક્ષે ઘસતમાસે, પક્ષાદ પાયતિ સચલધણરાદ ॥
 જં ન કરીરે પક્ષ, તાં કિં દોસો ઘસતસ્ત ॥

વસંત ઋતુ પ્રાપ્ત થયે છે તે સકલ વનરાજી પાંદડાં પામે છે, અને ફેરડા ઉપર પાંદડું નહિ. તેમાં વસંત ઋતુનો શો દોષ; કંઈ નહીં. તેમ અત્ર પણ આ પ્રમાણે આત્માનું સ્વરૂપ સાંભળી મોક્ષનું સ્વરૂપ સાંભળી આપણે સર્વ સુખના નિધાન એવા આત્મામાં ક્ષણે ક્ષણે સુરતા ન રાખીએ અને આત્મ સ્વરૂપને ભૂલી જઈએ તેમાં આપણા જ દોષ છે. માટે તે દોષને દૂર કરવા આત્મસ્વરૂપને પામવાની ઉત્કટ ઇચ્છાવાળા બનો, અને સારમાં સાર, ધનમાં ધન, મિત્રમાં મિત્ર, સ્વામીમાં સ્વામી, સત્યમાં સત્ય, આધારમાં આધાર, શરણમાં શરણ આત્માને ગણી તેમાં તમાર! પ્રેમ લાવથી સુરતા લગાડો. નક્કી તમારા જન્મની સાર્થકતા થશે. કીડીનો કુંજર થવા માટે આ અમૂલ્ય સમય છે. વળી આનંદધનજી મહારાજ સુરતાના ઉપર દૃષ્ટાંત આપે છે. જેમ કે-નટવો ચોકમાં નાચે છે, દોર ઉપર ચડ્યો છે. હેડળ હળરો લોકો શોર ખંકાર કરી રહ્યા છે. તો પણ વાંસના ઉપર દોર ઉપર ચાકતાં પોતાની સુરતા લાને લાં લગાવે છે. તેનું ચિત્ત જરા માત્ર અન્યત્ર જતું નથી અને પોતાનું કાર્ય બળવે છે તેમ જે પુરૂષ આત્મજીનના ધ્યાનમાં અંતરથી સુરતા

સાથે જે વ્યવહાર કાર્યના અરોધ પ્રમગ્ને પામીને પણ
 અતઃકાલી આત્માની સાથે સુરતા એકધાગએ ચલાવે
 છે, તે લગ્ય, કર્મ મર્મનો નાન ડગી અત્ર વિજય વન્માળા
 પ્રાપ્ત કરે છે વગી જેમ જુગારીના મનમા જુગારની ધૂન
 લાગી ગદેલી હોય જે જુગારી જ્યા જાય ત્યા જુગાર મ્મ-
 વાને દાર રોધ્યા કરે છે, જુગાર ગમતા ખાવાની પણ મગ્ન
 સુકી જાય છે, જુગાર વિના તેને એન પડે નહીં જુગાર મ્મ-
 વાનું મજ્જુ કે જાળું મોટું ગજ મજ્જુ એની વૃત્તિનાજો હોય
 છે તેની સુન્તા જુગારની સાથે અતરૂથી બધાયેલી હોય
 જે તેમ જે પુરૂષની સુરતા આત્મારૂપ પરમાત્માની
 સાથે લાગી ગદેલી જે, અને જ્યા જાય ત્યા આત્માના અર-
 પની ધૂન અતરૂથી લાગી ગદેલી હોય જે પરભાવની ગમતાના
 વિજાના ઝાઝગની પેડે ખીનકુન નીગમ લાગે અરે આત્માના
 રતરપના પ્યાનમા ખાવાનું પણ જેને નીગમ લાગે, અવનત સુવા-
 વેનીયના ઉપે ખાય તેમ પીવે પણ અતરૂથી તેની મુગ્ધતા
 આ માની નાથે જ ત્યાગી ગદેલી હોય આત્માનું માન મ્મ-
 ગા તેની બકિન તેમા તન્મયતા કરે, તેના વિદા અન્ય
 અન પડ નહીં એની રીતે આત્માની સાથે નરપત સુન્તા
 સાધી આત્મશક્તિ પ્રાપ્તવો, અને નિન્દન નિરાકાર

અખંડાનંદના લોકતા બનો. એમ શ્રી આનંદધનજીની હિત શિક્ષા છે, વળી તેઓશ્રી જણાવે છે કે:-

જેમ કામી પુરૂષ, જીવાન સ્ત્રીને દેખી કામી બને છે. તેને વારંવાર યાદ કરે છે. વારંવાર કામના અર્થે તેને મળવા ઇચ્છે છે. તેના વિના તે સર્વત્ર શન્ય દેખે છે. તેના મનમાં ધારેલી સ્ત્રીનાજ વિચારો રમ્યા કરે છે. સારમાં સાર તે સ્ત્રીને ગણે છે. તેના માટે તનમનધન કુર્યાન કરે છે. ગમે તે દેકાણે હોય, ખાતો પીતો હોય, વાતો કરતો હોય, કોઈ પણ કામકાજ કરતો હોય તો પણ તે પુરૂષની સુરતા કામના વિષયમાં કામીનીના ઉપર જ લાગી રહી હોય છે. તેમ તમે પણ સારમાં સાર આત્માને ગણી, પ્રાપ્તિમાં પ્રાપ્તિ ગણી, આદેયમાં આદેય ગણી તે આત્મામાં સુરતા લગાડો. વળી વારંવાર આત્મધર્મને સ્મર્યા કરો, વળી આત્માર્થી પુરૂષોને હિત શિક્ષા કે આ જગતમાં સર્વ પ્રકારની ખોટી વસ્તુઓને ક્ષણિક અસત્ય ગણી સત્ય પણું આત્મામા ધારણ કરો. તન ધન મનને પણ આત્મધર્મની પ્રાપ્તિ અર્થે કુર્યાન કરો. વારંવાર આત્મધર્મના ધ્યાનમાં પ્રવર્ત્યા કરો. જેમ તે કામી પુરૂષની સુરતા કામીની ઉપર અંદરથી લાગી રહેલી હોય છે. તેમ તમે પણ આત્મ

સ્વરૂપ ઉપર ફરતા હગ્ના મુરતા ગમ્યા કરો, કામી
 પુરુષની સ્ત્રીના ઉપર જે મુરતા છે તે મુરતાથી તેને વાગ્ન
 વિક્ર સુખ લાભ મળતો નથી, અને માત્ર ધાતુથી લખ્ય
 વિદ્યાની કાચળી એવી અપવિત્ર સ્ત્રીના ઉપર રાગ કરો
 તેથી કર્મ બંધન થાય છે અને તે કર્મ બંધનથી જન્મ
 જરા મરણનાં દુખો પ્રાપ્ત થાય છે આત્માના ઉપર
 મુરતા લગાડનાથી કર્મનો નાશ થાય છે સતોપની
 પ્રાપ્તિ થાય છે અને જન્મજન્મમરણના દુખ દળે છે,
 અને શાશ્વત અત્ય આનંદ મળે છે માટે સર્વોત્તમ રાત
 આત્માની માથે મુરતા માધરી તે છે શ્રી આનંદધન
 પ્રભુ એમ કહે છે કે તમે તેની રીતે આત્મપ્રભુ વા
 તીર્થક્રમપ્રભુની સાથે મુરતા અનિચ્છિત્ત ધારણની લ-
 ગાડી પ્રભુ નામ જો એટલે પ્રભુનું અભાગ કરો એથા
 નામ દાણથી આના પ્રકારની મુરતા બેના, પ્રાપ્ત થતા
 થાય છે પુરુષસનો ધર્મ અને આત્મધર્મનું નામ જ્યારે
 થાય છે, અને દન જેમ દુઃખ અને પાપની અનુચી જુગ
 કરી નામે છે તેમ જે જીવ, બેનાન મોને આત્મા અને
 પુરુષની જિજ્ઞાસા વિરોધક્રિયા કરે છે, તે ભવ્યજન,
 પ્રવોક્ત પ્રકારની મુરતાનો અધિકારી થાય છે એવી મુરતા

શું તમે પ્રાપ્ત કરી શકવાના નથી; કેમ નથી કરવાના? પ્રયત્નથી સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય છે. પ્રયત્ન કરો." પ્રયત્ન કરો. ઇચ્છિત વસ્તુની પ્રાપ્તિ થશે. સતત ઉત્સાહ રાખો, ટીંપે ટીંપે સરોવર ભરાય, અને કાંકરે કાંકરે પાળ બાંધાય. તમે પણ તેવા પ્રકારની સુરતા આત્માની સાથે સાંધી શકશો. આજથી વા આવતી કાલથી તમે અંતઃપૂર્વક મહાવરો પાડો, અને દરરોજ સુરતાનો અભ્યાસ વધારતા રહેજો. તેને માટે અમુકકાળનો નિયમ કરજો. પ્રથમ તો કંટાળો આવશે, વાત ચિત્તમાં ગભરામણ થશે, પણ તમે ઉત્સાહ અને અંતથી સતત પ્રયત્ન કરજો, અને વિશ્વાસથી સુરતાના અભ્યાસમાં જોડાજો. નક્કી તમે અમુક માસમાં ચડતી સ્થિતિવાળી અને પવિત્ર સ્થિતિ તમારા આત્માની જોશો. આવી રીતે સુરતા સાધ્યા વિના કલ્યાણ થવાનું નથી. શુકલધ્યાનના પાયામાં સુરતાનો અંતર્ભાવ થાય છે. ધર્મધ્યાનમાં પણ સુરતાનો અંતર્ભાવ થાય છે. સાધ્યની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરતાં સુરતાના, ગુણદાણાની અપેક્ષાએ અનેક જીવ આશ્રયી અસંખ્યાત લેદ પડે છે. સર્વમાં આત્મસ્વરૂપની સુરતા સુખનો અવધિ છે. આત્મસ્વરૂપમાં સુરતા સાધવાને એક દ્રષ્ટાંત

હો છે જેમ એક મોનીફ્ફાનમા જોરો જોરો ઝીણી મોનાની
 વસ્તુએમા ફાળી કરતો હતો તેની મુરતા એની તો ત્યા
 પરોવાઈ કે તારી ગગનુ સંન્ય ગયુ તો પણ તેણે જાણ્યુ
 નહિ શુ ત્યારે અમે ગૃહસ્થાવામમા આવુ ચિત્ત ગમીએ
 તો સસાગના કાયો ની ગીતે થાય ? તેના ઉત્તરમા હું તમને
 જણાવુ છુ કે સમાગના કાયો જગતા પણ તમારી મુરતા
 આત્મામા સાધ્યા કરો દેવ પાડગો કે તમને આ કાર્ય
 સહેલુ લાગશે તેમ વળી માજ મરાજ રાત્રીમા આ મદદ
 કાર્ય માટે દેવદાસ વખત નિયમિત કરો, અને તમારુ કાર્ય
 મિદ્ધ થાય તેના ઉપાયો પ્રતિદિન આચારમા મૂકતા રહે. "
 એટલે તમે આ ધર્મધુગને સુખેથી વદન કરી નહો
 પ્રયત્નમા ખગ પ્રેમથી જોડાઓ પ્રયત્નને મેન્મા નિના
 જીવન્મુક્તિ વા મિદ્ધપણુ મળતુ હોય તો મર્શજો
 મુક્ત થાત શ્રી મદ્દુગુ નાદાથ માનિધ્ય અથવા દૃપા પાગ
 માધકને ફળી પ્રાપ્તિ મગનામા તેના પોતાના પ્રયત્નની
 અપેક્ષા ગમે ડ ઉપેગનુ દાન પુન પુન વિનિધ નય-
 નોથી શિષ્યમા ઉત્પાદવાન નગ્રન કરવો પ્રયત્નની અનિ-
 વિરટનાથી દારી જતા ન્યો ધર્મ તથા શૌર્યનુ અર્પણ
 કરવુ વિગેરે કાર્ય દેવા એન મદ્દગુરની દૃપા છે, અને

આપેલા ઉપદેશાનુસાર વર્તન કરવું એજ શિષ્યનું કાર્ય છે. સર્વ ઉપર પ્રેમભાવ દર્શાવતા રહેા. ક્રીડાથી તે ઈર્ષ્ય-ર્યંત સર્વ ઉપર પ્રેમ ભાતૃભાવ રાખેા, તમે જ્યાં સુધી બીજા પ્રાણીઓમા રહેલી આત્મશક્તિની અવગણના કરી તેના ઉપર દ્વેષ કરેા છો, તથા તેમના ઉપર ક્રોધ તથા તેમનું ભૂંડું ઇચ્છેા છો અને તથા કરેા છો, ત્યા સુધી તમારેા તમારા શરીરમાં રહેલા આત્મપ્રભુ ઉપર પ્રેમ થયેા નથી. જે પોતાના આત્મપ્રભુ ઉપર પ્રેમ થયેા હોય તે બીજાના શરીરમાં રહેલા આત્માઓ પણ પોતાના આત્મા સમાન છે તે તેનું ભૂંડું કેમ ઇચ્છાય?? કેમ કરાય. હજી તમારા આત્મપ્રભુ ઉપર તમારી ખરી ભક્તિ પ્રકટી નથી. ઉપરઉપરથી સ્નાન કરી બે ટપકાં ટપકું કપાળમા કર્યું. વા છાપ લગાવી. વા ગળામા કંડી ધાલી. વા પ્રભુના ભકતો ગણાવવા અનેક જાતના બાનાં ધારણ કર્યા, પરંતુ જ્યાસુધી આત્મપ્રભુ સમાન બીજા પ્રાણીઓના આત્મા ગણી તેમના ઉપર પ્રેમ ભાતૃભાવ દયા રાખી નથી, ત્યા સુધી ઉપરના બાનાથી તમારા શરીરમા રહેલા આત્માને પરમાત્મારૂપ બનાવી શકવાના નથી. માટે સાધકેા !! સર્વ જીવેા ઉપર પ્રેમ ધરેા!! પ્રેમધરેા!! સર્વ જીવેાના કલ્યાણમાં રાજી થાઓ!! તમારામાં રહેલી આત્મસત્તા કોઇનું

અકસ્માત ઈચ્છતી નથી તેમ તમે જ્યારે દોષનું પણ અ-
 દિત ઇચ્છતા નથી, ત્યારે આત્મમામર્થ્ય અનુભવનાને યોગ્ય
 અધિકારી થાઓ હો પ્રત્યેકપ્રાણીનું ખગ અત ડગલુવી નિગ-
 તર દિતમુદુ એજ આત્મધર્મની યથાર્થલક્ષિતને મૂલ્ય-
 નાં લખણું છે જે પ્રાણી અપદાર કે છે તેનાપ્રતિ પણ
 જેઓ પરમ પ્રેમ દર્શાવના નથી, પરંતુ તેનું ખગળ દર્શા
 તત્પર વાય છે તેઓ, આત્મધર્મના અદ્ભુત મામર્થ્યને ઢી
 પણ પ્રાપ્ત કરતા નથી

પ્રિય માધેજી 'અમરજીવેશ્વર શ્રી વીરપ્રભુએ ચંડ
 કોનીયો નાગ જે પોતાને ડગ્યો તેના ઉપર કેરી કડણા
 દર્શાવી હતી તે અગમદેવતા ઉપરપણ તેમણે કેવી દરણા
 દર્શાવી હતી તેમનું અશમાત્ર પણ અદ્ધિત મનથની ચિત્તનુ
 નદોત્ત અહો તેમની કેરી કૃપા' કેવો ભાવભાવ' એવી દર્શા-
 વી તેઓશ્રીએ દૈવલ્યજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું એવી દૈવલ્યજ્ઞાનશક્તિ
 પ્રાપ્ત કરનારે આપો પણ તેમના પાતે ચાલતું જોઈએ
 વીરપ્રભુના પ્રત્યેક આચરણ જે સમજાય તો તે આપણી
 આત્મેત્તિમા હતુંનું છે તથા પ્રેમમા તીર્થે
 શ્રીપાર્થનાથ પ્રભુ કે જેઓ દમનેની પામે ગયા, ત્યા,
 સમમાત્ર ગળી ગર્ભ જગતો હતો, તેને મહામત્ર નર-

કાર, સ્વસેવક પાસે સંભળાવ્યો—અને ધરણેન્દ્ર બનાવ્યો. વળી તેઓ શ્રી જ્યારે દીક્ષા અંગીકાર કરી વગડામાં વડ હેઠળ કાઠિસગ્ગધ્યાને રહ્યા હતા. તે સમયમા કમઠયોગીનો જીવ મરીને મેઘમાલીદેવતા તરીકે થયો હતો. તેણે અવધિ-જ્ઞાનથી પાર્શ્વપ્રભુને કાઠિસગ્ગધ્યાને જાણી વૈરભાવથી ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો. પ્રભુની નાસિકા સુધી જળ આવ્યું, તેટલું મેઘનું જળ વર્ષાવ્યું. તો પણ પાર્શ્વપ્રભુ, સમભાવે રહ્યા. જરા માત્ર મનથકી પણ મેઘમાલીનું અહિત ઇચ્છ્યું નહીં, તેઓ ધારે તો મેઘમાળી દેવતાને શિક્ષા આપવા સમર્થ હતા. પરંતુ જાણો છો કે મોટા મહાત્માઓની દયા કંઈના પ્રેમ પણ મોટાં હોય છે. તેથી તેઓશ્રી ધ્યાનમાજ આરૂઢ થઈ આત્મસ્વરૂપમાં તટ્લીન થયા. તે વખતે નવ-કાર સંભળાવેલા નાગના જીવ ધરણેન્દ્રે આ ઉત્પાત જાણ્યો, અને તે ત્યા આવ્યો અને મેઘમાલીને સમજાવ્યો ને કહ્યું કે શ્રીપાર્શ્વપ્રભુ દયા કરુણાની મૂર્તિ છે. તેમના પ્રતિ આવું આચરણ આચરવાથી આપણે આત્મા ઉચ્ચ સ્થિતિને પામે નહીં એમ સંમજણ પડવાથી મેઘમાલી દેવતાએ પણ પાર્શ્વપ્રભુને ખમાવ્યા, અને કરેલા અ-પકૃતનો ખરા અંતઃકરણથી પશ્ચાત્તાપ કર્યો. અહો શ્રી-

પાર્શ્વપ્રભુની કેની દરજ્જા, કેવો ભાવભાવ, આપણે પણ
 તેમના પગને ચાવી તેના થના પ્રયત્ન કરીએ તો અનશ્ચ
 તેના પરમાત્મદશાનાળા અંધ રાખીએ તેમા દગો સ્થાય
 નથી પરિન મળજો તમે પણ આત્મોન્નતિના માર્ગમા
 જોડાના પ્રથમ અન્યનુ અદ્યત્તુ ઇચ્છુ, એવો મનમા પણ
 હદી સહસ્ય દગો ઇચ્છો નહીં હુ ધાર હુ કે આ કથન
 પ્રમાણે વર્તન ધાનતા તમે ખચકાગો પણ તમે ગમે તેટલા
 દુખ પડે પણ હુ તે પ્રમાણે વર્તિત એના દદ વિશ્વામથી,
 પ્રવૃત્તિ કરગો તો પ્રથમ પ્રમામમા નિજો પાવજાગો, પણ અ તે
 ન્યાયે આ માર્ગને હદી મકનાના નથી એવો દદ વિશ્વામ
 જાણાયાથી તમારો આત્મા પ્રભુરૂપ છે, તે પોતાના સામ-
 થ્યથી સાહાય્ય કરગે, નાતિ ફલાનગે અને તમાગે આત્માન
 શાકનમાન થઈ મર્ન વાહિતોને મિદ્ધ કરગે મોટા મોટા મહાત્મા-
 એને પણ આ માર્ગમા પ્રવર્તના દુખ પડ્યા કે પણ તે અશા-
 તિના વાદળ અ તે દુઃખ યા છે અને તેમના આત્માએ મદાદાગની
 ગાતિ વગી છે, માટે તમાગ ઉપર પૂર્ણ વૈભાવ ગખતો હોય
 તેનું પણ શુક ઇચ્છો નહીં, તેનાથી સાવચેતીથી ચાનું
 એ તો નીતિનો માર્ગ છે, મર્નનુ હિત ઇચ્છો, મર્ન શુખી
 ચાઓ, એજ ભાવના અ ત કરગમા મુન્યા કરગો પ્રાણી

માત્ર ઉપર પ્રેમ કરવાથી અને તેમનું યથાશક્તિ હિત કરવાથી તેમને સદુપદેશદ્વારા સમ્યક્માર્ગે ચડાવવાથી તેમનું જોરજુલું હિત આપણે કરવા તત્પર થઈએ છીએ, તેના કરતા તેમ કરવાથી અનંતગણું આપણું હિત કદયાણુ કરીએ છીએ, તે લઘ્યમા રાખજો. કારણકે જે પ્રમાણુમા તમે અન્ય પ્રાણીઓનું હિત કરવા ઇચ્છો છો. તેના કરતા વિશેષ પ્રમાણુમા નિર્મળ તમારો આત્મા પરમાત્મા રૂપ થયો હોય તોજ તમારી તેવા પ્રકારની પ્રવૃત્તિ થાય. તે વિના થઈ શકે નહી તે ધ્યાનમાં રાખજો. તેથી સર્વ પ્રાણી માત્ર ઉપર પ્રેમ, દયા, કૃષ્ણા, સદુપદેશ કરવાથી પોતે પોતાનો જ મહા સ્વાર્થ સાધીએ છીએ. આત્માનું જ ઉત્કૃષ્ટપદ આપણે મેળવવા સન્મુખ થયા છીએ. એમ તમને જરૂર જણાશે. આ વચનને અનુભવી જોશો, એટલે ખાતરી થશે. આત્મ ધર્મના સ્વભાવથી વિરૂદ્ધ સ્વભાવને અનુસરવાથી આપણે આત્મ ધર્મથી વધારે દૂર થઈ જઈએ છીએ. આમ હોવાથી પ્રાણી માત્ર ઉપર પ્રેમ કરવો અને તેમનું યથાશક્તિ પ્રતિદિન હિત સાધવા પ્રયત્ન કરવો. એજ પોતાનો મહા-સ્વાર્થ છે અને એજ પરમકલ્યાણનો માર્ગ છે. બાળક શ્યામ અને વૃદ્ધ, જોગી, ભોગી, સંન્યાસી, સ્ત્રી પુરુષ, રંડ

અથવા ગમ્મ, ધનવાન વા નિર્ધન, પડિન અગર મૂર્ખ,
મિત્ર ના શત્રુ, મનુ વા અનનુ, ગુણી વા અનગુણી મર્-
ના ઉપર પ્રેમની અખડધાગ અનાવો અર્થાત્ તેઓનું માડ
કરો, તેઓ પ્રતિ અનિષ્ટ સહકર્ય લેના માન પણ
કરો નહી વળી મચ્છનયની સત્તાએ લેતા નિહના અને
નમારીશુ જે પણ મન્યા ને માટે નહિતભાવે ગહેયો
આત્મધર્મ, વ્યકિતભાવે કરવો હોય તો મમભાનવી - આત્મ-
ભાનવી તમા વર્તન ગુણ ગણો મર્ પ્રાણીઓ ઉપર
આપણે મમભાવ ગળીએ છીએ, ત્યારે મર્ આપણને
પોતાના આત્મારૂપ ગણે છે, અને ભાનુભાનવી મર્ની
આપણા પ્રતિની વૈશ્વદિ છટી નય છે દેવો અને ગણમે
પણ આપણને સાહાર્ય કરે છે, અને પોતાના આત્મા
મમાન લેખે છે

સર્ પ્રાણીઓના હિતમા પ્રીતિરાજા થવાથી ને ને
અગપ્પ લાભો મપ્રાપ્ત થાય છે, તે લે મનુષ્યો યથાર્થ અ-
વસેધતા હોય, અને અનેક પ્રાણીઓપર વિદ્રેષ તથા તેમને
દુખ આપવાની કેવા કેવા દુષ્ક્રોની પ્રાપ્તિ થાય છે તે તે-
મની મમજાનુમા અપદ્ જાણાતુ હોય તો જગત્માથી દિસા
અસત્ય, ચોરી, લગી, વિશ્વામવાન, નિદા, કસક, દગા-

કટકા, પ્રપંચ, છળ, અન્યાય, વગેરે દુર્ગુણોનો સત્વર નાશ થઈ જાય, અને આ મૃત્યુલોક સ્વર્ગસમાન થાય.

અધ્યાત્મખળને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળાઓને પુનઃ પુનઃ ભલામણ કરવામાં આવે છે કે તમે સર્વ પ્રાણી ઉપર પ્રેમ, દયાને, ભાતૃભાવ રાખો, જ્યાં સુધી આ ત્રણ ગુણોને તમેએ અમલમાં મૂક્યા નથી ત્યાં સુધી તમે અધ્યાત્મખળની પ્રથમ ભૂમિકાના અધિકારી થયા નથી, પ્રાણિ માત્રમા પ્રેમ દયા ને ભાતૃભાવ નહિ સાધો, ત્યાં સુધી અધ્યાત્મવિદ્યાનો એકડો કાઢતા પણ તમને નથી આવડ્યો, એ નક્કી અવધારજો. આ ત્રણ વસ્તુઓ સાધવી ગણી સરળ છે. આવા વિશુદ્ધપ્રેમ, દયા ને ભાતૃભાવથી ત્રણ ભુવન પણ આધીન થાય છે. જ્યાં જાય ત્યાં તેના પ્રતિ સર્વે સાનુકૂળપણે વર્તે છે. સિંહ પ્રમુખ હિંસક પશુઓ પણ મહાયોગી પુરુષોના નિવાસપ્રદેશમા પોતાનો હિંસક સ્વભાવ છોડી દે છે, એવો લેખ શાસ્ત્રોમાં છે, અને તે યોગી મહાત્માઓને જોતાં માત્રુમ પડે છે. મન, વચન, અને કાયા એ ત્રિયોગથી ભૂત માત્રનું દિન ઇચ્છનાર પ્રતિ અને કાઈનું પણ અહિત ન સાધનાર પ્રતિ પ્રાણી માત્રની વૈર શુદ્ધિ જાડી જાય છે. નિર્દોષ શુદ્ધપ્રેમથી વર્તન કરો. એવું જ

વર્તન આધ્યાત્મજગતી પુષ્ટિ છે તમે પ્રેમથી મતલ
 મુદાયરજનુ સ્વચ્છ કમે શુદ્ધ વિચારો અખટપણે
 ન હમ જમન મનો પ્રાણી માત્ર ઉપ વિશુદ્ધ પ્રેમ તેમ
 પાતાના મરી-માં જેના નાનદર્શનચાત્રના ધાગક
 આમા પ્રનુ ઉપ શુદ્ધપ્રેમ ગણવાનો અસ્વાસ કમો
 ને એ પલ દોર ચવાનો અમર આવશે નદિ —

આત્મપ્રેમી, અમર્ય ભોળી કાઠને યમો નથી
 વળે આત્મપ્રેમી પ્રેમી અન્યથી અપાપ થતા જ્યા
 પલ તેના ઉપ કોષ કમો નથી તેન ઉરકમો નથી
 આત્મ પ્રેમ અન્યના મો રેખન, તેઓની નિના ક-
 ના જા, મ જ તેડ દાગને નથી તેમ નિદાના એક
 નાના વિચારને જમ મરણ પ્રવેશા મ્હાન આપને નથી
 ને નથી આત્મપ્રેમી જનુ દોષ ને નિદાનો ત્યાગ
 હો ત્યાગ કમે નિદા એ મદાપાપ છે ત્યા સુધી
 નવી ન નિર્મલની અપુ નજી, યુત્તરી, નર્મની પ-
 ણી નિદા કમ ત્યાગી હુમ અમર મરે છે અને,
 અમર મરે છે, ત્યા સુધી તમે આત્મના પ્રેમ મન-
 વન અપા વિદ્યા જ નથી અને ત્યા સુધી તમે, એક
 નિદાના નેવ છે. અમર પલ આત્મજગતી જેની નિદા

ન થાય તેટલા સુધી તમારે આગળ વધવાનું છે. નિંદા એ
 વિદ્યાના સમાન છે. પ્રભુના પ્રેમી સંત પુરુષો પાપીની પણ
 નિંદા કરે નહિ. આ વાત લક્ષ્યમા રાખજો. સુણી સુણીને
 કુટયા કાન, તોયે ન આવ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન, આત્મપ્રેમીએ
 કોઈની નિંદા ન કરવી, ન કરવી. એમ તમે લાખોવાર
 વાંચ્યું. વાંચના વાંચના તમારાં વીશ, પચ્ચી, ત્રીસ, ચાલીશ
 વર્ષ ચાલ્યા ગયા, અને નિંદા કરવી નહીં, કરવી નહીં.
 એમ સાંભળના સાંભળતાં તમારી ઉમ્મર પૂરી થવા આવી
 પણ હજી નિંદારૂપ અગ્નિની જ્વાલાઓ હૃદયમાં એવીને
 એવી બળતી રહી છે, તેના સામું જુઓ!! સામું જુઓ!
 જો તમને નિંદા કરવી નહીં એવી અંતઃકરણથી નિશ્ચયતા
 થતી હોય તો આજથી નિંદા કરવાનું ત્યાગ કરો, ત્યાગ
 કરો. કોઈની પણ નિંદા કરવાનો મનમાં વિચાર આવે કે
 તુરંત તેને દાખી દો, અને તેના પ્રતિ કંદ્યાણુનો વિચાર
 ચલાવો. આ વાત વારંવાર યાદ રાખી, નિંદાના શબ્દો મુખ-
 માંથી કાઢ્યો નહીં. સારા અગર ખોટા શબ્દો સારા અને
 ખોટા ઢળને આપે છે. શું તમે અન્ય દોષીઓની નિંદા
 કરવાથી દોષરહિત કદી થવાના છો? ના, પણ ઉલટા દોષના
 સ્થાનરૂપ બનેા છો. અન્યના દોષો જોવાથી તમારામાં દોષની

નહી. અને એ પ્રમાણે નિંદાનો સર્વથા ત્યાગ કરવાથી તમે **અધ્યાત્મજ્ઞાનના** અધિકારી થશો, અને તમે સુખેથી **આત્મસન્મુખગમન** કરશો.

ધનવડેજ ખીજઓનું હિત થાય છે એમ તમે કદી માનશો નહિ. ધનથી ધણા પ્રસંગે અન્યનું હિત સાધવાને બદલે અહિત સાધવાનો સંભવ રહે છે. તેથી અન્યનાં દુઃખ ટાળવા તમારી પાસે પૂરતું ધન ન હોય અથવા હોય પણ તે ખરચવા દાનાંતરાયને લીધે તમારો જીવ ચાલતો ન હોય તો ચિંતા કરશો નહિ. વિચારરૂપ **મહાધન** તમને તમારી જીંદગીમાં પ્રાપ્ત છે. તે રાત્રી દીવસ વાપરીએ તો પણ ખૂટે એવું નથી. વળી તે **વિચારરૂપધન** ન્યારે વાપરવાની કળા હસ્તગત થાય છે ત્યારે તે **વિચારધન** એટલું બધું **સામર્થ્યવાળું** જણાય છે કે આ **લૌકિકધન** જે સોનું રૂપું હીરા રત્નરૂપ ધનનું બળ તેના આગળ તુચ્છ જણાય છે. ન્યારે **લૌકિકધન** ક્ષણિકહિતને સાધે છે. ત્યારે તમારામાં રહેલું **વિચારરૂપધન** તેનું દાન ચિરવખતના હિતને સાધે છે. માટે તમારી પાસે **લૌકિકધન** ન જતાં પણ પ્રાણી-માત્રના હિતના સંકલ્પો જે તમે પ્રગટાવશો તો તમે અન્યોના પરમ ઉપકારી બનશો. સુખનો ઉપાય તમારી

પામે છે, તમાગ હૃદયમા છે, મુખનો ઉપાય હજારો કે
લાખો ગાઉ ફર નથી, ધર્મમા કે પાતાળમા નથી સૌધર્મ
દેવતાક્રમા કે સ્વાર્થસિદ્ધિવિમાનમાં નથી હિમાનય પ-
ર્વતની ગુફામા કે દુઃકાવ્યની ઝાડીમા મુખનો ઉપાય
નથી સામાટે અગ્દાપગ્દા અથડાઓ છો નામાટે વિચારના
કાકડા ગુથો છો અને ગામાટે તમે દુખી થાઓ છો ?? સા-
માટે જીવન નિર્ણય બનીન કરો છો ? અસખ્ય પ્રદેશી જે
આત્મા છે તે નગી કે ને આ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે તેમા પગથી
તે મનન સુધી બાપીને ગ્લો છે, તે આત્માના એકેક
પ્રદેગે આ ન મુખ બનાદિબન તમે બાગે રહ્યું છે તેના
પ્રતિ દિદિ જે તે આત્માનુ ધ્યાન કરો, તે આત્મા (I
પ્રાપ્તિ માટે શુદ્ધ અનુદાનના આચરનુ એવો આત્માનો
અનુભવ મરો કેવલના સખો અનુભવ તમો પર
માત્માના નર્શા હગમો નિશ્ચય કારમે નગી તમો
અનુભવ મિત્ર, પરમાનહની સાની ગખાએ માટે આ
ત્માના નદ સિવા રપ ધર્મધ્યાન શુદ્ધધ્યાનને મેરો
બાગીથી સમર્પકેનમે અનત મુખના મારોદધિ યદ્યદેગો
તમો મદ વિચાર કે ને ધર્મધ્યાન આ શુદ્ધધ્યાન
૩૫ છે તે મેરો કીન થને છે ? આ શુદ્ધધ્યાનુ આન ૩

દુષ્ટર લાગે છે ? શા માટે ફેફટ ખીઓ છો ? જે સરલ માર્ગ છે તેને બ્રાતિથી કહિને શા માટે સમજો છો ? આત્મારૂપ સિંહ બનીને અષ્ટકર્મરૂપ સસલાથી ખીતા તમને શરમ નથી આવતી ?? લજ્જા પામો. કેમ છેક નિર્બલ મનના બની જાઓ છો. સ્થિર થાઓ !! ધૈર્ય અવલંબો !! પોતાનું શુદ્ધ સ્વરૂપ વિચારો. પોતાના આત્મસ્વરૂપના વિચાર તરફ વળવું એ તો સ્વાભાવિક સરલ માર્ગ છે. આત્માના વિના પરભાવ સંબંધી અશુદ્ધવિચાર કરવા એ તો અસ્વાભાવિક છે. જેમ અગ્નિમાં ઉષ્ણતાનો સ્વાભાવિક ગુણ છે. જળમાં શીતતાનો સ્વાભાવિક ગુણ છે. તેમ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર વીર્યમય પોતાના આત્માના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું. પોતાના આત્માના અસંખ્યાત પ્રદેશમાં સ્થિર દૃષ્ટિથી લયલીન થવું તે તમારો સ્વાભાવિક શુદ્ધ ધર્મ છે. તેના સંબંધી જે ચિંતવન, મનન, તે સર્વ શુદ્ધ વિચારોથી તમો આત્માની જે અનંતિશક્તિ જે સામર્થ્ય તિરો ભાવે હતી તેને છતિ ભાવે કરો છો, અને એ શુદ્ધવિચાર સ્વરૂપ આત્મધ્યાનથી અનંત કર્મની વર્ગણાઓ તમારાથી દૂર થાય છે, અને તમારી શક્તિ જે સ્વાભાવિક છે, તે પ્રગટ થાય છે.

અધ્યાત્મસારમાં તે ધ્યાનની ઉત્તમતા વિષે કહ્યું છે કે,

પ્રત્યેક —

યત્ર ગચ્છતિ પર પરિપાક, પાકશાસનપદ
 તૃણકલ્પમ,
 સ્વપ્રકાશસુસ્રવોધમય, તદધ્યાનમેવ મધનાશિ
 મજ્જશ્વમ્ ॥ ૧ ॥

આત્માના અવરૂપના ગુદ્ધ વિચારરૂપ ઉત્કૃષ્ટ ધ્યાન પરિ-
 પક્વતાને પામે છે તે મુનિમહારાજ યોગી ઇન્દ્રની પદ્મીને
 પણ તૃણ સમાન ગણે છે માટે ભવ્યશ્રવેએ પોતાના આત્મ-
 મર્મનો પ્રકાશ કરે એવું આત્માના મય જે ધ્યાન કે જે
 ભરનો નાશ કરે તે તેનું મેનન કરું વળી ધ્યાનની ઉત્ત-
 મતા જણાવતા હતા શ્રી યોગવિજયજી ઉપાધ્યાય કહે છે કે,

શ્લોક —

યત્ર નાર્કચિધુતારકદીપડ્યોતિપા પ્રસરતામયકાશ,
 ધ્યાનમિન્નતમસામુદિતાત્મડ્યોતિપા તદ્વપિ ભાતિ
 રહસ્યમ્ ॥ ૨ ॥

જે ધ્યાનના પ્રકાશની આગળ-મુખ-અદ્ભુત અને તાર-
 માન તેજ અને દીપ્તાના તેજનો પ્રકાશ પણ અદ્ય છે,
 એવું જે આત્મિક ગુદ્ધ ધ્યાન કે જેનાથી અજ્ઞાનરૂપ અધ-
 દ્ય ભેદાયો છે, એની ધ્યાન પડ્યોતિ જેને પ્રગટ થઈ

છે. એવો શરીરને વિષે રહેલો ધ્યાનીનો આત્મા, શોભી રહ્યો છે. વળી ધ્યાનીની વિચિત્ર દશા બતાવે છે.

શ્લોક:—

યા નિશા સકલભૂતગણાનાં ધ્યાનિનો દિન-

મહોત્સવ સ ષષઃ

યત્ર જાગ્રતિ ચ તેઽભિનિવિષ્ટા ધ્યાનિનો ભવતિ

તત્ર સુષુપ્તિઃ ॥ ૧ ॥

સકલ પ્રાણી સમૂહને જે રાત્રી છે, તેજ ધ્યાનીઓને દિવસનો મહોત્સવ છે, અને સંસારી હોવો જે વેળાએ પરભાવ પરિણતિમાં જાગે છે, તેજ વેળાએ પરભાવ પરિણતિમાં ધ્યાની મુનિરાજો ઉઘે છે. કામાતુર પ્રાણી વિષયની પ્રાપ્તિ અર્થે અશુદ્ધ વિચાર સેવતો ત્યારે કદર્થના પામી ખિન્ન થાય છે. ત્યારે આત્મધ્યાની પરમાત્મદર્શનની ઇચ્છા વાળો થયો હતો આત્મધ્યાનમાં તૃપ્તિ મેળવીને તેમાંજ મુખી થયો હતો રાગ દ્વેષના વિચારોનું સેવન કરતો નથી. આત્મસ્વરૂપનું ધ્યાન કરનાર, કર્મથી બંધાતો નથી. આત્મધ્યાની મુનીદ્રને ઇંદ્ર, ચંદ્ર, નાગેંદ્ર અને રાજાની શ્રેણિ, નમસ્કાર કરે તો પણ આત્મધ્યાની તેથી ખુશી થતો નથી, અને કોઈ તેનો તિરસ્કાર કરે છે તો પણ તેથી તે નાખુશ થતો નથી.

કોઈ કહે છે કે ચંદ્રમા અમૃત રહ્યું છે, કોઈ નાગ લોકમા અમૃત રહ્યું છે એમ કહે છે, કોઈ દુધમા અમૃત રહ્યું છે એમ માને છે, પણ આત્મસાની પુરૂષ કહે છે કે તે ગ્યાને અમૃત નથી-ખરે અમૃત ક જોની પ્રાપ્તિથી જન્મ જરા અને મરણના ગંગ દળે એવું અમૃતતો આત્મધ્યાનમા રહ્યું છે, એમ નક્કી સમજાવે અને તત્ત્વજ્ઞેકર મહાગત્તઓ આ પ્રમાણે કહે છે, અને તેઓએ શુકનધ્યાન ધ્યાયીને અમૃત પ્રાપ્ત વ્યુ છે, અને તેથી આપણે પણ પ્રભુના માર્ગે ચાલી ધ્યાન દ્વારા આત્મામા ગ્રહેલું અમૃતત્વ પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ

હે પ્રિય સુખમાધકા ! તમે એ પ્રમાણે આત્માને પ-
ગ્માત્મા લેખી તેના ધ્યાનમા નિમગ્ન થશો એટલે તમને અધ્યાત્મસુખની ખુમારી અનુભવાશે, કસ્તૂરીની સમીપમા જતા તેની ગંધ પ્રાપ્ત થાય છે, લસણની સમીપમા જતા તેની ગંધ પ્રાપ્ત થાય છે, ચપાની સમીપમા જતા તેની ગંધ પ્રાપ્ત થાય છે, તમે જે વસ્તુની સમીપમા જશો તે વસ્તુમા જેવા શુભ દ્રવ્યો તેવા તમને નપ્રાપ્ત થશે જો તમે ગંગા દેવની સમીપમા જશો તો તેનું દૂધ પ્રાપ્ત કરશો શુદ્ધ ચિ-
ત્તાગની સમીપમા એટલે શુદ્ધ ચિત્તાગને એવન કરશો તો તેનું દૂધ સપ્રાપ્ત કરશો તમે અનન એનન્યરાક્તિધાગક આ-

તમાની સન્મુખ જશો, અર્થાત્ તન્મયપણે આત્મધ્યાનમાં પ્રવર્તશો તો પરમાત્મસ્વરૂપ બની અનંતસુખના ભોક્તા બનશો, કારણ કે, તમારામાં પરમાત્મસ્વરૂપ બનવાની શક્તિ રહી છે, અને તમારામાંજ પરમાત્મસ્વરૂપ બનવાનો સ્વભાવ રહ્યો છે—અને તમનેજ પરમાત્મસ્વરૂપ બનવાનું નિશ્ચય-સમકિત પ્રાપ્ત થાય છે, અને તમેજ પરમાત્મપદનું આ-સન્નકારણીભૂત એવું યોગ્ય કર્મ સંપ્રાપ્ત કરી શકો છો અને તમેજ આત્મા પરમાત્મસ્વરૂપ બનેલાના યોગ ધર્મ ધ્યાન શુકલધ્યાન રૂપ ક્રિયા, પ્રયત્ન, ઉદ્યમ કરી શકો છો, માટે હવે સુજો!! સવાલાખ ટકાની ક્ષણ જાય છે, એક ઘડી જેનું મૂલ્ય થાય નહીં, એવી એક ઘડી પણ મનુષ્યાવતારની દુર્લભ છે, માટે તે લેખે લગાડો!! ક્યાં બાહિરમાં તમે સુખની બ્રાન્તિથી ભમો છો? નક્કી જાણો કે સત્યસુખ જડ બાહ્યપદાર્થોમાં નથી. અનેક હવે બ્રાન્તિથી બાહ્ય વસ્તુમાં સુખની આશાએ ભૂલ્યા, ભવમાં ખૂલ્યા, અને માનુષ્યભવ હાર્યા, જેમ ઝાંઝવાના દેખાતા જળથી તૃપ્તા ભાગતી નથી, ખારા જળથી જેમ તૃપ્તા ભાગતી નથી તેમ બાહ્યવસ્તુઓ કે જે સ્ત્રી પુત્ર ધન ઘર હાટ હવેલા ગાડીવાડી લાડી તાડી વિગેરે છે તેમાં સુખની આશાથી હવ પ્રયત્ન કરે છે, પણ અંતે જ્યારે તે

વન્તુઓથી મુખ થતુ નથી, અને તે વન્તુઓ પોતાની સાથે
 પગલપમા આપતી નથી એમ જાણે છે સારે પોતાની ભૂલ
 મમતે જે પ્રિયમાધર 'મામાગિરિ પદાર્થોનો અનુભવ કરતા
 હવે તમને ખરી ખાતરી થઈ હશે કે બાહ્ય વન્તુઓમા મુખ
 નથી મુખ તો આત્મામા છે મારે હવે તમે મુખ, આત્મામા
 ગોરા ધ્યાનદ્વારા આત્મામા મુખ ગોઘતા તમને સત્ય મુખ
 મપાવે થશે આ વચન સુના તારાની પેઠે હૃદયમા સ્થિત
 કરને અને આત્માની સન્મુખ વળજે, પ્રિયભાઈ' તમને
 આત્માના અવગતની નાટે વળતા અને આત્મધ્યાનના ગ્ના-
 મા આવના મિત્રોની મુનાકાત થશે હું મિત્રોની, હા મિત્રોની
 મુનાકાત, ત્યારે તે મિત્રોના નામ ના છે 'સાભળો ક્રોધ,
 માન, માયા, અને લાભ, એ ચાગની ચોકડી કહેવાય છે, તે
 તમારી પામે આની તમને ગ્નામાવી પાછા વાળશે પણ
 તમે તેને ખરા મિત્રો ધાર્યો નહી હો.' એ ચાગ, ચાગ
 ગાદી જેવા મિત્રો જે-એ ચાગમિત્રોએ તમને આડા
 મારા નાળી ચાગની જાખડાપોશિમા અનતિવાર પગ-
 બમાળ કરાવ્યું છે હજી એ ચાગચોકડી તમને છેતરી
 આડામર્ગ વેઈ જશે મારે ના ના કરેનામા આવે છે કે
 એ ચાગ ક્રોધરૂપ ચાગચોકડીના મામુ પપુ જોગો નહિ

એમને તો દોઢ ગાઉથી નમસ્કાર કરજો. તમને અનાદિષ્ટા-
 કાળથી એ ચાર ચંડાળચોકડી સાથે મિત્રાચારી છે, તેથી
 તમે લલચાશો નહીં એ તમારા મિત્ર નથી પણ તે તમારા
 શત્રુ છે, માટે આ હિતવચન એક ધણુવાર પણ ભૂલશો
 નહીં. રાગદ્વેષ રૂપ એ મોહરાજના યોદ્ધા આત્મમાર્ગ-
 પ્રતિ ગમન કરતાં વચમાં અટકાવવા આવશે પણ તમે
 આત્મસ્વરૂપમાંજ ઉપયોગ રાખશો. સ્થિર દૃષ્ટિથી તમારા
 આત્માના અસંખ્યપ્રદેશ તરફ દૃષ્ટિ લગાવીને ચાલ્યા કરશો,
 એટલે તે પોતાની મેળે પાછા વળશે. ભાઈ!! આત્માના
 અપૂર્વ માર્ગમાં તમે કદી પ્રવેશ કર્યો નથી, તેથી તમને
 પ્રથમતો ઉદાસી તથા અણુગમે થાય એ સ્વાભાવિક છે.
 પણ તમે ધૈર્ય તથા સાહસ ધારણ કરી આંગળ ચાલાજો!!
 —રસ્તામાં જતાં શાત પ્રદેશની વિવેક. ટેકરી ઉપર ખેડેલો
 અનુલવ મિત્ર તમને દેખાશે. એ અનુલવ મિત્ર તમને ભેટી
 આત્માના સન્મુખ લેઈ જશે, એ અનુલવમિત્રનું સામર્થ્ય
 સર્વ કરતાં અલૌકિક છે, અનુલવમિત્ર જેને મળ્યો તેનું તો
 કસ્યાણુ થઈ ગયું. તેનું દારિદ્ર્ય દૂર થઈ ગયું સમજવું. તે
 પરમાત્માસ્વરૂપ થઈ ગયો સમજવો, આત્મસ્વરૂપની સન્મુખ
 ગમન કરતા એવા મહા યોગીંદ્ર પુરૂષને અનુલવમિત્રની

પ્રાપ્તિ થાય છે, તે અનુભવમિત્રનું સામર્થ્ય શ્રી આનંદવ-
નંદ મહારાજ ગુરુન ડાંતા ડાંતા કહે છે કે —

સ્તવન.

ઘોરજિનેશ્વર પરમેશ્વર જયો, જગજીવન જિનમૂળ,
અનુભવમિત્તે ચિત્તે દિતકરી, વાલ્યો જાસ સરૂપ.
ઘોરજિનેશ્વર૦ (૧)

જેહ અગોચર માણસ વચનને, જેહ અતીન્દ્રિયરૂપ;
અનુભવમિત્તે વિગતે શક્તિશુ, માલ્યો તાસ સ્વરૂપ
ઘોરજિનેશ્વર૦ (૨)

નયનિદેષે જેહ ન જાણોપ, નવિ જિહ્વા પ્રસરે પ્રમાણ,
શુદ્ધસ્વરૂપે વ્રજ તે વાલ્યે, કેવલ અનુભવમાણ,
ઘોરજિનેશ્વર૦ (૩)

અલક્ષ અગોચર અનુપમઅર્થનો, કુળ કહો જાણેરે ભેદ,
સહજ વિશુદ્ધશુ અનુભવવયળજે, શાસ્ત્ર તે સધલારે લેવે,
ઘોરજિનેશ્વર૦ (૪)

દોસો દેલાહી શાસ્ત્ર સર્વ રહે, ન લહે અગોચર વાત,
કારજ સાધક વાધક રહિતપ, અનુભવમિત્તવિરૂપાત.
ઘોરજિનેશ્વર૦ (૫)

અધોચતુરાદ અનુભવમિત્તનો, અહોતસ મિત્તપ્રતીત,

અંતરજામી સ્વામી સમીપ તે, રાહી મિત્તશું રીત,
વીરજિનેશ્વર૦ (૬)

અનુભવસંગે રંગે પ્રભુ મોલ્યા, સફલ ફલ્યાં સર્વો કાજ;
નિજપદ સંપદ જે તે અનુભવે, આનંદઘન મહારાજ,
વીરજિનેશ્વર૦ (૭)

ભાવાર્થ—પ્રથમ સાલંગન ધ્યાને શ્રી વીરપ્રભુને ઉદ્દે-
શીને પ્રથમ પક્ષે સ્તવના કરે છે. રાગ દ્વેપરહિત તમે હે પ્રભુ !
જગજીવન છો. તમારૂં સ્વરૂપ હે પ્રભુ મને અનુભવ મિત્રે દિત
આણી કહ્યું છે, તે સ્વરૂપ જીહાજ પ્રકારનું છે. બીજા પક્ષમાં
રાગદ્વેષને છતનાર હે વીર મહાયોધ હે આત્મા ! તું મોટામાં
મોટો ઇશ્વર છે; જ્ઞાનદર્શનચારિત્રરૂપ લક્ષ્મી તારામાં છે.
માટે તું પરમેશ્વર છે. રાગદ્વેષને છતવા તું મહાવીર છે.
એવું તારૂં અલખસ્વરૂપ મને અનુભવમિત્રે ! દિતથી કહ્યું
તે ખતાવું છું.

શ્રી વીરપ્રભુ પરમેશ્વર જયવંતા વનો ! હે પ્રભુ ! તમે
જગત્તા જીવન છો.

જે માણસના વચનને અગોચર એટલે વચનથી પણ
જેનું સ્વરૂપ વર્ણન પૂર્ણપણે કથી શકાતું નથી, એવું જેનું
સ્વરૂપ છે, અને જે સ્પર્શેન્દ્રિયથી સ્પર્શી શકાય નહીં, રસ-

અનુભવમિત્તે વિગતે શક્તિશ્યુ' ભાંખ્યો તાસસ્વરૂપ,
 મતિજ્ઞાન, અને સમ્યક્શ્રુતજ્ઞાન તે થકી અખંડ ઉપયોગપણે
 કરેલું જે આત્મધ્યાન તે થકી થયેલો જે આત્માનો નિશ્ચય
 નિર્ધાર-પ્રતીત તેને અનુભવજ્ઞાન કહે છે. તે અનુભવજ્ઞાન-
 રૂપ મિત્ર પરમાત્માની વાટે વળતાં વચ્ચે પૂર્વોક્ત મતિજ્ઞાન
 શ્રુતજ્ઞાનના ઉપયોગથી ધ્યાન કરતાં રસ્તામાં મળ્યો. તેણે
 વિગતે કરી એટલે હેતુ લક્ષણ પ્રમાણ ગુણુપર્યાયથી જેવું
 જેવું આત્મસ્વરૂપ હતું તેવું ભાખ્યું અને તેથી હું પોતેજ
 પરમાત્મા છું, મારી અંદર અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અ-
 નંતદર્શન, અનંતચારિત્ર અનંતવીર્ય ગુણુ, આદિઅનંત
 ગુણુલયા છે. એવો મને તે અનુભવમિત્રે નિશ્ચય કરાવ્યો.
 તે નિશ્ચય સામાન્ય નહીં પણ ચોલમજીહના રંગ જેવો
 કરાવ્યો, સાક્ષાત્ પરમાત્મારૂપ મારા આત્માને મેં જાણ્યો,
 જાણખ્યો, અહો કેટલો આનંદ, મારાં સર્વ કાર્ય કળ્યાં,
 અહો અનુભવ મિત્ર!! તેં તો અપૂર્વ મિત્રતાનો હક્ક જાળવ્યો.
 તે સર્વથી અલૌકિક છે, કેમકે જેના ધર્મમાં નયનો પણ પ્રવેશ
 નથી, એટલે નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, ઋગ્વેદસૂત્ર, શાષ્ટ્ર,
 સમભિરૂઢ અને એવંશ્રુત એ સાતનયથી દરેક વસ્તુનું
 યથાર્થ પક્ષપાત રહિત સ્વરૂપ સમજી શકાય છે. તેમ એ

સાતનયથી આત્માનુ અનેકાતપણે સ્વરૂપ સમજવામા આવે છે પણ અનુભવજ્ઞાનમા નય પ્રસરી નકતા નથી, તેમ નિ-
 ક્ષેપા ચાગ છે નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય અને લાવ એ ચાગ
 નિક્ષેપા પણ દરેક વસ્તુના જ્ઞાનમા ઉપયોગી છે, પણ
 તેમા પ્રમત્તા નથી, એટલે પ્રમાણથી તેના સ્વરૂપનો નિર્ધાર
 વાય છે, પણ તે આત્મધર્મમા પ્રમાણ પણ પ્રવેશ કરી
 નહતું નથી, એટલે પ્રમાણ તે આત્મજ્ઞાન થનામા પ્રથમ
 ઉપયોગી છે, પણ અનુભવજ્ઞાનમા પ્રમાણ પ્રસરતું નથી
 પ્રમાણના ભેદ બે છે, એક પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ અને બીજું પરોક્ષ
 પ્રમાણ. આત્મા, ચોતે નિગમગ્રંથ સુદ્ધ સાચિદ્ભાવે થયેલા જે
 ઉપયાગ, તેથી મર્મ દ્રવ્યને જાણે છે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ જાણવું
 જેમ કેવલજ્ઞાની, ધર્માગ્નિજ્ઞાય, અધર્માગ્નિજ્ઞાય, આકાનાસ્તિ
 જ્ઞાય, પુદ્ગલાગ્નિજ્ઞાય, હવ અને જાળ એ છ દ્રવ્યને પ્રત્યક્ષ-
 પાત્રે જાણે છે, તથા દેખે છે, તથા અવધિનાની પુદ્ગલદ્રવ્યને
 પ્રથમ જાણે છે, તથા દર્શનથી દેખે છે, અને મન પર્યવજ્ઞાની
 અન્યહોની મનોવર્ગજ્ઞાત્રે પ્રત્યક્ષ જાણે છે, માટે અવધિ-
 જ્ઞાન ઓ મા પર્યવજ્ઞાન એ બે જ્ઞાન દેવપ્રત્યક્ષ છે, માટે
 પ્રમાણમા પણ તે દેવ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ ગમજ્ઞા, ઓ કેવલ-
 જ્ઞાન મર્મપ્રત્યક્ષ પ્રમાણ ગમજ્ઞા

પરોક્ષ પ્રમાણના ત્રણ ભેદ છે. અનુમાન પ્રમાણ, આ-
ગમ પ્રમાણ, અને ઉપમાન પ્રમાણ.

ઇન્દ્રિય દ્વારા કોઇ પણ ચિન્હ, નિશાન દેખીને જે
જ્ઞાન થાય તે અનુમાન જાણવું. જેમ ધૂમાડો દેખીને અ-
નુમાન થાય કે અમુક ઘરમાં અગ્નિ છે, તથા પોતે નદીના
કાંઠે વસે છે. પોતાના દેશમાં વર્ષા થઇ નથી, અને એવામાં
ધમધોકાર નદીમાં પાણીનું પૂર આવ્યું દેખીને અનુમાન
થાય કે અમુક દેશમાં મેઘવૃષ્ટિ થઇ છે. જે તે દેશમાં મેઘ
વૃષ્ટિ થઇ ના હોય તો નદીમાં પાણીનું પૂર આવે નહી.
પ્રત્યક્ષ આંખથી પાણીનું પૂર દેખાય છે. માટે અવશ્ય તે
દેશમાં વૃષ્ટિ થઇ છે એવું જે જ્ઞાન થાય છે, તે અનુમાન
પ્રમાણથી સમજવું. તેમ દરેક શરીરમાં આત્માઓ રહેલા
છે, તે અનુમાનથી જાણાય છે. જેમ ઇન્દ્રિયોથી સુખ દુ-
ખની ચેષ્ટા કરનાર આત્મા શરીરમાં છે. ત્યાં સુધી આત્મા
શરીરમાં છે ત્યાં સુધી ઇન્દ્રિયોદ્વારા સુખ દુખની ચેષ્ટા થાય
છે. મૃતક શરીરમાં ઇન્દ્રિયો વા શરીર દ્વારા સુખ દુખની
ચેષ્ટા થતી નથી. વા મૃતક શરીરમાં પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયો પોત-
પોતાના કામથી રહિત થાય છે, તેથી તેમાં આત્મા નથી.
જે શરીરમાં આત્મા છે, ત્યાં ઇન્દ્રિયો દ્વારા તથા શરીરદ્વારા

મુખ દુઃખની એટલા થાય છે મારે ઇદ્રિયો તથા સારીગની
 મુખ દુઃખાદિ એટલાથી ગરીબ આત્મા સિદ્ધ થયો, મારે
 તે અનુમાન પ્રમાણ નમન્યુ તથા દેવનોક, નરક, નિર્ગોષ
 રંગેના વિચારોને મુત્ર મિદ્ધાનથી નાશીએ છીએ તે આમ
 પ્રમાણ જાણુ તેમ દાહ રંગુની ઉપમા આપીને રંગુને
 જોળખાવી તે ઉપમાન પ્રમાણ નાણુ

એ પૂવોક્ત પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ, અનુમાન પ્રમાણ, આ-
 નમ પ્રમાણ, ઉપમા પ્રમાણ, એ ચાર પ્રમાણથી આત્માને
 જાણે એટલે મનિ જાની, અને જુન જાની એવો ભવ્ય આ-
 ત્માર્થી જન, પોતે આત્માને જાણવાની ઇચ્છાસાગે થયો
 હતો વિચાર કે હું ની મીતે આત્માને જાણુ ? તથા તેને
 નિર્ધાર કે ? પ્રથમ એમ વિચાર તો વિચારે કે સારી-મા ગ-
 હના આપી આત્માને કાદએ પ્રત્યક્ષપણે દેખ્યો છે ? તો
 કદ દા, કદગી ભગવને પ્રત્યક્ષપણે આત્મા જાણ્યો કે
 તથા દેખ્યો છે દાન મો એવગાન નથી તો પાણુ કે
 રંગીએ આત્મા પ્રત્યક્ષ નહ્યો, દીરો મારે આત્માની
 મિદ્ધિમા પ્રત્યક્ષપ્રમાણ નો પડેગપણે જાણવા તદ્દા
 તદ્દા નામારે કાળીનૂન થયુ તેન નને અનુભવ
 પ્રમાણ પા પડેગપણે આત્માની અભિનવ નીકા-સમા

તથા જાણવામાં કારણીભૂત થયું, તેમ મૂત્ર સિદ્ધાંતમાં પણ આત્માનું વર્ણન કર્યું છે, આત્મા અરૂપી છે, જ્ઞાની છે, અનંત ગુણ ધારક છે. એમ પરોક્ષપણે આત્માની અસ્તિતાની સિદ્ધિ કરાવી આપનાર, તથા તેનું જ્ઞાન કરાવનાર મને આગમપ્રમાણ કારણીભૂત થયું. તેમ વળી જેમ આકાશ નિરાકાર છે, તેમ આત્મા પણ નિરાકાર છે. જેમ આકાશ નિર્લેપી છે, તેમ આત્મા પણ નિર્લેપી વસ્તુતઃ તેની સત્તાથી જોતા છે, એમ ઉપમાન પ્રમાણથી પણ પરોક્ષપણે આત્માનું જાણપણું થયું, તેમ શ્રદ્ધા પણ થઈ, એમ સાધક અવસ્થામાં વર્તતા હોવને મતિજ્ઞાન અને શ્રુત જ્ઞાનાલંબીપણે પૂર્વે કહ્યા એવાં પ્રમાણો પણ પરોક્ષપણે આત્માને જાણાવે છે, તથા તેની શ્રદ્ધા કરાવે છે. પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ તો હાલના વખતમાં નથી. કેવળજ્ઞાન તથા કેવળદર્શન પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ જાણવાં અવધિજ્ઞાન અને મનઃપર્યાવજ્ઞાન દેશ પ્રત્યક્ષ છે. હાલ તો અનુમાન, આગમ ઉપમાન, એ ત્રણ પ્રમાણ આક્ષેત્રમાં વર્તતા હોવાને પ્રવર્તે છે. આત્માનું સ્વરૂપ સાક્ષાત્ જાણવામાં કેવળજ્ઞાન રૂપ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ તો નથી. બાકીનાં ત્રણ પ્રમાણ મતિજ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનાલંબીપણે વર્તે છે. અને મતિ અને શ્રુતજ્ઞાન તો પરોક્ષ પ્રમાણ છે.

માટે તેના સી આત્માનુ અપ માત્રાત્ અનુભવાનું નથી, પણ
 મતિનાન અને શ્રુતનાનથી જન્ય અને કવજ જ્ઞાનનું હેતુ એવું
 અનુભવનાન છે, તેથી શુદ્ધ આત્મા રૂપ ભાને કે, એવું અનુ-
 ભવના । જ્ઞાનુ નૈયાયિકાએ ઇન્દ્રિયજન્ય જ્ઞાનને પ્રત્યક્ષ
 જ્ઞાન હતું કે પા તે તો પચેલા ના । કે ઇન્દ્રિય જન્ય
 જ્ઞાનનો મનિ જ્ઞાના નથા શ્રુત જ્ઞાનમા નમાવેલા થાય છે
 મનિ અને શ્રુતથી આત્માનુ અપ હઈ નાની નાકાય છે
 પણ તે પોતાપો ૬ આત્માથી અને માધ્યક અરથમા
 પા પ્રત્યક્ષપણે ૪ નેમ નેમ આત્માના । કમનના નથા
 વિશય કારના ૭ રાજાનાના મનુ અનુભવનાન છે
 એવો અનુભવ જ્ઞાનનો મહા અજ્ઞત પ્રભાવ કે, તે અનુ-
 ભવ જ્ઞાન નજે ના નાકાયી મુર્ચ, અપમા ઉગો નેમ
 એક જોખી નું ।

નય નથા વિલેપા પા આત્મા પચેલાપણું જ્ઞા
 નથા મન હા સી આપના ૭, માટે તે પ્રત્યક્ષપણે જ
 નેમ નેમ ના નથા નિર્મા કારી આપના નય,
 નિલેપા નથા પ્રનજ સી હો જ્ઞાન નાકાય રહા ન
 હો ને ને નય, નિલેપા અને પ્રના । પા અપમુર્ચો
 અ નન ના નથા નથી નરના પો મળો પ્રન હ એવે

પ્રકાશ કરે છે, વિકાસ કરે છે, કારણી ભૂત થાય છે, પણ પ્રત્યક્ષપણે જાણવામાં પૂર્વોક્ત એ ત્રણનો પ્રસાર નથી, એટલે કારણીભૂત નથી. આત્મસ્વરૂપનું પ્રત્યક્ષ જાણપણું એ ત્રણથી થતું નથી. પણ પ્રત્યક્ષપણે એવા શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદમય આત્મ સ્વરૂપને અનુભવ જ્ઞાન જાણાવે છે, દેખાડે છે. અહીં તેનો અપૂર્વ મહિમા શી રીતે વર્ણન કરી શકાય!! ખરેખર અનુભવજ્ઞાન તે કેવળ જ્ઞાનનો નાનો ભાગ છે.

વળી તે અનુભવ જ્ઞાનનો મહિમા દર્શાવતા છતાં કહે છે કે અલખ એટલે જેનું સ્વરૂપ લક્ષ્યમા આવે નહીં એવું અને ઇન્દ્રિયોથી અગોચર એવું જે આત્મસ્વરૂપ તેના સત્ય રહસ્યનો ભેદ કોણ કહી-જાણી શકે. અર્થાત્ અનુભવ જ્ઞાન-વિના આત્મસ્વરૂપનું યથાર્થ રહસ્ય જાણવા તથા કહેવા કોઈ સમર્થ નથી. સમ્યગ્ અનુભવ જ્ઞાન વિના ઉપરથી આત્મ-સ્વરૂપ જાણવું તથા તેનું કથન કરવું કંઈ હિસાબમા નથી સહજસ્વભાવે વિશેષશુદ્ધ જે અનુભવજ્ઞાન આત્માનું પ્રગટ્યું, અને એવા શુદ્ધ અનુભવજ્ઞાનથી અનુભવજ્ઞાની, સહજ વિશુદ્ધ આત્મસ્વરૂપને યથાર્થ જાણી તથા કહી શકે છે. માટે તે યથાર્થ શુદ્ધ અનુભવજ્ઞાન પ્રગટવાને વાસ્તે સૂત્ર શાસ્ત્રોનું લખવું ગણવું છે, તે થકી એટલે શાસ્ત્રોથકી શુદ્ધ

અનુભવના। જે ન પ્રગટ થયું તો સરળા નાઓ ખેડ તુલ્ય
મમત્વા દાગણ કે મરળા શાસ્ત્રો આત્માનો અનુભવ થવામા
દાગણ કે, અને ગુદ્ધઅનુભવનાન દાર્પ કે, દાગણ કે
નાઓ સાચા પણ આ માનુ ગુદ્ધ અનુભવનાન કેપ દાર્પ
પ્રગટયુ નહીં તો તે ખેડ નાગુલા જેમ ગાયને વાન ખવ-
ગરવામા આવે છે, તે દુધની આગાએ પણ રાનવી ફર
કેપ દાર્પ મળ ન થયું તો ધામ ખસગરનું તે ખેડે પ્રગ-
ટાશે કે, તેમ જન મમત્વુ માટે અનુભવના। છે, તે
જન મમા। છે જેને ગુદ્ધ અનુભવનાન પ્રગટયુ કે, તે
નિ આત્માની પેરે પ્રત્યેક રુખ બેગવે છે—

૧મી અનુભવનાનની સ્તુતિ કરના રહે છે :-

‘દિસિ ક્રિયાદી શાસ્ત્ર મર્ચ રહે મર્ચ નામ, આત્મ-
પોતા ન્તો દખાડે છે બિચ પ્રાણીઓ તે તમારે આત્માનો
ખવ દાય તો અમુક ન્તો નાઓ એમ નિર્ગુન નાની
મારા મેરે છે, પણ તે અગોચર વાનો પામી રહેના થી
મેરે નર્વ નામ પ્રત્યક્ષપણે આત્મ પ નામારા નહી
મારા નમર્ચ નથી, પણ કાપ મા એટલે દાગણ માને
વાનના, અનન ના, અન નામિ, અન ન પીપો
તાપ ના એ માપ પણ પ્રગટી ના નિન અનુભવના

રૂપમિત્ર જે તે પ્રત્યક્ષપણે જ જેમ તેમ આત્મસ્વરૂપ જણાવવા તથા દેખાડવા સમર્થ છે, અને જગત્મા પ્રસિદ્ધ એવો અનુભવજ્ઞાન રૂપમિત્ર છે. અહો તેની કેવી દક્ષતા ? અહો અનુભવજ્ઞાન રૂપમિત્રની કેવી ચતુરાઈ ? કેવું ડહાપણ ? અને તેની કેવી પ્રતીતિ ? અંતરજનમી જે શરીરમાં રહેલો અસંખ્યપ્રદેશી આત્મા તેની સમીપમા એટલે ક્ષાયિકલાવે તેની પ્રાપ્તિમાં મિત્રતાની ખરી રીત સાચવી. એવા અનંત મહિમાને ધારક અનુભવજ્ઞાનરૂપ મિત્રની સંગે ક્ષણે ક્ષણે રહેતાં તેને ક્ષણ માત્ર પણ સદાકાળ અળગો ન મૂકતા, અને તેમા એટલે અનુભવ જ્ઞાનમાં રંગાતાં એકમેક થઈ જતાં, અર્થાત્ તન્મય સ્વરૂપપણે સદાકાળ રહેતાં, આવિર્ભાવે આત્મારૂપ પ્રભુ મળ્યા. અસંખ્યપ્રદેશથી એકમેક થઈ અભેદપણે પરમાત્માને ભેટ્યા. દર્શન કર્યા, ત્યારે સર્વ આત્મગુણોની આવિર્ભાવતારૂપ કાર્ય સફલપણે થયું.

એવી દશામાં પોતાનું જે પરમાત્મપદ તેની અનંત સંપદ તેનો અનુભવ કરે, અને આનંદનો સમૂહ તેનો સ્વામી પોતે બની રહે. એમ આનંદધનજી મહારાજ પોતે કહે છે કે અનુભવ જ્ઞાનયોગે ક્ષાયિક લાવે ભવ્યજીવ આત્મગુણ સંપદા પામી પરમાત્મા સ્વરૂપ બની અનંત આ-

ન દનો બોક્તા થાય છે તથા વળી શાયિકભાવે મર્મ આત્મ-
 શુભ સપદા પ્રગટ થયાની પૂર્વે પણ અનુભવના યોગે
 ઘટમા નિવળ્યા બોક્તા આત્મા વધ દાણે લાગે અતત
 મુખનો અનુભવ કરે છે ઇતિ વિગેષપદ્યમાર્થસ્તુ જ્ઞાનિનમ્ય
 એનું અનુભવ મિત્રુ માદાત્મ્ય છે જેનું વચ્ચે જ્ઞાના પાત્ર
 અનેક પ્રકારની ઉપાધિયો ઓદુઓ નાન પામે છે, ઓ
 આત્મા ગાનિ ભાગવે છે ત્રી આનદધનુ યોગીક દેવુ
 અનુભવ મિત્રુ સર્ગન નાભગી તે પ્રિયમાધક તુ આ ન-
 વ્યપા માર્ગે થાવી દુખ વેદીને નત્પુટોની નાન
 કરીને પા અનુભવ મિત્રો ઓળખજે, ઓ તેો પ્રેમની
 ભટને, ઓ તેનો આગળ દી આત્મસ્વપના માર્ગે જા-
 ના ॥ તિર્થિય ન્દમા આનંદે ગાયતા થાયતા નીમિ રોડી
 તિનિગિના ॥ ૧૧ ॥ ૬ ॥

સ્વસ્થ ચિત્ત ચાલ્યુ રયા, મોદ શાદો મેદધી,
 ઘાટ અવઘટ ઉત્તરીને, આત્મતત્તા મેદધી જીયદા ૧
 ચિત્તનિવ ઉપયોગમાદો, ગત્રી દિવસ ચાલજે,
 પામોદ્રેમે દેશ તારો, નિવસ્થમ્પે મતાજે જીયદા ૨
 સ્વન્યગિતથી મેદ ભેટલી પાત્રુ / મેદાથી તિ-
 ન મેદીને એમ આ ન્દમા ૧૦૮૫ ॥ ૭ ॥ ચિત્ત ૧૨૫

અપ્રમાદદશાએ ઉપયોગ રાખી સ્વસ્વરૂપ પ્રતિ ક્ષણે ક્ષણે સાધકદશાએ જવાનું છે. અને હે ભવ્યાત્મા ! ચાલતા મોલ રાખના ક્ષરકરની અવધટધારી ભેદીને જવાનું છે. માટે પોતાના સ્વરૂપમાં ક્ષય રાખી મન વચન અને કાયાના યોગનો વેપાર રૂંધી નિર્વિકલ્પદશાને ગ્રહી ચાલજે, એટલે મોલધારી ભેદાધ જશે, હવે એવો મોલનો અવધટ ધાટ ઉતરીને એટલે તેનો પારખામીને શુદ્ધ આત્મસત્તા પોતાની જેવી છે તેવી તારે વેદવી, એમ વળી શિક્ષા આપતાં કહે છે કે પોતાના આત્માના ઉપયોગમાં તું ચિત્ત રાખજે, કારણ કે ચિત્ત મર્કટ સમાન છે. ઘડીમાં ખાતાળમાં તો ઘડીમાં આકાશમાં એવી તેની ચંચળ સ્થિતિ છે, અગ્નિ કરતાં વાયુની તીવ્ર ગતિ છે અને વાયુ કરતાં વિજળીની અતિવેગવાળી ગતિ છે, અને વીજળી કરતાં પણ મનની ઘણીજ વેગવાળી ગતિ છે. સારે એવા મનને શી રીતે વશ કરવું? શી રીતે યુક્તિ કરવાથી પોતાના વશમાં રહે તો તેનો ઉપાય કહે છે કે તીવ્રવૈરાગ્ય તથા અભ્યાસથી મન વશ થાય છે. સારે હવે પ્રશ્ન થાય છે કે તીવ્રવૈરાગ્યની શી રીતે પ્રાપ્તિ થાય? ઉત્તરમાં સમજવાનું કે સદગુરૂ સંગતિ અને સત્સાસ્રોતું પુનઃ પુનઃ વાચન કરવાથી વૈરાગ્ય પ્રગટે છે, અને સંસા-

૨ ॥ અનાજ પાંચોનો અનુભવ થતા વૈગય પ્રગટે છે વળી
 વૈન ૫ ॥ ત્રણ પ્રકાર છે દુષ્કર્મિત વૈગય, મોહકર્મિત
 વૈગય અને નાનકર્મિત વૈગય પ્રથમ દુષ્કર્મિત વૈગય-
 ૧ ૫૩૫ કહે છે મમાન્મા હોને અનેક પ્રકારના દુષ્કર્મ
 ભાગરના પડે છે, તથા પોતાને એટલે જે મનન કરે છે તેને
 પાડી નામે છે કે મો જે જે દુષ્કર્મ પડે છે, તે પૂર્વ-ર્મના
 ઉત્પત્તિ કે માત્ર ર્મ છે તેના માત્ર છે, ધર્મ કાર્યથી દુષ્કર્મ
 ના ૧ પામે છે, એવો જે દુષ્કર્મ ઉત્પન્ન થયે તો મામાન્ય
 વૈ ૫ તેને દુષ્કર્મિત વૈગય કહે છે તેમ વળી મમા-
 નના અનેક પ્રકાર ॥ મોહ ॥ પાંચોનો સંગોગ ૫૫
 દુષ્કર્મ પ્રકાર છે એમ અનુભવ કરના માત્રમ પડે છે આ મમા-
 નના છે, મનાના નાદ સાધનથી, એવો જે વૈગય છે તેમા
 મોહની રચાણી, નમ્યુ જાન તેમા નથી, તથા તે મોહ-
 કર્મિત વૈગય જાગરો તેમ પશુનના ગુણધર્મોનુ
 ૫૩૫ ૫૩ ૧ મદ્ધાનમગ્ધ પોતાનુ જે જામદ્રવ્ય, અનાદિ
 માત્ર જે એટલે આત્માની આદિનથી એટલે આત્મા
 ૧ ૫૫ ૮ ૫ ૧ થયો ૧ ૫ ૧ આત્માને ઉત્પન્ન
 ૧ ૫ ૧ ૧ ૫ ૧ આત્માને ૮ ૫ ૧ ૧ થયો એમ કહીને તો
 ૧ ૫ ૧ ૧ ૫ ૧ તે ઘટપદની ગો - ૫ ૫ ૧ થાય છે, અને જે જે

કાર્યરૂપ વસ્તુ છે, તે ઘટપટની પેઠે અનિત્ય વસ્તુ સદાકાળ એક સ્વરૂપ હોય નહીં. આત્માને કાર્યરૂપ માનતાં અનિત્ય થાય, નાશવંત થાય અને ત્રિકાલમા એકસ્વરૂપ રહે નહીં. માટે આત્મા અનાદિ કાળથી છે એમ સ્વીકારના કોઈ જાતનો દોષ આવતો નથી. આત્મા અનંત છે. એટલે આત્માનો કદિ અંત નથી, નાશ નથી. માટે આત્મા અનાદિ અનંત કહેવાય છે. આત્મા પોતાના અસંખ્યપ્રદેશોકરી ત્રણે કાળમાં એક સ્વરૂપ છે. અનંત-કાળ ગયો તો પણ આત્માના અસંખ્યપ્રદેશમાથી એક પ્રદેશ પણ ખરો નથી, વર્તમાન કાળે ખરતો નથી, અને ભવિષ્યકાળે એક પ્રદેશ પણ ખરશે નહીં. તેમ આત્માના અનંત ગુણો છે, તેમાથી એક ગુણ ભૂતકાળે ખરો નથી અને ભવિષ્યકાળે એક ગુણ પણ આત્માનો ખરશે નહીં. માટે આત્મા અક્ષર કહેવાય છે. વળી આત્મામાં કોઈપણ જાતનો રૂપી અક્ષર નથી માટે અનક્ષર કહેવાય છે. અક્ષરરૂપ જે જ્ઞાન તેથી આત્માની ઓળખાણ થાય છે પણ તે રૂપી અક્ષરો અરૂપી એવા આત્મસ્વરૂપમા પ્રવેશ કરી શકતા નથી. માટે કહ્યું છે કે—

પદ.

શાસ્ત્રિક તાર્કિકપદ્ધિત છાકે, તે યણમ્યાજદ્ વાકે;
 શબ્દતીર યણ હ્યા નહીં પહોંચે, શબ્દવેધીના તાકે
 મયાઅનુભવ રગ મજીઠારે, ઉસકી યાત ન ઘચનેયાતી॥

૧મી આત્મા, આકાશની પેઠે અમગી છે વ્યવહારે
 જોના આ મા ધીન્ની ની પેઠે પુષ્કળની માથે પગિભી
 જોના ૨, તો ૫ નિઃસ્પર્શથી જોના પોતાના અગ્નિ
 નતાથી અમગી છે આ નિહના છોડે તો મદાકાળ
 પોતાના અગ્નિ નમ્નિ તથા અમ્નિનાવે અમગી છે, પો-
 તાને ન પે આ મા તુલ ૨ ૧મી આત્મા આત્મ મલન-
 માનો જોઆ ૩ માં જોનીયા નમ્નિથી નામવે નરો
 કાનના આત્માના વિનાગ તથા માટે તેને અવિનાની કહે
 ૪ કાપિ કો આ મા ૮ ૧૧ થયા તથા માટે આત્માને
 - ૧૨ ક' છે જો ૧૨ના પોતાના અગ્નિની એક દાદ
 ૬ માટે આ માને ૨ યાગિક ૧૫ ૧૧ અપેમાએ નિત્ય કહે
 ૭ ૧મી આત્માને કાપિ કો ૧૫ થતો તથા માટે તે
 અગ્નિ - ૧૨ ૧૨ થા ૧૧ પોતાના અગ્નિથી કાપિ કો
 અગ્નિ ૧ ૨૨ ૧૨ ૧૨ અનન્ય અગ્નિ આત્મા
 ન ૫ કી નમ્નિ નમ્નિ નામ તેને અગ્નિ કહે છે આત્મા

પોતાના શુદ્ધસ્વરૂપે નિશ્ચય નયથી જોતાં મલ્લ રહિત છે. માટે તેને અમલ કહે છે. વળી આત્મા અગમ્ય છે વળી આત્માનું નામ નથી માટે તેને અનામી કહે છે. વળી આત્મા વર્ણગંધાદિકથી રહિત છે માટે અરૂપી છે, અને પોતાના અસંખ્યપ્રદેશ આદિ સ્વરૂપે રૂપી છે. વળી નિશ્ચય નયથી જોતા આત્મા કર્મથી રહિત અકર્મા છે, અબંધક છે, અનુદ્વયિક છે. વળી આત્મા પોતે મન વચન અને કાયાના યોગથી લિપ્ત છે. માટે તે અયોગી જાણવો, વળી શુભાશુભ વર્ણગંધરસ અને સ્પર્શમય જે પુદ્ગલો છે, તેના ભોગને વસ્તુતઃ નિશ્ચય નયથી જોતાં આત્મા ભોગવતો નથી, માટે તે અભોગી જાણવો. આત્માના ગુણોનો ભેદ થતો નથી એટલે આત્માથી આત્માના ગુણો લિપ્ત કદાપિ કાળે પડતા નથી, માટે આત્માને અભેદી કહે છે. પુરૂષ વેદ એટલે સ્ત્રી ભોગવવાની ઇચ્છા જોનાથી થાય તે. સ્ત્રી વેદ એટલે પુરૂષ ભોગવવાની ઇચ્છા જોનાથી થાય તે. નપુંસક વેદ એટલે સ્ત્રીપુરૂષ ઉભય ભોગવવાની ઇચ્છા જોનાથી થાય તે. એ ત્રણ પ્રકારના વેદથી પણ રહિત, નિશ્ચયનયથી જોતા આત્મા છે. માટે આત્મા અવેદી જાણવો. વળી સત્તાથી જોતા અરોગી, અછેદી, અખેદી, અકપાષ, અસખાષ, અલેસી, અશરીરી, અણાહારી,

અત્યામાધ, અનરગાદા, અગુરુદ્યુપગિણામી, અતી દ્રિય, અ-
 પ્રાણી, અયોનિ, અનમાત્રી, અમર, અમાપી, અનાશ્રિત,
 અકપ, અવિરુદ્ધ, અનામર, અિદ્વન, આનદન, અગોળી,
 ક્ષાકોત્કનાયક, નનુવરૂપ, એવો આત્મા નાગુવો પાનુ
 પા. નમાર અવન્થામા કર્મના યોગે નર્વ સદિ નિગેખાને
 ગદા ૭ તેથી આવિખાને પોતાની શક્તિનો ઉપયોગ કરી
 નક્કો નથી રમો જેમ તરમા તેર વ્યાપીને ન્યુ ૭
 રૂપમા રુગધ જેમ વ્યાપિ ગદા છે તેરલીમા જેમ ન
 વ્યાપિને ગેરા ૮ તેમ આત્મા આ દેખાની દાપામા અ-
 નખ્યપ્રેગપઅમિતથી વ્યાપી ગેરા છે રમી તે આ-
 ત્માને આ પ્રમાણથી તથા દ્રવ્ય સત્ કાગમાયથી નજે
 એલી રીને ૧૬ દ્યમાથી પોતાના આ રી ઉપદેય ૧૧,
 અશાન્તિમાથી પુરુષ દ્યના પપાપરૂપ અદ્યર્મ આ ની
 રમ્યા છે, અન તેથી પોતાનુ નરૂપ જી ૧ તથા છે, અરો
 તેથા આત્મા મા દેરાયો પમાર ની તથા પમાર
 નગી રમ્યા ૮, તેથા પોતાનુ નરૂપ જી ૧ રો ૮ પત
 માશાન્તિરો નરૂ ૧૬ કાગ વ્યા નાન મરુ ત્યારે ૮ પુ
 રૂ અ મા એ ૧૭, અરો નરૂ નનમારથી ન્યારે ૧૭
 નરૂ ની અર રમી ૧ રૂપના નરો નામે ૧૧

રહ્યો. હવે હું દુઃખના કારણોને પોતાનાં માની રાગ દ્વેષમાં
ભળી કેમ સંસારમાં બંધાઉં; મારા આત્માના સ્વરૂપમાં
મારે રમવું થોડું છે, એમ ભેદજ્ઞાનથી સ્વસ્વરૂપને વિવેકથી
જુદો પાડતો આત્મા છવાદિક નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા કરે, અને
સંસારથી ન્યારો અંતરૂથી રહે, તેવો જે વૈરાગ્ય તેને જ્ઞાન-
ગર્ભિત વૈરાગ્ય કહે છે.

એવા જ્ઞાનગર્ભિતવૈરાગ્યથી આત્મા, અલ્પકાળમાં
સદ્ગુણ કર્મનો ક્ષય કરે છે, અને પૂર્વોક્તાકથિત જ્ઞાન અને
વૈરાગ્યથી ઔદયિકલાવે પૂર્વકર્મને ભોગવતો પણ આત્મા
કર્મને બાંધી શકતો નથી.

જ્ઞાનસ્યૈવહિ સામર્થ્યં, વૈરાગ્યસ્યૈવ વા કિલ ।

યત્કોઽપિ કર્મભિઃ કર્મ, મુજ્જાનોપિ ન બદ્ધ્યતે ॥૧॥

ભાવાર્થ ઉપર કહેવાયો છે. સાધકશ્રવે વૈરાગ્ય અને
અભ્યાસથી મનને વશ કરવું. ત્રણ પ્રકારનો વૈરાગ્ય પણ પ્રસંગે
આવ્યો તેથી તેનું વર્ણન કર્યું. હવે એ મનને એકદમ વશ
કરવાનું સાહસ કરીએ તો કદિ તે પોતાના વશમાં આવે
નાહી, પણ જેમ વક્રદાથી તથા અશ્વને ધીમે ધીમે યુક્તિકળાથી
વશ કરી શકાય છે, તેમ મનરૂપી દાથીને પણ હળવે હળવે
કળાયુક્તિ ઉપાયથી વશ કરી શકાય છે.

મહગુરૂ મગનિ તથા મનુષ્યાસ્થ ત્રણામનન, વાયન,
એ મનો વન કંનાનો નાજમાર્ગ છે પણ તે બાળ ઉપાય
જ આત્માના અવરૂપમા મનો પ્રવર્તેલુ, તે મનને વન
કંનાનો અનુ ઉપાય છે દવે તે એક જ આત્મશ્યરૂપમા
ન્યાપન કરેલુ મન કલુ થાય છે તે જાણવે છે

આલેખ્યકપદાર્થ ચદ્વા ન કિંચિદ્વિચિત્તયેદમ્યમ્ ।
અનુપત્તેર્ધનવશ્ચિદ્યદુપશાત સ્વાત્તદાચેત ॥ ૧ ॥
શોકમદમદનમસ્તરકન્દકદામદયિપાદૈરાણિ ।
શીયતે શાંતદ્વામનુભવ ષયાત્ર સાશ્રાત્ત ॥ ૨ ॥

જ્ઞાનાર્થઃ—આમા ॥ ગુણ પર્વાણુ અન્યમન
મનો આત્મા પ એક પાર્થમા ગિય શ્યેયુ મન ત્યાગે
અન્ય પાર્થાણુ ચિંતન નથી કલુ, ત્યાગે તે પોતાની
મેં શાત થઈ નય ૬ જેમ કલુ વિનાની અગિ પોતાની
મેં જ એવાર્થ નય છે તેમ અન નમનુ

વળી એવી રીતે જ્ઞાન નન થતા મોક, અદકાગ,
કામ, મસગ, કંચ, કામદ, વિદ્યા અને વૈ તે પોતાની
મેં કામ પામે છે જે નદાનાએએ આત્માનાજ મનને
વમારી વળી મનેનને માને જ્ઞાન કર્યુ છે, નેમને સાચાત્ત
તેને અગુભવ વન છે, એમ નથી જાણુ વળી તે મ
જ્ઞાન થઈ જતા આત્માની ફેરી સિ નિશાચ છે તે જાણવે છે

શ્લોક:—

શાન્તે મનસિજ્યોતિઃ પ્રકાશતે શાંતમાત્મનઃ સહજમ્ ।
ભસ્મીભવત્યવિદ્યા, મોહધ્વાંતં વિલયમેતિ ॥ ૧ ॥

એવી રીતે મન શાંત થયે છતે આત્માની અનંત આનંદ મુખ દાયક શાંત જ્યોતિ સહેજે પ્રકાશે છે, અને અવિદ્યા બળીને ભસ્મીભૂત થાય છે. અને મોહરૂપ અંધકાર નાશ પામે છે, અને અંતરમા જ્ઞાનરૂપસૂર્ય ઝળમગે છે. સંતોષની પ્રાપ્તિ થાય છે. અનેક પ્રકારની ચિંતાનો તો સમૂળગો નાશ થાય છે. માયા અને મમતા રૂપ દોષો તો સદાકાળ દૂર રહે છે. એવી રીતે મનને વશ કરી પોતાના આત્માના સ્વરૂપમાં ચુરના રાખી હે મુખસાધક ભવ્યાત્મા ! તું રાત્રી દિવસ તારા દેશ ભણી ચાલજે અને ગ્રેમે અસંખ્યપ્રદેશમય તારો જે ખરો દેશ છે, તેને પામીને પોતાના પરમાત્મસ્વરૂપે સદાકાળ મહાલજે, સમયે સમયે સ્વસ્વરૂપી થઈને અનંતિ ઋદ્ધિ ભોગવજે.

ભવ્ય સર્વમુખસાધકો, તે માર્ગની પ્રાપ્તિ વિના કોટી પ્રયત્ને પણ નક્કી વજ્ર લેખની પેઠે ધારી રાખજો કે ભવાંત નથી. જેમ પાણીમા નાખેલો સાકરનો કકડો જલમાં ઝાગળી જાય છે. તેમ તમે આ માર્ગમા જોડાશો તો તમારું અંતરાત્મસ્વરૂપ પરમાત્મસ્વરૂપમા મળી જવાનું,

આત્મનસ્તવની પ્રાપ્તિથી ગળુ બુનનું ગલ્પ પામ્યાના કે તા
તમે અતોદિકે રાજ્ય પામ્યા એમ તમે જાણો.

તમાના મનુષ્ય અનારને ધન્ય છે કે તમે આ
પ્રમાણે મમત્વાને નક્કિમાન થયા છે. નમાકે નગી, મા,
વચન એ ત્રણ, આ સમાગરપમમુદને ત સા વદા.
નમા છે, માટે વદાપો માગ માં રોગે, મદ્યુક પ
ખતાની તમે નમા નમની પેરી પાડે પદોચાડો અને
નામુ મુખિ નગર દેખાડો.

ઉપર રખેતુ વાચ્યુ, નામ મુ, માયુ તેટવાથી ન તર
મમે નન પામ્યા, એન સનગ્રમદ્યુક પુરા બચને નદ્યુ ની
માતિ હાડી ગા નગી, એ નેનગાની ધગા તરી
ગાન માર્ગે ની ખગી કુચીઓ તો પુતી પને તે છે આથી
દોને રાગે ના નાગાતો, એન નિયમ મીએનગો તરી
એમ રૂઢ મેનીમે મેલી પીમા કી આપ આપે ,
દ તી નો ની પીમા કી જુગી જુગી દયા આપે
તે નદ્યુ તે રૂઢ નાન છે તે તમાની અનક સી નાડી
તર પો તમે આપવા લાગ્યું ઉપરે પ આપ આપમે
તમા ના ની માટે આપમે માટે તમે તેમની વિગે
સિદ્ધા અગ્નિ દાને, એ તે તની મેરામા નેરે, તેનની
આપ પ્રમાણે ન વળે વૈવનું ના. પ સી એન રૂપગીયા

વૈદ્ય, ઉટ વૈદ્ય કરી લોકોને દોષે છે. તેમ તમે પણ તે બા-
ળતની સાવચેતી રાખજો. માથે જોડે જાતી સદ્ગુરની આજ્ઞા
ધારજો. તમને જેમ જેમ યોગ્યતા પ્રાપ્ત થશે તેમ તેમ તમને
અધ્યાત્મમાર્ગની કુચીઓ અધ્યા કરશે. યોગ્યતાની ઘણી
જરૂર છે. તમો સદ્ગુરને દેખી તુરત બેસા હોતો હોવા થઈ
વંદન કરજો. ખાતાં પણ જો સદ્ગુર મહારાજ પધારે તો
હોવા થઈ હાથ જોડી યથાયોગ્ય વિનય સાચવજો, પો-
તાનાજ ગામમાંજ સદ્ગુર પધાર્યા હોય તો તેમનાં દર્શન
કરી, તેમને શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે ત્રણ પ્રદક્ષણા દેઈ ખ-
માસમણાં તથા અભુકૃતિઓ અભિલતર પૂર્વકે વંદન કરજો.
જ્યારે ગુરૂ મહારાજ પાસે જાઓ ત્યારે વંદનની વિધિ
સાચવજો. (ધર્મસ્ય મૂલવિનયઃ) ધર્મનું મૂળ વિનય છે,
જેમ તમારામાં વિશેષ વિનય તેમ તમો યોગ્યતાના વિશેષ
અધિકારી થશો, તમો સદ્ગુરૂ મહારાજ પાસે આવી અક્કડને
અક્કડ રહી હોવા હોવા બે હાથ જોડી પરાણે લટકે સલા-
મીયા જેવું વંદન કરો છો, તે શું ગુરૂમહારાજ નથી
સમજી શકતા? તમારી યોગ્યતાનો શું તે વિચાર નથી
જાણતા? તમો ગુરૂને વંદન કરવામાં જોટલું મનમાં જોડું
લાવો છો તેટલુંજ તમારું કમનસીબપણું સમજવું. જેવી
દેવમાં શુદ્ધિ છે. તેવી શુદ્ધિ તમોએ સદ્ગુરૂમાં સ્થાપન નથી

કરી ત્યાં સુધી તમે જ ગદ્ય પામવાના નથી, અને તમારો આત્મા ઉન્નતિનું શિખર પ્રાપ્ત કરી રાક્ષાનો નથી થયું તમે દેવના કૃપા ગુણને ઓછા માનો છો ? ના મારે ઓછા માનો કે ? ઓછાપણુ માનવું તે તમારું અનાદે, પ્રત્યક્ષ ઉપદેશી તો તમને નરશુક મદાગત છે નરશુક, દેવ ધર્મને ઓળખાવતો છે એટલેની શુદ્ધિ તમે ગુરુમા પ્રાપ્તો તો તમારું કથ્યામ્ થયે, અને તે સમયમા એક મુક કહેણી છે કે —

વેદગુરુ વૈદાનું શ્વેદ, કિમ્મું લાગું પાવ ।

ચલિહારી ગુરુરાજકી, જેણે દિયા વેદ ચતાયા ॥૧॥

ધર્મના દાતા, ધર્મના બોધક, નરશુક ગરુડ્ય રાવ મેલ છે, તેમ જી શક્ષા તેમની બચિત પદ્મ કથ્યામ્ મારે કે

તમે તમારની જાણતમા તમારો અર્થ નાધવાને દત્તમે મનુષ્યોની પ્રશામન કરે છે। દત્તમેની આગમી લીના કરે છે। તમાના ગુરુજી મે તથા અમુક માન રા પેલા સાંતેની આગમ તમે તેના પને પરી નરીમ માય જેમ મુખ કરી તમાના ગુરુ નાધોમાટે કરે છે। તેના મુખ માનુ દાજ દાડ કરી વા દે નાદેજ ' ' દે નાદેજ ' ' કરીને દત્ત દત્ત દેવા કરે છે, અને તેની નરશુ નાધવા દે છે અને કરે છે કે, કૃપા નાદેજ ' ' અના ।

ઉપર મહેરબાની રાખતા રહેલો. અમે તમારાથીજ છવ-
 નારા છીએ. નોકરી ને તમે કરતા હો છો તો તમારો
 ઉપરી તમારા ઉપર પ્રસન્ન રહે, તે માટે તમે કેટલું યત્ન
 લક્ષ રાખો છો? વળી તમારો સાહેબ અકલ્પનો પ્યારદાન
 છતાં ગમાર અને દોલામાર જેવો મનમાં જાણતાં છતાં તેને
 નમી નમીને સલામ કરે છે, આપ સાહેબ મુરખી
 સાહેબ નેકનામદાર વિગેરે શબ્દો વધી તેને સંબોધો છો.
 પ્રસંગ આવતાં પગાર વધારવા તેને પગે લાગીને વિનવો
 છો, તમે પેલો લાટ સાહેબ આવનાર હોય છે તો હેં હેં
 લાટ સાહેબ આવવાના છે એમ જાણી તેને જોવા કેવા
 દોડો છો, અને તમારી સલામ તે લે અગર ના લે તોપણ
 તમે કેવા સલામો કરવા ઝુકી પડો છો. આવા સામાન્ય
 પુરૂષોની આવી ગુલામી કરતાં તમે અચકાતા નથી, અને
 જે જ્ઞાનના મહોદધિ છે, સર્વ પ્રકારની યોગ્યતાવાળા છે,
 અને જે આપણા અપરાધો છતાં નિરંતર ક્ષમાદૃષ્ટિથી
 જુઓ છે, અને જે સંસાર સમુદ્રના તારક છે, અને જે
 આપણા માતાપિતા કરતાં પણ અનવધિ ઉપકારના કર્તા છે,
 અને જે લાવધમના દાતાર છે. તેવા ગુરૂ મહારાજની
 ધર્મના માટે આજીજી કરતા શરમ આવે, તેવા સદ્ગુરૂ
 મહારાજને પગે લાગી વિનવતાં શરમ આવે, આ શું તમે

આપુ કો હો ? એ તમને આવી રીતે વર્તતા આત્મક-
 ધ્યાનની પ્રાપ્તિ થઈ નહોતી નહીં ? કદી થશે નહીં, એમ
 નહીં સમજાવે છે. હોના હો, ગાનના ગાન, માટેના
 માટે, તમે ગુરુ મહાત્માને માનવે, અને તેમની ભક્તિ
 કરવે તેમની કૃપા મેળવે તેમની અંતરૂની આશિષથી
 તમે અન્યથા મુખના બોલના બનશો તમે નર્સ પ્રાપ્ત
 કરી શકાને અર્થ હો માટે ગુરુઆનાએ નર્સ આત્મ-
 વ્યવસ્થાની પ્રાપ્તિ માટે જોઈએ શ્રી મહાગુરુ તમે વિષય
 કરશો, તથા તેમની ભક્તિ કરશો તેમા તમારો સ્વાર્થ
 સમાયો છે, ગુરુમહાત્માનો પાપ માર્ગ કાર્યમાન નાકાગ
 પગપાળુ જોનાગ હોય , તમારો કરના એમ નમજાવે કે
 તેઓ મહાત્માની છે તમારો કાર્યમાને માટે જે આત્મા,
 આત્મા, હુમાને તે વ્યક્તિની અગીકાર કરવે, તેમ
 મહાગુરુ પામે શ્રીન આત્મા તેમની બન-અન-કાર્યમાની નાકો
 હોયો, તમને તેથી વ્યવસ્થાના પાપ મુખના નાકો નાકો
 હુમાને તેમની છે, પાપ, એવા માર્ગથી નમજા
 પ્રમાણે એમણે તેમની આત્માથી અસાધ્યની તમે અન્યથા
 સહિ પાનસાગર તમે નીચી પાના કરવા નહીં, તે
 હુમાને નમજા તેમની આત્મા તમારો કરના મહાગુરુ
 ૩૫ નીચે આત્મા નમજા નમજા કરવા કરવે પવતિ

કાલેન લલિતઃ સાધુસમાગમઃ' સ્થાવર તીર્થ તો કાલાંતરે ડૂળે છે, એટલે તેમનું પૂજન લક્ષિત અન્ય લવમાં સુખનું આપનાર થાય છે, અને સદ્ગુરુરૂપ તીર્થ તો તુરંત તેમનાં દર્શન કરતાજ ડૂળ આપે છે, તેમનો સંગમ થતાં અનેક પ્રકારની શંકાઓનું નિરાકરણ થાય છે. અજ્ઞાન ટળે છે. સત્યજ્ઞાન મળે છે. કર્મ અને આત્માનું સ્વરૂપ સમજાય છે. વળી કહ્યું છે કે ગુરુદેવો ગુરુદેવતા ગુરુવિશુ ઘોર અંધાર. શ્રી સદ્ગુરુ અંતરમાં અનાદિ કાળથી વ્યાપી રહેલું અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર દાળવાને માટે દીપક સરખા છે, અને સદ્ગુરુ તેજ દેવ છે. તમોને સદ્ગુરુ દેવ વિના આકાશમાંથી ઉતરીને કયો દેવ આત્મજ્ઞાન અર્પવા આવશે. શું ગુરુનું શરીર પણ તમારા જેવું ઔદારિક દેખીને તેમાં દેવખુદ્ધિ નથી સ્થપાતી? એ ગુરુખુદ્ધિ નથી, નથાપિ તેમાં તમારો જ દોષ છે. સમજો કે દેવતા કરતા પણ ગુરુ ઉપદેશ દાનમાં મોટા છે. તેમાં ગુરુમહારાજે સમકિત દાન આપ્યું તેથી તે મોટામાં મોટા છે. વળી તીર્થંકર દેવને ગુરુની બાબતમાં પણ તમને આગળ જણાવ્યું છે. સમકિત દાયક ગુરુ તેજ દેવ સમજવા. તેમનો ઉપકાર કદી વળી શકાતો નથી. કહ્યું છે કે—

સમકિતદાયકગુરુ તણો, પચ્ચુવચાર ન થાય;
ભવકોડાકોડી કરે, કરતાં કોટિ ઉપાય.

આમ શ્રી યોગિન્દ્રચંદ્ર ઉપાધ્યાય જણાવે છે પુનઃ
 પુનઃ તે વામ્પનું મનન હોય મત્સ્ય માર્ગને જે બતાવી મો-
 ક્ષપુરીમા પહોંચાડે એવા ગુરુનો ઉપદેશ કોઈ જન કોઈ પણ
 ઉપાયે વાળી નહીં નવી શ્રી મહાશ્વર મહાગજ પાર્શ્વમણિ
 સમાન છે મારગની, સૂર્યની, ચંદ્રની, સપ્તરશ્મિની ઉપમા
 શ્રી સદૃશ મહાગજને આપી છે મારે સદૃશની શ્રદ્ધાને
 તમે તમારા આત્મિક કાર્યમા પ્રવૃત્તિ કરજો જ્ઞાન ચિત્તથી
 પ્રવર્તજો અપૂર્વ મહોદ્ધયુ કાર્ય આ કાર્ય છે, એમ
 મમજી તમે પ્રવર્તજો તમારા આત્મોન્નતિના કાર્યમા રાત્રી
 નહીં ક્રમશઃ પ્રવૃત્તિ કરજો તમને પ્રથમ તો આ કાર્યમા
 પ્રવર્તવું અવગણાગે, પણ જગજ પ્રયત્નમા નેહાતા
 તમારા કાર્યમા તમને પ્રેમ થયે, અને જેમ જેમ તમને
 આત્મગત્તિમા પ્રેમ વધે તેમ તેમ તમે જાણજો કે હું હવે
 સસાગથી જુદા થતો જઈ છું, અને આત્મસ્વરૂપ તરફ
 ફેરવતો જઈ છું તમને આત્માની પૂર્ણપણે પ્રતીતિ થના
 અનેક પ્રકારના બાળ નકલો પ્રાપ્ત થના તેનાથી તમે પો-
 તાના અભાવે અચર ગ્રી મરગો

તમે જેમ બને તેમ મત્સ્ય પોનો સંગ કરગો સત
 પુરોની સમિતિથી તમે આત્મોદય ઉન્નતિમા વિગેર અટકી
 શકગો, તમારે કાર્ય તમે નાવધાનાથી સાધગો, તમારા

કાર્યમાં દૈવયોગથી વિક્ષેપ નહે તોપણ તમે સામાપુરે ચાલજો, આ કાર્યમાં પ્રવર્તતાં અસત્ પુરૂષો તમારી હાંસી કરશે, વા કહશે કે તેને તો એક જાતની ભ્રમણા થઈ છે. એમ કહશે તો પણ તમે શંકાશીલ થશો નહીં. તમારું આત્મસ્વરૂપ ધ્રુવના તારાની પેઠે અચલ છે, સત્ય છે, એક સ્વરૂપ છે, એમ શ્રદ્ધા કરજો. અનંત તીર્થંકર જે થયા, થાય છે, અને થશે તે પણ આત્મસ્વરૂપના ધ્યાનથીજ પરમાત્મ-પદ પામ્યા-પામે છે અને પામશે, માટે એનું પુનઃપુનઃ પ્રેમથી ધ્યાન કરજો.

શાંત સાનુકુળ સમયમા રાત્રીએ તથા પ્રભાતે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે આત્મતત્ત્વનું ધ્યાન કરજો, પદ્માસન વા સિદ્ધાસન વાળીને કાંઈનો શબ્દ આવે નહીં એવી જગ્યામાં બેસજો, અને આત્મદ્રવ્યના ગુણ પર્યાયનું સ્મરણ કરજો. સ્મરણ કરતાં તુરત એક દિવસ વા બે દિવસમાં તમને આત્માનુભવ ન થાય તો નિરાશ થશો નહીં. તેમ ઉદ્યોગ ત્યાગશો નહિ, કેરીનો ગોટલો જમીનમા વાળ્યો કે તુરત કંઈ કેરી આવતી નથી, તેમ મહેલમાટે પાંચો ખોદો કે તુરત કંઈ મહેલ બની જતો નથી. શાળામા નિશાળગરણું કરીને અભ્યાસ કરવા બેઠા કે તુરત તમે એમ, એ, ની પરીક્ષા પસાર કરવાના નથી. બી વાળ્યું કે તુરત કંઈ અંકુર ઉગી

નીકળના નથી, હજીવે હજીવે પ્રયત્ન કરતા અનુક્રમે કાર્યની
મિદિ થાય છે આત્મવિદ્યાના નિયમને નિરત્ર યાદ કરો
૧ આત્મચરણનો વિચાર કરતા તેનું યથાર્થ સ્વરૂપ તમાગ
લક્ષ્યમા ન આવે, તો પણ તેનોજ વિચાર કરનાથી આત્મ-
ચરણ મમજરાનું બળ અતઃક્રમમા પ્રગટે છે, અને એને
એ પ્રમાણે ધ્યાનનો પ્રયત્ન ચાલુ રહેતા જે અગમ્ય હોય
છે, તેનું કંઈક સ્વરૂપ ગમ્ય થાય છે, અને અતે પ્રયત્ન મદ-
ળનાનેજ પામે છે, અને અતઃક્રમથી દૃઢપ્રત્યયપૂનઃક ભાવના
ક ને કે આ દેખાતો દેવ તે મારો નથી જે આ દેશ બા-
હ્યનુથી દેખાય કે તેવી આત્માનો દેગ ન્યારો છે આત્માનો
દેગ તો લક્ષ્યમા આવે એવો નથી, એટલે તે અવગ-
ત, અનુભવનાનથી તે અમખ્યપ્રદેશરૂપ વ્યક્તિનાજો આત્મ-
નન્વ દેગ છે તેનો પ્રત્યય ઉપજે છે તમાગ દેગમા શાન
ભવમાનો કોઈ પણ ભવ નથી માટે તે દેગનું પુનઃ પુનઃ
નમઃ ૧૧ કરને તે નમઃ નીચેનું પદ મમરી જલને

પદ

(અનવાનાપે સુરતા ચાલી-ષ રાગ.)

અવસરદેશમે યાન દમારા, માયાસે દમ દે ન્યારા,
નિમંત્ર્યોતિ નિરાકારદમ, હરદમ દમધ્રુવકા તારા ૧૧
સુરતામેગે શણ શણ રહેના, દુનિયાદારી દુરફરણી,

સોઽહંજાપકા ધ્યાન લગાના, મોક્ષમહેલકી નિસ્સરણી.
 પઢના ગણના સવહિ જૂઠા, જબ નહિ આતમ પીછાના;
 વર વિના કયા જાન તમાસા, લૂણબિન ભોજનકું ખાના.
 આતમજ્ઞાન વિના જગ જાણો, માયામોહકા અંધિયારા;
 સદ્ગુરુસંગે આતમધ્યાને, ઘટામૈંતરમે ડજિયારા;
 સવસે ન્યારા સવ હમમાંહિ, જ્ઞાતા જ્ઞેયપણા ધારે;
 બુદ્ધિસાગર ધન ધન જગમેં, આપ તરે પરકું તારે.

એમ અધ્યાત્મસ્વરૂપની ભાવનામાં લીન થવાથી તમને
 અત્યાનંદ પ્રાપ્ત થશે. અધ્યાત્મજ્ઞાન અને તેની સ્મરણતાથી
 અલૌકિકસુખની પ્રાપ્તિ થાય છે, અધ્યાત્મશાસ્ત્રના મન-
 નથી તેના સ્મરણથી અને તેના અનુભવથી જે સુખ થાય
 છે તે સુખની બરોબર દુનિયાનું કોઈ પણ સુખ નથી, અને
 અધ્યાત્મજ્ઞાનીઓ શ્રેષ્ઠ તે શાશ્વત સુખ ભોગવે છે. કહ્યું છે કે

શ્લોક.

અધ્યાત્મશાસ્ત્રસંભૂત, - સન્તોષસુખશાલિનઃ

ગણયન્તિ ન રાજાનં, ન શ્રીદં નાઽપિ વાસવમ્ ॥૧॥

ભાવાર્થ:—અધ્યાત્મ શાસ્ત્રથી ઉત્પન્ન થયેલો જે
 સંતોષ સુખ તેને ભોગવનારા મહાત્માઓ, રાજાઓ, ધનદને
 અને ઇંદ્રને પણ હીસાખમા ગણતા નથી.

વળી અધ્યાત્મજ્ઞાનભાવના તથા અધ્યાત્મશાસ્ત્રનું સર્વો-

૮૨૫ાણ અતારના શ્રી યોગિનિત્યજી ઉપાધ્યાય કહે છે કે -

શ્લોક.

યેદાન્યશાસ્ત્રયિત્ કલેશ, રસમધ્યાત્મશાસ્ત્રયિત્,
માગ્યધૂદ્ ભોગમાપ્નોતિ, યદતે સન્દન ધરા ॥૧॥

વેદ નાસ્ત્ર, વ્યાકરણ, ન્યાય વગેરે શાસ્ત્રના નાશનારા
પણિનો મામામામી નાસ્ત્રાર્થ ક્ષી અગ્રપ્રગ્ન આદના અને
મમતા ॥ યોગે એક બીજાનું ખડન કરના તથા આત્મમ-
રૂપના અનાન એવા રંગને પામે છે, અને અધ્યાત્મના ॥
શ્રી ઉત્પન્ન થયેના વિવેકરૂ, જેણે નાપત્ની બદલાયું કરી
આત્મમરૂપનું જ્ઞાન મેળવ્યું છે, અર્થાત્ યથાર્થપણે અધ્યાત્મ
શાસ્ત્રનું અનુભવપૂર્વકજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું છે, એવા અધ્યાત્મ
શાસ્ત્રવેત્તા, ખોખ મલનુખના બોળા બોલે જેમ ચ દન ॥
આને મમમ ઉપાદી થીન પામે છે પણ ચ દનનો બો ॥ તે
આત્મવત પામે છે, જેમ અધ્યાત્મશાસ્ત્રની તથા અધ્યાત્મ
જ્ઞાનની શ્રદ્ધતા બનારી વગી શ્રી યોગિનિત્યજી ઉપાધ્યાયજી
અધ્યાત્મશાસ્ત્રનો વિગે ॥ મરિમા અરના કહે છે કે -

શ્લોક.

ધનિના પુત્રદારાદિ, યથા સમારયુદયે
તથા પારિત્યક્તાનાં, શાસ્ત્રમધ્યાત્મવર્જિતમ્ ॥ ૧ ॥
અયેતત્ત્વ તદ્વ્યાત્મ, શાસ્ત્રે માતૃયં પુનઃ પુનઃ
અનુષ્ટેય ક્તદ્યથા, યેના યોગ્યસ્ય વચ્ચયિન. ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:--ધનવંત ગૃહસ્થોને જેમ પુત્ર સ્ત્રી પરિ-
વારાદિક સંસારની વૃદ્ધિમાટે થાય છે. તેમ અધ્યાત્મશાસ્ત્ર
જ્ઞાન વર્ણત અભિમાની પંડિતોનો વ્યાકરણ, ન્યાયાદિક
શાસ્ત્રાભ્યાસ પણ સંસારની વૃદ્ધિ અર્થે છે. તે માટે તમારે
અધ્યાત્મશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવો, વારંવાર અધ્યાત્મ
શાસ્ત્રોના રહસ્યની હૃદયમા ભાવના કરવી. અધ્યાત્મશાસ્ત્રના
અર્થનું તમારે વારંવાર ચિતવન કરવું અને અધ્યાત્મજ્ઞાન
યોગ્ય જે પુરૂષ હોય, તેને જ્ઞાનીઓએ આત્મજ્ઞાન આપવું, જે
કાંઈ યોગ્ય મહાગુણી ઉત્તમ જીવ હોય, તેને અધ્યાત્મ
શાસ્ત્રનો અર્થ દેવો, શિખવવો, અયોગ્યને અધ્યાત્મશાસ્ત્ર
શિખવવું નહિ, અને અયોગ્યને આત્મજ્ઞાનની કુંચીઓ આપવી
નહી. શ્રી મહાનિશીથસૂત્રમાં અયોગ્યને ઉપદેશ ન આપવો
તે માટે કહ્યું છે કે યથા. મહાનિશીથે:

ગાથા.

આમે ઘડે નિહિત્તં, જહા જલં તં ઘડં વિનાસેદ્;
एवं सिद्धंतरहस्सं, अप्पाहारं विनाસेद्. ॥ ૧ ॥

કાચા ઘડામાં નાખેલું પાણી જેમ ઘરાનો નાશ કરે છે.
એમ અધ્યાત્મ તત્ત્વસિદ્ધાંતરહસ્ય પણ અયોગ્ય જીવને દેતા
તેનો આત્માનો નાશ કરે છે. “જં અજ્ઞેગસ્સ સુતથં
નદાયવં” અયોગ્યને સૂત્ર અને સૂત્રાર્થ દાન ન આપવું; કાર-

છોડે તે છત્રની ચોગ્યતા વિના તે ઉપ્રો અર્થ ઓછે છે, પ્રપ્તિ
 છે, અને ઉત્કૃષ્ટ સર્વન કરી દર્શનિ નવ છે, માટે આત્માર્થી
 પુરુષો અધ્યાત્મના અનુ જ્ઞાન દેવુ, તેના ગદર્યનો ઉપદેશ
 આપે, આત્મપન્ના અર્થી લગ્ય પુરુષો, તદ્દેતુ આ અમૃત-
 ક્રિયા, મેનન કરુ, તદ્દેતુ આ અમૃતક્રિયાથી આત્મ-
 અભાસનુદ્ધ નિર્મળ પ્રદાને છે

નુદ્ધના, લોભ, મનિ, નીનતા, ન નીપણ, લય, નાના,
 અજ્ઞાનતા, એ દોષોના નગથની જે ક્રિયા કરામા આરે
 છે, તે ક્રિયાઓ આગળ વિષય નવ છે એ દોષોથી આ-
 ભિગુનની ગદિ થતી નથી, પણ ઉપરના દોષોનો પતિ
 કરી જે ક્રિયા કરામા આરે છે તે ક્રિયા નરણ થાય ન,
 આત્મગત્તવની પ્રાપ્તિ જેમાંથી થાય તેજ ક્રિયા આગે ન
 પૂરી મે મારી આત્મ ગતિ ક્રિયાઓ ઉચ્છેદ કરવો નહી
 જે તેન માર્ગમા પ્રવર્તન નહી આત્મર્થનાથ જાણી પુર-
 નગાના પશિની, આત્મર્થના મનિ રૂપા વિદ્યા પુર-
 નગ ઉપર થતી નમના ત્યા પી અમૃતી રૂપો તને મુરજુદિયા
 વિરાગે. તે માર્ગ ૪ મે જે વ નુપ્રવ લાગે છે તે મ
 રમ રૂપ છે આત્મના દરથી આત્માજ શિવ થાને ન,
 નો તેજ ન્યા પી નાક મયુ નથી ત્યા રૂપી જગત્તુ દિવ
 ને છે ના જગત્તુનો મનિ છે, મેનન ત્યાજે ખેલ

અંતઃકરણમાં પ્રદ્ધ થાય છે, સારે તે વસ્તુઓના તરફ થતી પ્રવૃત્તિ દૂર થાય છે, અને આત્મધર્મ પ્રગટ કરવા પ્રવૃત્તિ થાય છે, અને પોતાનાં શુદ્ધ આત્મધર્મમાં પ્રવૃત્તિ થવાથી સમતાલાવ પ્રગટે છે, અને અનુક્રમે આત્મા પરમાત્મપદ સાધ્ય કરે છે. શરીરમનવાણીથી લિપ્તપણે વર્તતો આત્મા, ક્ષણે ક્ષણે અનંતમુખ ભોગવે છે, અને સર્વ પ્રકારના કર્મથી રહિત થઈ મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરે છે, હે ભવ્યઆત્મન ! મનુષ્યજન્મનો અમૂલ્ય એક સમય પણ માયામાં ફસી દેગટ ગુમાવીશ નહિ.

આત્મશક્તિ પ્રકાશ ગ્રંથ અંત્ય મંગલમ.—

શ્લોક

પેથાપુરે શુભે ગ્રામે, વિહિતં માસકલ્પકમ્ ।
આત્મશક્તિપ્રકાશસ્ય,—સમારમ્ભઃ કૃતઃ શુભઃ ॥૧॥
નેત્રરસનવેલાબ્દે, વૈશાખે શુક્લપક્ષકે
તૃતીયાયાં સમાપ્તોઽયં, બુદ્ધ્યબ્ધિમુનિના કૃતઃ ॥૨॥

આત્મશક્તિપ્રકાશગ્રન્થઃ સમાપ્તઃ

॥ શુભંભૂયાત્ ॥

રચના વિ. સં. ૧૯૬૨ વૈશાખ સુદિ ત્રીજ પેથાપુર.

